

VSEBINA

Obalna skupnost Koper — DRUŽBENI PLAN razvoja obalnega območja za obdobje 1976—1980

OBALNA SKUPNOST KOPER

Na podlagi 13., 63. in 65. člena statuta Obalne skupnosti Koper (Uradne objave, št. 12-74) ter v smislu določil 175. člena Ustave Socialistične republike Slovenije je Skupščina Obalne skupnosti na seji družbenopolitičnega zbora dne 16. julija 1976, na seji zbora združenega dela in na seji zbora krajevnih skupnosti ter na sejah skupščin Obalne izobraževalne skupnosti, Obalne raziskovalne skupnosti, Obalne kulturne skupnosti, Obalne zdravstvene skupnosti ter Obalne skupnosti socialnega varstva dne 20. julija 1976 sprejela

DRUŽBENI PLAN RAZVOJA OBALNEGA OBMOČJA ZA OBDOBJE 1976—1980

Družbeni plan razvoja obalnega območja za obdobje 1976—1980 je sestavljen v skladu z Dogovorom o temeljih družbenega plana razvoja SR Slovenije za obdobje 1976—1980, z izhodišči za sestavo družbenega plana razvoja obalnega območja za obdobje 1976—1980, ki jih je Skupščina Obalne skupnosti sprejela 21. januarja 1975, in opredelitvami v Konceptiji in strategiji razvoja obalne regije do leta 1985. Ta dokument izraža težnje in določa smernice skupne razvojne politike družbenoekonomskega in prostorskega razvoja, za katero so se dogovorili delovni ljudje v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, samoupravnih interesnih skupnostih in krajevnih skupnostih.

Temelji družbenega plana razvoja obalnega območja so dogovorjeni v Družbenem dogovoru o usklajevanju meril za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov ter o obsegu in strukturi skupne porabe za obalno-kraško območje, v Družbenem dogovoru o kadrovski politiki in Družbenem dogovoru o usmerjeni stanovanjski izgradnji. S temi družbenimi dogovori so se delovni ljudje in občani na obalnem območju dogovorili o temeljnih ciljih razvoja v obdobju 1976—1980. Osnutek družbenega plana je Skupščina Obalne skupnosti dala v javno razpravo julija 1975; s tem se je pričelo usklajevanje temeljnih ciljev razvoja med nosilci planiranja.

Pri uresničevanju skupnih interesov delovni ljudje in občani, organizirani po delovnem in bivalnem principu, odločajo o usmeritvi nadaljnjega razvoja in usklajujejo cilje tega razvoja z neposrednim povezovanjem in združevanjem ter s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem. Tako zagotavljajo celovito obravnavanje in reševanje gospodarskih, socialnih in prostorskih problemov razvoja, prebivalstvo obalnega območja pa se vedno bolj povezuje v enotno skupnost, v kateri se bo vsakdo čutil dolžnega in odgovornega za urejanje zadev skupnega pomena.

Delegatski odnosi na vseh področjih družbenega samoupravljanja omogočajo usklajevanje posamičnih interesov s skupnimi interesi delovnih ljudi, ki so izraženi v tem srednjeročnem družbenem planu.

V prihodnje bo treba poleg znanih oblik povezovanja delovnih ljudi iskati in razvijati še nove oblike povezovanja za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb. Delovni ljudje se bodo pri reševanju širših problemov razvoja vedno bolj povezovali z delovnimi ljudmi na širšem območju. To sodelovanje bo prišlo do izraza zlasti na tistih področjih dejavnosti, ki so pomembna za širše območje v celoti in bo zaradi solidarnostnega angažiranja dela in sredstev ustvarjalo ugodnejše pogoje za splošni družbeni in ekonomski razvoj.

Z uresničitvijo predvidenega družbenoekonomskega razvoja bomo v naslednjih letih dosegli močnejšo materialno podlago za odpravljanje protislovij na ekonomskem in socialnem področju. Z okoli 100.000 dinarjev družbenega proizvoda na prebivalca v letu 1980 bo možno v naslednjem obdobju gospodarstvo še hitreje modernizirati in avtomatizirati. Tak razvoj gospodarske moči obalnega območja mora omogočiti tudi skladnejšo rast življenjskega in zlasti družbenega standarda.

Da bi nakazane cilje in naloge v planiranem obdobju dosegli, bomo morali povečati delovno storilnost in rentabilnost poslovanja. Pri tem pa je zlasti potrebno, da na vseh področjih dejavnosti nenehno razvijamo samoupravne socialistične odnose in izvajamo uveljavljene družbene norme.

V usklajevalnem procesu planiranja so se nosilci planiranja na območju obalnih občin odločali o skupnih interesih, ki so določeni v njihovih planih.

Družbeni plan razvoja obalnega območja za obdobje 1976—1980 je grajen na dogovoru delovnih ljudi v temeljnih organizacijah združenega dela, samoupravnih interesnih skupnostih, krajevnih skupnostih in drugih nosilcev planiranja. Svoje razvojne cilje so delovni ljudje vgradili v minimum kazalcev oziroma v planih krajevnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti.

Uveljavljanje samoupravnega sistema planiranja terja stalno družbeno skrb za usposabljanje samoupravljalcev, da neposredno odločajo o razvojnih ciljih, in za usposabljanje strokovnih kadrov, da te razvojne cilje strokovno oblikujejo v razvojnih planih.

Družbeni plan za obdobje 1976—1980 je nastajal prvič v duhu določil nove ustave, ki opredeljujejo kompleksni in istočasni princip planiranja vseh nosilcev planiranja. Prve izkušnje bodo uporabljene pri nadaljnjem delu, ko bomo analizirali izvrševanje plana in ko bodo pripravljeni ukrepi za odpravo odstopanj ter za uvajanje pomičnega sistema planiranja.

II. GLOBALNA OCENA DOSEDANJEGA RAZVOJA

Globalna ocena naj pokaže, kateri njeni izsledki in ugotovitve naj bi služili kot podlaga za oblikovanje odločitev, kako in v katero smer naj se v prihodnje razvija celotno obalno območje.

Glede na to, da se obravnava določen gospodarski prostor, moramo izhajati iz regionalne prostorske analize. Pri tem pa moremo upoštevati pogoje razvoja tudi s slovenskega in jugoslovanskega vidika. Obalno območje je majhno, zato je toliko bolj potrebno iskati povezavo med posameznimi dejavnostmi.

Nesporno je, da spadata pomorsko gospodarstvo z industrijo in turizem v dominantna gospodarska področja, ker realizirata 72 % skupnega družbenega proizvoda. Intenziven razvoj teh področij je vplival tudi na druge gospodarske panoge zlasti na promet, trgovino, storitveno obrt in komunalno dejavnost. Znano je, da se industrija v svetu na splošno hitreje razvija v obmorskih obalnih območjih. Pri tem pa ugotavljamo, da v preteklem obdobju take tendence še niso prišle dovolj do izraza in da Slovenija še ni v zadovoljivi meri izkoristila prednosti obmorske lege.

Do leta 1971 je obalno območje dosegalo naslednji delež v republiki Sloveniji:

- 1,7 % površine
- 3,4 % prebivalstva
- 5,0 % družbenega proizvoda
- 2,7 % družbenega proizvoda primarnega sektorja
- 3,4 % družbenega proizvoda sekundarnega sektorja
- 8,7 % družbenega proizvoda terciarnega sektorja
- 4,4 % zaposlenih.

Po popisu leta 1971 je živelo v obalnih občinah naslednje število prebivalcev

Izola	10.488 ali 18 %
Koper	35.445 ali 61 %
Piran	12.359 ali 21 %

Delež kmečkih prebivalcev v procentu vseh prebivalcev je bil

Leta	Na obali	V Sloveniji
1953	41,3	41,1
1961	26,1	31,6
1971	11,4	20,4

Obalno območje zaposluje skoraj vse aktivno prebivalstvo, to je okoli 44 % skupnega števila prebivalcev, kar je znatno nad republiškim povprečjem. Delež zaposlenih po sektorjih dejavnosti se je spreminjal in je znašal v letu 1971

v primarnem sektorju	4,7 %
v sekundarnem sektorju	44,9 %
v terciarnem sektorju	34,7 %
v kvartarnem sektorju	15,6 %

Število zaposlenih narašča v terciarnem sektorju, v vseh drugih, še posebej v primarnem sektorju, pa relativno pada. V obdobju do 1971 je število zaposlenih v gospodarstvu naraščalo s stopnjo rasti 3,1 %, v negospodarstvu pa s stopnjo 1,3 %.

Družbeni proizvod je v sekundarnem in terciarnem sektorju na Obali rasel znatno hitreje kot v Sloveniji.

Marginalni delež skupnih bruto investicij v družbenem proizvodu je bil v obdobju 1960—1970 za Obalo 0,42, za Slovenijo pa od 0,22 do 0,38. Obalno območje je torej od 100 din povečanega družbenega proizvoda porabilo 42 din za investicije, kar kaže na intenzivno investicijsko dejavnost.

Razvojne karakteristike kažejo na fazo, ki je značilna za razvitejše gospodarstvo, kjer sta za uspešen razvoj vse bolj odločujoča dejavnika zlasti znanje in intenziven razvoj tehničnega, tehnološkega in organizacijskega dela proizvodnega procesa. Zato bi se morala spreminjati struktura vlaganj v korist proizvodne opreme in tehnologije, kar pa se je realiziralo le v manjši meri. Usmeritev k intenzifikaciji gospodar-

jenja ni bila zadostna in tudi rast osebnih dohodkov ni bila vedno in povsod v skladu z delovnimi rezultati.

Eden izmed osnovnih elementov v razvojni politiki tega obdobja je usmeritev k nadaljnji intenzivni graditvi samoupravnih družbeno ekonomskih odnosov od temeljne organizacije združenega dela do razvojnih oblik samoupravnega povezovanja in razvijanja družbeno ekonomskih odnosov v krajevnih skupnostih.

Gospodarska rast po letu 1971 je upadala, čeprav je še vedno bila nad republiškim povprečjem, to je posledica upadanja realnih investicij v poslovna, zlasti v osnovna sredstva.

V obdobju do leta 1971 so cene naraščale poprečno 10 % letno, v obdobju 1971—75 pa poprečno 15 % letno. Politika cen je še vedno pod močnim administrativnim vplivom, ki na daljše obdobje, zaradi večkrat kampanjskega administrativnega poseganja, prinaša le negativne posledice.

V obdobju 1971—1975 je bila na obalnem območju pomembna akcija za urejanje odnosov in razmerij v delitvi dohodka v skladu z uveljavljenimi ustavnimi določili. Skupna in splošna poraba nista bili vedno usklajeni z gospodarskim gibanjem. Poraba je tako večkrat prekoračevala ustvarjena sredstva, kar je inflacijo še povečevalo.

Gospodarstvo je tudi v tem obdobju bolehalo za pomanjkanjem razvojnih konceptov in dolgoročnejših proizvodnih in raziskovalnih razvojnih usmeritev. V tem je tudi element nezadovoljive izrabe obstoječega kadra in njegovega znanja. Tudi inovacijska dejavnost še ni prodrla in pridobila na pomenu. Zato bodo v prihodnje pomembne prav naloge na področju kadrovske politike organiziranja raznih oblik in stopenj izobraževanja ter materialne stimulacije za prizadevanja.

Smo v obdobju, ko mora združeno delo vse bolj obvladovati zakonitosti blagovne proizvodnje z medsebojnim dogovarjanjem in planiranjem.

III. OSNOVNE ZNAČILNOSTI DOSEDANJEGA EKONOMSKEGA, SOCIALNEGA IN PROSTORSKEGA RAZVOJA

A. OSNOVNI ELEMENTI RAZVOJA

Osnovni element, ki opredeljuje gospodarski razvoj, je kazalec o gibanju družbenega proizvoda v celoti kot na prebivalca.

Leto	Izola		Koper		Piran		Obala	
	Vrednost	Indeks	Vrednost	Indeks	Vrednost	Indeks	Vrednost	Indeks
1970	168,1	100	761,9	100	366,2	100	1.296,2	100
1971	215,1	128	963,0	126	465,8	127	1.643,9	127
1972	259,0	154	1.166,8	152	547,4	150	1.973,2	152
1973	293,0	174	1.488,0	195	744,0	203	2.525,0	195
1974 ^x	380,9	226	1.904,6	250	974,6	266	3.260,1	252
1975 ^x	491,5	292	2.476,0	325	1.267,0	346	4.234,5	327
1971—1975	1.639,5		7.998,4		3.998,8		13.636,7	
Udeležba	12 %		59 %		29 %		100 %	

^x ocenitev iz leta 1973

Dinamika rasti družbenega proizvoda po občinah kaže, da ni velikih razlik v gibanjih po posameznih občinah, delež občine Izola v družbenem proizvodu celega petletja se je zmanjšal za 1 %, za toliko, kot se je povečal delež občine Piran. Delež zaposlenih v Izoli znaša 17 % vseh zaposlenih na Obali. Podatka, družbeni proizvod in zaposlenost, kaže, da je akumulativnost gospodarstva v Izoli sorazmerno nižja kot v ostalih dveh občinah.

Glavni delež v družbenem proizvodu imajo bruto osebni dohodki in sredstva za enostavno in razširjeno reprodukcijo. Sredstva za te namene so v obdobju 1971—1975 znašala 82,1 % družbenega proizvoda. Stopnja rasti mase osebnih dohodkov je skozi celotno obdobje nekoliko pod rastjo družbenega proizvoda, to se pravi, da so se gibali pod mejo rasti produktivnosti dela. Seveda pa se niso vse organizacije združenega dela obnašale tako, kajti nekatere so osebne dohodke povečevale hitreje kot pa produktivnost dela. Poprečni mesečni neto osebni dohodek na zaposlenega se je povečal od 1.493 din v letu 1971 na 3.605 din v letu 1975 ali za 141 %. Realno povečanje je mnogo

nižje, saj moramo upoštevati hitro rast cen v obdobju 1971—1975. V tem obdobju so se osebni dohodki v gospodarstvu in družbenih službah v glavnem uskladili. Poprečje v družbenih službah je nekoliko višje, kar je posledica boljše kadrovske zasedbe.

Zaposlenost je naraščala po stopnji 5 %, leta 1975 je bilo zaposlenih že 30.000 prebivalcev: 79,7 % v gospodarstvu, 18 % v družbenih službah ter 2,3 % v zasebnem sektorju. Med zaposlenimi je 41 % žensk, kaže se težnja po hitrejšem naraščanju zaposlovanja žensk.

Investicije so se v obdobju 1971—1975 v primerjavi s prejšnjim obdobjem postopno zmanjševale. Težišče investiranja je bilo v gostinstvu in trgovini, prometu ter infrastrukturi. Značilno je, da je bilo v tem obdobju malo investicij v industriji — komaj 10 % vseh investicij.

V poslovanju organizacij združenega dela se večja lastni delež v obratnih sredstvih. Povečujejo pa se tudi dolgoročni in kratkoročni krediti za obratna sredstva, čeprav ne z zadovoljivo dinamiko naraščanja. Krakotornočni krediti za obratna sredstva so še vedno previsoki. Struktura zalog se je tudi precej spreminjala; čeprav je fizični obseg

proizvodnje naraščal hitreje od zalog surovin in materiala, pa so celotne zaloge naraščale hitreje od fizičnega obsega proizvodnje. Vrednost zalog je znašala okoli 55 % enoletnega družbenega proizvoda, kar pomeni veliko angažiranje obratnih sredstev za zaloge.

B. RAZVOJNE ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH GOSPODARSKIH IN DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Vse gospodarske kot tudi družbene dejavnosti so v osnovi odvisne od globalnih razvojnih usmeritev, kajti značilnosti posameznih dejavnosti vplivajo na celotno koncepcijo družbeno ekonomskega razvoja.

1. Kmetijstvo in ribištvo

Z ustanovitvijo kmetijskih zemljiških skupnosti v občinah obalnega območja in formiranjem njihovih skupnih strokovnih služb se začnjo sistematično reševati vprašanja ureditve kmetijskega prostora.

Kmetijstvo in gozdarstvo kot gospodarski panogi po ustvarjenem družbenem proizvodu na obalnem območju upadata — pripada jima le še 5 % delež v družbenem proizvodu celotnega gospodarstva Obale. Na takšno gibanje so vplivale tudi investicije, saj je bilo vloženih v kmetijstvo le 2 % investicij v osnovna sredstva na Obali.

Osnovni parametri razvoja, značilni za razvojne tokove v kmetijstvu, so zlasti v naslednjih karakteristikah:

- prek obalnega območja sega vpliv Sredozemlja najgloblje v Evropo, zato so tu tipične rastline: oljka, smokva, breskve, mandeljni, kakiji, orehi, lešniki in seveda vinska trta;

- obalni predel je ugoden za proizvodnjo zgodnje in tudi pozne zelenjave; višje lege pa so primerne za razvoj živinoreje;

- od leta 1955 se je površina gozdov na Obali povečala za 3.800 ha, deagrarizacija v območjih, ki so odmaknjena od večjih centrov, povzroča nekontrolirano preraščanje kmetijskih tal v gozdove,

- zasebni sektor ima nizko proizvodnjo zaradi velike razdrobljenosti, leta 1971 je živelo 69 % kmečkih prebivalcev Obale na gospodarstvih, manjših od 3 ha, v Sloveniji pa na tako majhnih posestvih le 31 %,

- procesa deagrarizacije niso istočasno spremljala izdatna vlaganja v modernizacijo kmetijske proizvodnje, širi se tip mešanih kmečkih gospodarstev,

- kooperacijska proizvodnja je organizirana v živinoreji, vinogradništvu, sadjarstvu in vrtnarstvu,

- v obdobju 1971—1975 je skupna vrednost investicij znašala v trajne nasade 39,6 milijona din, od tega okoli 35 % v kooperaciji, predvidoma bodo dali ti nasadi letno okoli 2.850 ton novih pridelkov, v rodnost pa je v obdobju 1971—1975 prešlo skupno v družbenem sektorju in kooperaciji 4 ha hrušk, 23 ha breskev, 2 ha jagod in 30 ha vinogradov,

- družbeni sektor je opustil živinorejo v celoti, predvideno pa je, da se v živinorejo preusmeri 44 kmetij, od teh tri izrazito živinorejske, 35 pa kmetij splošnega tipa, ki vključujejo tudi živinorejo, v obalnem območju je bilo letno odkupljenega okoli 1.600.000 litrov mleka.

Ribištvo kot gospodarska dejavnost se ni razvijalo v skladu z možnostmi. Z ulovom se bavita Delamaris Izola in Kmetijska zadruga Lucija. Ulov je znašal povprečno letno okoli 4.000 ton in pokriva le tretjino potreb v industriji predelave rib. V obdobju 1971—1975 je KZ Lucija začela urejati ribogojnico, da bi se ulov rib v Portoroškem zalivu povečal od 5 vagonov na 8—10 vagonov rib letno.

2. Industrija

Na obalnem območju delež industrije v družbenem proizvodu niha in ima tendenco upadanja.

Investicijska vlaganja v industrijo so bila v zadnjih letih usmerjena predvsem v rekonstrukcijo in modernizacijo. Večjih gradenj industrijskih objektov za razširjeno reprodukcijo skoraj ni bilo. Po oceni je bilo v preteklem planskem obdobju od investicij v osnovna sredstva vloženih 32 % v zgradbe, 63 % v opremo in 5 % v ostalo.

V industriji je zaposlenih okoli 10.000 delavcev; od tega jih je okoli 70 % direktno v proizvodnji, okoli 51 % delavcev pa dela po normi.

Fizični obseg se je v petletnem obdobju povečeval po stopnji 9,2 %, družbeni proizvod v industriji na zaposlenega pa po stopnji 4,2 %. Industrija je letno plasirala 20 % celotne prodaje v izvoz. Zlasti posamezne organizacije združenega dela (Mehanotehnika, Tomos) so si utrdile zunanja tržišča, svojo aktivnost pa morajo povečevati.

Industrija je ustvarila 31,4 % kumulativnega družbenega proizvoda gospodarstva na Obali. Na ta rezultat so vplivale predvsem nove investicije in do neke mere tudi prilagajanje organizacije poslovanja novim

pogojem na domačem in tujih tržiščih, niso pa bile v večji meri izkoriščene možnosti, da bi se organizacije združenega dela povezale na podlagi programov dela.

V obdobju 1971—1975 se je preselila ladjedelnica »2. oktober« iz Pirana v Izolo. V tem času je bila ustanovljena nova organizacija združenega dela z industrijsko dejavnostjo »Sermin«, katere naloga je, da izvede v tem obdobju vse priprave za izgradnjo koprškega energetskega vozla, to je rafinerije nafte in električne termocentrale, ter da pripravi program razvoja petrokemije v industrijski coni.

3. Gradbeništvo

V prvih letih preteklega obdobja je v gradbeni dejavnosti na obalnem območju nastala določena stagnacija. Družbeni proizvod gradbeništva je bil znatno pod rastjo družbenega proizvoda v celotnem gospodarstvu in je začel ponovno rasti šele proti koncu obdobja 1971—1975, ko se je dvignil znatno nad skupno rast družbenega proizvoda.

Glavni vzrok za tako stanje je v tem, da je bila glavna dejavnost gradbeništva usmerjena v stanovanjsko graditev, ki je zaostajala za planiranim obsegom. Poleg tega tudi ni bilo urejeno financiranje stanovanjske graditve, zaradi česar gradbeništvo ni prišlo do realizacije, četudi so bila stanovanja zgrajena. Prodaja je naglo stekla šele pozneje, tako da je ob 7 % manjšem številu delavcev družbeni proizvod za 61 % višji, kar je nerealno. Fizični dosegi ni ustrezen finančni rezultat. Tudi rast cen gradbenega materiala kakor tudi storitev je v celotnem obdobju nad povprečno rastjo cen, kar je vnašalo v stanovanjsko graditev vedno večja nesorazmerja med investicijskimi vlaganji in fizičnimi rezultati.

Uvedeni so bili novi tehnološki postopki, kot na primer gradnja z velikoserijskimi opazi, kar znatno povečuje storilnost. Premalo organizirano izvajanje obrtniških oz. zaključnih del je še vedno povzročalo predolg rok izgradnje.

V tem obdobju se je tudi v projektantskih storitvah povečal obseg del.

Gradbena operativna pa bi bila še bolj učinkovita, kar bi se pokazalo tudi na večjih delovnih mestih, če bi s temeljne organizacije združenega dela bolj povezale na podlagi programa gradbenih del, ki je bil znan.

4. Promet

Delež prometne dejavnosti družbenem proizvodu na Obali stalno raste: leta 1959 je znašal 19 %, v letu 1971 že 25, in se je v letu 1975 povzpela na 26,9 %. Kljub naraščanju deleža v ustvarjanju družbenega proizvoda pa se je letna stopnja rasti družbenega proizvoda, ki je v obdobju 1959—1971 znašala 25,3 %, v obdobju 1971—1975 zmanjšala ter je znašala 15 % po tekočih cenah. Splošna plovba Piran in Luka Koper sta se ravno v obdobju do leta 1971 močneje razvijali.

V prometni dejavnosti je bilo leta 1975 zaposlenih 3.158 delavcev; od tega jih je delalo na ladjah 1.000. Od celotnih investicij je odpadlo na promet 34 % vloženih sredstev. Naložbe so bile usmerjene predvsem v obnavljanje ladjevja in nadaljnjo izgradnjo Luke Koper zlasti za:

- kompletiranje terminala za les s površino 60.000 kvad. m;
- terminal za tekoče kemikalije, ki obsega privez za tankerje—cisterne (12.500 kvad. m) ter naprave za pretovor kemikalij;
- v petrolejski luki poglobitev ter povečanje pretovornih in skladiščnih kapacitet na 110.000 kub. m;
- terminal za sipke tovore (ribja moka, soja, arašidov zdrob itd.), s kapaciteto 27.000 ton;
- prvo fazo kontejnerskega terminala ter ureditev možnosti za polnjenje in praznjenje kontejnerjev;

- skladišče za javna skladišča, distribucijo in zbiranje blaga.

Luški promet je sestavljen takole: okoli 29 % nafta, 25 % živilski pridelki, 10 % sveže sadje in povrtnine, 7 % lesa, 7 % ruda, 7 % semena, olje in mast, 2 % gradbeni material in 13 % drugo blago. Od celotnega luškega prometa odpade na tranzit 40 %.

Splošna plovba je povečevala obseg BRT plovne parka v tem obdobju za 3,6 % letno. To ji je omogočilo vključevanje v mednarodni pomorski prevoz blaga, saj je le-ta znašal 74 % celotnega prometa za Italijo 26 %, Afriko 24 %, Daljni vzhod 18 % itd.

Pomorski in luški promet pa nista imela ustreznega mesta v gospodarski politiki Slovenije in Jugoslavije glede na akumulativnost in pomen pri deviznem prilivu. Samo Splošna plovba je ustvarila v letu 1973 nekaj čez 32 milijonov dolarjev in v letu 1975 skoraj 60 milijonov dolarjev bruto deviznega priliva, od tega skoraj 95 % konvertibilnega.

V železniškem prometu je bila dokončana elektrifikacija proge in sta bili zgrajeni potrebni izogibalšči. Tekle pa so tudi priprave za izgradnjo potniške postaje v Kopru.

V poštnem, telefonskem in telegrafskem prometu so bile vpeljane razne izboljšave in razširitve zvez tako v lokalnem kot mednarodnem prometu. Zgrajena je bila tudi poštna stavba v Izoli. Celoten obseg investicij je znašal 13 milijonov dinarjev.

TOZD Potniški promet Slavnik je v tem obdobju obnavljal avtobusni park in z njegovim razširjanjem povečeval potniški promet. Srečuje pa se s problemom potniške postaje, ker sedanja lokacija v mestu ne ustreza.

5. Trgovina

Razvoj trgovine na Obali je do sedaj potekal brez posebnih planskih vplivov. Zaradi tega je prišlo do prekrivanja v blagovnem prometu, pri nekaterih vrstah blaga do prekrivanja posamezne vrste blaga pa so ostale »nepokrite« (materiali za obrt, določeni artikli tekstilne industrije, specialna maziva, rezervni deli za gospodinjsko opremo, izdelki črne in barvne metalurgije).

Kljub pomanjkljivostim so bile vse organizacije združenega dela rentabilne. Ker pa so poslovale razdrobljeno, niso ustvarjale dovolj visoke akumulacije in zato niso bile sposobne za pomembnejše investicije.

V razvoju trgovinskega prometa je pomemben tudi vpliv maloobmejnega prometa. To se kaže tudi v tem, da je bil poprečni promet na prebivalca na obalnem območju za 60 % višji kot pa v celotni Sloveniji.

Na obalnem območju je bilo konec leta 1975 397 prodajaln z 32.715 kvad. m prodajnega prostora. Število zaposlenih se je pa povzpelo na 1.745 in je naraščalo za 7,6 % letno. Pri tem se je najbolj povečalo število zaposlenih s srednjo šolsko izobrazbo.

Udeležba trgovine v družbenem proizvodu se je povečala in je znašala v celotnem obdobju 1971—1975 že 16,4 %. Letno pa je naraščal po realni stopnji za 9,2 %.

Intereuropa spada po svoji pomenklaturi v trgovino, vendar je tako specifična po svojem poslovanju, da jo je treba prikazati posebej.

Intereuropa ustvarja s transportno dejavnostjo okoli 47 % celotnega dohodka brez založenih stroškov (stroški špediterja za carino, prevoze, itd.). Pri tem je dosegala 12,7 % poprečno letno stopnjo rasti družbenega proizvoda.

Investicijske naložbe pa so bile locirane predvsem izven obalnega območja: za poslovne stavbe v Kranju, Subotici in Ljubljani, skladišča na Jesenicah, za poslovno stavbo in skladišče v Novi Gorici in poslovno stavbo v Fernetičih. Naložbe pa so bile usmerjene tudi v nabavo novih kamionov.

Družbeni proizvod trgovske dejavnosti je na podlagi cen iz leta 1970 naraščal in je leta 1975 dosegel naslednje vrednosti:

Občina	1970	1975	Indeks	Poprečna stopnja rasti v %
Izola	35.368	52.204	148	8,2
Koper	212.519	323.708	150	8,4
Piran	29.368	53.947	180	12,5
Obala skupaj	277.655	429.859	155	9,2

Pogoji poslovanja trgovske dejavnosti so se izboljševali z novimi prodajalnami in urejevanjem večjih poslovnih prostorov.

Družbeni proizvod je najhitreje naraščal v občini Piran, in sicer za 12,5 %, v Izoli in Kopru je naraščal skoraj po isti stopnji rasti. Zaradi nezadostnega asortimenta pa je začel del potrošnikov, ki je gravitiral na Obalo (Buzet, Buje) preusmerjati nakupe drugam. To pomeni, da bi bili rezultati še boljši, če bi trgovina bolj sodelovala pri programiranju lastne dejavnosti.

6. Gostinstvo in turizem

Turistična rekreacija se uveljavlja kot normalna potreba človeka, ki potrebuje psihično in fizično osvežitev, da bi lahko nadaljeval svoje delo. Slovenska obala je s svojo lego, ugodno klimo ter kulturnimi in zgodovinskimi značilnostmi za turiste že od nekdaj posebno privlačna.

Turisti so prihajali k morju predvsem z avtobusi in osebnimi avtomobili. Ladje in vlaki so bili druga transportna možnost, ki bi s primerno koordinacijo voznih redov lahko postala eden privlačnih načinov potovanja. Turisti, ki so potovali z letali, pa so se usmerjali na letališča Ljubljana, Pulj, Reka in Trst.

Struktura domačih in tujih nočitev se od leta 1966 naprej stalno spreminja v korist domačih gostov, tako da so v zadnjem času že prevladovali. Med tujimi gosti so prevladovali Nemci, Avstrijci in Italijani (68 %). Zadnja leta se opaža številnejši obisk gostov iz Švice, Francije in Nizozemske.

V obdobju 1971—1975 je število gostov naraščalo letno za 5,5 %, nočitve pa za 6,2 %. Naraščanje turističnega prometa je terjalo tudi povečevanje receptivnih zmogljivosti:

Leto	Hoteli	Kampingi	Zasebne tur. sobe	Počitniški domovi	Skupaj
1971	5.934	1.914	4.900	6.394	19.142
%	31,0	10,0	25,6	33,4	100
1975	8.100	3.000	5.400	6.300	22.800
%	35,5	13,2	23,7	27,6	100

Konec leta 1975 je bilo na Obali 22.800 turističnih postelj, če štejemo zmogljivosti hotelov, kampingov, turističnih sob in počitniških domov. Hotelske kapacitete so šteje 8.100 ležišč in so naraščale letno po 8 %. V tem obdobju je bil zgrajen kompleks Portorož in začela gradnja kompleksa Bernardin, ki bo imel v prvi fazi 1.100 ležišč. Pričela pa se je priprava za izgradnjo jahting kluba in dopolnitev športnega turističnega letališča.

Kampinge smo začeli na Obali razvijati od leta 1960 naprej. V obdobju 1971—1975 so njihove kapacitete naraščale z letno stopnjo rasti 11,8 %, tako so kampingi imeli leta 1975 že 13,2 % deleža med vsemi turističnimi kapacitetami. Opaža pa se tendenca zmanjševanja kapacitet v počitniških domovih.

Glede na hiter razvoj kapacitet se zaostruje problem delovne sile. Dotok mladine v gostinstvo po končani osemletki je minimalen. Med vzroke za to spadajo vsekakor problem prostih sobot in nedelj ter praznikov, pomanjkanje nekvalificirane delovne sile, kot so pomivalke, sobarice, snažilke, idr.

Izkoriščenost celotnih kapacitet na Slovenski obali v dnevih postopoma narašča zaradi vedno večje turistične aktivnosti tudi v izvensezonskem času. Le-te so izkoriščene 24 % in bi bile lahko izkoriščene še bol, če bi se še bolj usmerili na po in predsezono. To bi se doseglo z večjo propagando ter intenzivnejšim organiziranjem poslovnega turizma v izvensezonskem času.

Glede na razpoložljive kapacitete ter na naraščanje cen po 8,3 % letno, je znašal promet turizma in gostinstva na Obali povprečno okoli 380 milijonov dinarjev letno, tako da je delež obalnega turizma in gostinstva v slovenskem turizmu in gostinstvu 10,5 %. Realno pa je naraščal družbeni bruto proizvod za 5,9 % letno.

V zadnjih letih je prišlo na Slovenski obali do močne ekspanzije gostinstva in turizma. Turistična zmogljivost obale dopušča izgradnjo okoli 50.000 ležišč. Ker v letu 1975 te možnosti niso bile izkoriščene, ima gostinska in turistična dejavnost perspektivo za razvoj. Pri tem pa je potrebno plansko usmeriti tudi razvoj spremljajočih panog, od katerih je odvisen turizem.

7. Obrt

V obdobju od leta 1975 je družbeni proizvod v obrti rasel počasneje kot družbeni proizvod obalnega gospodarstva. To zaostajanje se je čutilo predvsem v pomanjkanju storitev tako po obsegu kot kvaliteti. Isto velja tudi za zasebni sektor, ki ustvarja približno polovico družbenega proizvoda v družbenem sektorju obrti.

Obrt je dobila z uveljavitvijo obrtnega zakona svojo racionalno vlogo znotraj celotnega gospodarstva; vedno bolj postaja njegov dopolnilni člen. Obrtna dejavnost pa se je pri svojem razvoju srečevala s problemi kot npr. urejevanje zemljišč in stavb, prometni davek na reprodukcijski material, delovna razmerja zaposlenih, zlasti v zasebnem sektorju, kreditiranje sredstev. Obrtna dejavnost pa se je premalo angažirala pri razvoju deficitarnih dejavnosti, pri čemer bi morala davčna politika delovati kot ekonomski in manj kot fiskalni dejavnik.

Po tekočih cenah je družbeni proizvod obrti naraščal po letni stopnji 22 %. Število zaposlenih je v letu 1975 doseglo že nad 700 (družbeni in zasebni sektor). Pri razpoložljivih kapacitetah in kadrih bi se morale obrtne organizacije združenega dela med seboj bolj povezati in s skupnimi močmi bolj zadovoljevati potrebe gospodarstva in občanov.

8. Vzgoja in izobraževanje

Na obalnem območju odpade velik delež zaposlenih na žene, saj je znašal leta 1975 okoli 41 %. Zaradi tega so potrebe po otroškem varstvu še toliko večje.

Leto	Število predšolskih otrok	Število otrok v varstvu	%
1971	6.135	1.140	18,5
1973	6.165	2.006	32,5
1975	6.170	2.289	37,0

Zmogljivosti vzgojno varstvenih zavodov še niso zadostne, saj je marca 1973 čakalo na sprejem v vrtec 1.019 otrok, v Kopru 390, v Seme deli 383, v Škofijah 18, v Bertokih 44, v Luciji 42 in v Piranu 142.

V zadnjih letih je bilo odprth v vrtcih 1.153 mest za otroke. Čeprav s tem niso krile potrebe, pa je že pri teh novih mestih primanjkovalo 11 otroških sester, 44 vzgojiteljic in 3 varuške. Pri tem niso upoštevane male šole, ki bodo postopoma preraščale v celoletne male šole. Konec leta 1975 je bilo zajetih v varstvo 37 % vseh predšolskih otrok.

V osnovne šole so bili vključeni tako rekoč vsi otroci ustrezne starostne stopnje. Učni uspeh se je v osnovnih šolah postopno izboljševal. Tako je izdelalo v šolskem letu 1970–71 94,6 %, 1971–72 95,92 %, v šolskem letu 1972–73 pa 96,59 %. Vzporedno s tem upade osip. V šolskem letu 1971–72 je znašal še 29,33 % v šolskem letu 1972–73 pa 28,73 %.

V osnovnih šolah na Obali dela 435 učiteljev. Od teh jih je 335 ali 77 % v rednem delovnem razmerju, 59 ali 14 % za določen čas in 32 ali 7 % v civilnopravem razmerju.

Na razredni stopnji je bila strokovna usposobljenost učiteljev veliko boljša, kot na predmetni stopnji, kjer ni bilo strokovno zasedenih povprečno 44,6 %; najslabše je bilo pri matematiki. Ede od vzrokov je vsekakor pomanjkanje stanovanj.

Šole obalnega območja uporabljajo 36 stavb z 261 učilnicami, vseh oddelkov pa je bilo 286. Faktor zasedenosti je znašal 1,49, skoraj v celoti imajo dvoizmenski pouk osnovne šole: Janka Premrla-Vojka, Pinka Tomažiča in osnovne šole Semedela, Marezige, Prade, Škofije in Piran. Enoizmenski pouk imajo vse osnovne šole z italijanskim učnim jezikom in osnovne šole Sečovlje, Lucija in Gračišče.

Del sredstev za osnovno dejavnost šol je bil namenjen za materialne izdatke. Ta sredstva niso zadoščala za sprotno investicijsko vzdrževanje, temveč le za najnujnejše izdatke za kurjavo, razsvetljavo, amortizacijo opreme itd. Z novim načinom zbiranja sredstev za zadovoljevanje skupnih družbenih potreb nastajajo tudi pri zbiranju sredstev za investicije v šolstvu bistvene spremembe.

Srednje šolstvo na Obali se je razvijalo v zadnjih 10 letih zelo hitro tako glede odpiranja novih smeri kot tudi glede večanja števila vpisnih mest. Konec obdobja 1971–1975 se je vključilo v srednje šole 88 % učencev, ki so uspešno končali 8. razred osnovne šole, poleg tega pa tudi precej učencev s kraškega področja.

Glede na to, da šolski in internatski prostori ne ustrezajo niti po številu niti po kvaliteti, je že v pripravi načrt o razvoju srednjega šolstva na obalnem območju.

V Ljubljani in Mariboru je študiralo z obalnega območja prek 13 % generacije v starosti od 19 do 24 let, kar je bilo nad republiškim povprečjem. Problem pa je v tem, da se mnogi študenti po končanem študiju ne vračajo na Obalo.

Zaradi hitrega gospodarskega in družbenega razvoja pa se na Obali vse bolj občuti pomanjkanje kadrov z višjo in visoko izobrazbo. Zaradi tega si prizadevamo, da bi organizirali redni visokošolski študij na obali.

9. Zdravstveno varstvo

Koprška zdravstvena regija obsega obalno območje in Kras. Deloma težijo na to področje tudi prebivalci drugih zdravstvenih regij (goriška, ljubljanska in nekatera območja občin Buj in Buzet).

Število delavskih zavarovancev stalno narašča. Na Obali imamo 50 % aktivnih delavskih in 7,3 % kmečkih zavarovancev, ob naraščanju števila prebivalstva po letni stopnji 2,2 % v letu 1975 dosega število okoli 30.000.

Zaradi spremenjenega načina življenja in dela, drugačne sestave prebivalstva in večje zdravstvene prosvetljenosti se spreminja tudi zdravstveno stanje prebivalstva. Upada število bolnikov s pljučno tuberkulozo, upada umrljivost dojenčkov, otrok in mladine, rahlo upadajo tudi luetična obolenja in druge nalezljive bolezni. Nasprotno pa je vsako leto več rakavih obolenj in diabetesa ter obolenj srca in ožilja pa tudi obolenj dihal in kosti.

Na območju cele zdravstvene regije deluje medobčinski zavod za socialno medicino in higieno Koper. Zavod ima tudi ambulanto za pomorčce, spremlja tudi kontaminacijo morja.

Preventivno dejavnost organizirajo tudi zdravstveni domovi. Osnovno zdravstveno varstvo izvaja 39 zdravnikov, 12 zobozdravnikov in 13 farmacevtov, nadalje 144 delavcev z višjo in srednjo izobrazbo in 49 delavcev z nižjo izobrazbo. Po republiških normativih primanjkuje na Obali 12 zdravnikov in 23 medicinskih sester.

Zaradi pomanjkanja ustreznih zdravstvenih prostorov je zdravstveni službi delo oteženo, že v letu 1972 smo začeli solidarnostno zbirati sredstva za izgradnjo nove bolnice v Izoli, ki se že gradi.

Pomemben korak k ustvarjanju pogojev večje socialne varnosti kmečkega prebivalstva je bila združitev zdravstvenega zavarovanja delavcev in kmetov v okviru skupnosti zdravstvenega zavarovanja.

Čeprav so se delno izboljšali pogoji zdravstvenega varstva, obstajajo še vedno slabe funkcionalne povezanosti med osnovno, specialistično in bolnišnično zdravstveno službo.

10. Kulturna dejavnost

Kultura v širšem smislu je skupek celotnega človekovega ustvarjalnega delovanja in rezultatov ustvarjalnega dela, v kulturo v ožjem smislu uvrščamo knjižnice, gledališča, koncerte, muzeje in galerije, arhive, varstvo kulturnih spomenikov, kinematografijo, radio in televizijo.

Obalno območje se je razvijalo na samosvoj način. V kulturno življenje Slovenije se je vključilo kasneje kot drugi predeli. Upoštevati pa je treba, da tu živi italijanska narodnostna skupnost ter da se sem doseljuje prebivalstvo z zelo različno kulturno in izobrazbeno ravni.

V tem obdobju so se oblikovale samoupravne interesne skupnosti. Te so samoupravno oblikovale program kulturne dejavnosti z zajetjem kulturnega življenja, pomembnega za poglobljanje kulture delovnih ljudi. Povečali so se tudi napor za tesnejšo povezanost med posameznimi nosilci združenega dela in kulturno dejavnostjo.

Na Obali so številne kulturne institucije ožjega in širšega pomena. Najbolj številne in razširjene so knjižnice. V zadnjem času se je zaradi modernega načina življenja ter drugačnega sistema izobraževanja in informiranja vloga knjižnic začela spreminjati, med drugim vse bolj prevladuje težnja po sposojanju knjig z znanstveno tehničnega področja. Knjižnice na obali imajo okoli 218.000 knjig in prek 100.000 bralcev.

Knjige si je sposojalo veliko občanov, vendar spadamo s približno tremi izposojenimi knjigami na prebivalca med manj razvita slovenska področja.

Prostori knjižnic na Obali so večinoma neustrezni, še posebno je pereče vprašanje osrednje knjižnice v Kopru. Potujoča knjižnica—bibliobus pa je že dosedaj pokazala, da odigrava pomembno vlogo pri približevanju knjige občanom oz. delovnemu človeku.

Pokrajinski muzej Koper je v zadnjem obdobju raziskoval novejšo zgodovino istrskih Slovencev ter nadaljeval izkopavanja v zvezi z naseljenostjo tega območja od bronaste dobe naprej.

Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran je raziskoval udeležbo slovenskega kapitala v pomorstvu, razširjenost pomorskega poklica na Slovenskem, povezanost morja z zaledjem in drugo. Na področju etnografije pa je začel raziskovati solinarstvo, ribištvo, pomorsko vozarstvo in drugo.

Založba »Lipa« se je v zadnjem času začela usmerjati na izdajanje del s primorsko tematiko in ostalih domačih avtorjev. Zanimiva novost so Pesniški listi.

Revija »Obala« se je afirmirala. Objavljala je dela avtorjev z najrazličnejših področij družbeno gospodarskega in kulturnega ustvarjanja. Pripravlja se koncept enotne primorske revije.

Na Obali sta uspešno delovala Pokrajinski arhiv Koper za območje petih južnoprimorskih občin in Mestni arhiv Piran za občino Piran.

Mestna galerija Piran, Galerija Loža v Kopru in Galerija Meduza v Kopru so se združile v obalni zavod za galerijsko dejavnost. Kulturno dejavnost pa je še nadalje razvijala Forma viva.

Medobčinski zavod za spomeniško varstvo Piran je uspešno opravljal naloge v zvezi z evidenco in registracijo kulturnih spomenikov in izdelavo spomeniške topografije.

Zavod za pospeševanje turizma Portorož je nadaljeval poletne prireditve.

V kinematografih je 2.298 sedežev; to je približno 25 prebivalcev na en sedež. Obisk kino predstav je bil relativno velik, obisk narašča, v Sloveniji pa je opazna težnja delnega upadanja. Repertoar je vse preveč komercialen, z izjemo filmskega gledališča. Atelje animiranega filma je dosegel že vidne uspehe. Poseben pomen te institucije je v tem, da omogoča aktivno udeležbo mladim ustvarjalcem.

Na Obali pride 293 radijskih sprejemnikov na 1000 prebivalcev, kar je nekoliko nad republiško ravni, TV sprejemnikov pa 106 (v SRS 146), samo v zadnjih petih letih se kaže rast za 43 %.

V vsaki občini deluje po en pevski zbor oz. oktet: italijanski pevski zbor v okviru italijanske skupnosti v Izoli, Kopru in Piranu, pevski zbor v Luki Koper in zbori na podeželju. Godbe na pihala, društvo harmonikarjev v Smedeli, v okviru italijanske skupnosti v Kopru pa tamburaški orkester, so dejavniki, ki sodelujejo pri širjenju kulture.

Poseben pomen za glasbeno vzgojo ima Glasbena šola v Kopru. V glasbeno vzgojo se vključuje tudi Društvo prijateljev glasbe, ki je uspešno organiziralo razne koncerte, na katerih so nastopali vidni slovenski in tudi tuji umetniki.

Delavska univerza ima s svojo razvejano dejavnostjo pomembno kulturno vlogo na Obali, zlasti na področju družbeno ekonomskega izobraževanja in izobraževanja ob delu.

Velike zahteve po razvoju kulturnih dejavnosti se postavljajo glede na turizem, ki se bo vedno manj zadovoljeval le z naravnimi lepotami in bo vedno bolj zahteval tudi čim kvalitetnejšo kulturo.

11. Telesnokulturna dejavnost

S hitrim razvojem se spreminja tudi način življenja ljudi. Zato dobiva telesna kultura vse večji pomen, tako glede množičnosti kot glede rekreacijske dejavnosti, vse bolj se pojavlja tudi vprašanje smotrne aktivnosti vedno večji pomen. Približno 10.000 občanov je vključenih v raznih društvih.

Z ustanovitvijo Obalne temeljne telesno-kulturne skupnosti se kvaliteto spreminja odnos do telesne kulture. Čeprav je telesna kultura delovala v pomanjkanju finančnih sredstev in v razmerah, ko ni na razpolago telesnokulturnih objektov (Obala je pod poprečjem Slovenije), narasla množičnost športnega udejstvovanja zlasti delovnih ljudi. Povečala se je tudi aktivnost športnih društev po šolah.

Vidne uspehe so že dosegli veslaški klub »Argo« in odbojarski klub iz Izole, TVD Partizan iz Kopra, jadranski klub »Jadro« iz opra ter jadranski klub »Pirat« v Piranu. V teh društvih in klubih deluje okoli 140 organizatorjev in vaditeljev.

V rekreativno dejavnost, ki se širi, je vključenih okoli 10 % delavcev, pri čemer so imele sindikalne športne igre pomembno vlogo.

Pomanjkanje objektov in prostora za telesnokulturno aktivnost je velik problem Obale. Postopoma pa se stanje izboljšuje tudi s tem, da so že urbanizaciji prostora predvideni objekti in prostor za telesnokulturno udejstvovanje občanov in delovnih ljudi.

12. Prostorska komponenta razvoja

V preteklem obdobju se prostorsko planiranje ni uveljavilo kot sestavni del kompleksnega družbenega planiranja. Odnosi med ekonomskimi, socialnimi in prostorskimi aspekti niso bili razčiščeni. Tudi izdelovalci pripravljalnih dokumentov in predlogov niso dosegli določenega nivoja medsebojnega sodelovanja in koordinacije v vsebini, operativni, organizaciji in metodologiji.

Značilno za obalni prostor je, da živi v urbaniziranih predelih že 66 % prebivalcev in da ima 56 naselij, to je okoli 50 %, manj kot po 100 prebivalcev. Zazidava obalnega pasu se je v glavnem odvijala po seprejetem načelu, da se gradi v povezavi med mesti in da se tako ustvarja obalno somestje. V izdelavi je inventarizacija in kategorizacija kmetijskih in gozdnih površin ter razmejitev med temi in zazidalnimi zemljišči.

Z urejanjem in asfaltiranjem cest, z izgradnjo višinskega vodovoda, elektrifikacijo in telefonsko povezavo se zmanjšuje razlika med mesti in podeželjem in približuje vas mestu.

Proces upadanja kmečkega prebivalstva se je že naprej nadaljeval, čeprav v manjši meri kot v prejšnjem obdobju. Zaradi boljše prometne povezanosti se je povečal tip in obseg mešanih naselij z neagrarnim in agrarnim prebivalstvom, zlasti v neposrednem zaledju urbaniziranega območja. To je sprožilo tudi večjo gradbeno aktivnost na podeželju (obnavljanje hiš in gospodarskih poslopij kot tudi gradnja novih stanovanjskih hiš).

V tem obdobju je bil sprejet urbanistični in sanacijski načrt mesta Koper, izdelana sta novelacija urbanističnega načrta Pirana in v pri-

pravi je urbanistični načrt Izole, v izdelavi pa je prostorski načrt za potrebe kmetijstva.

Pokazala so se večja nasprotja med temi dokumenti kot tudi med praktično uporabo prostora in urbanističnim programom obalnega območja. To zahteva, da se izdela tudi novelacija urbanističnega programa obalnega območja.

V tem času je bil izdelan koordinacijski reginonalni prostorski plan »Gornji Jadran«, ki zajema tudi celotno obalno območje.

Načrtovanje je bilo zasnovano tako, da je bilo omogočeno optimalno izkoriščanje komparativnih prednosti ob optimalni izrabi prostora. Hortikulturni ureditvi, zlasti ožjega obalnega pasa, pa je bilo posvečeno premalo pozornosti.

Osnovni poseg v prostor predstavlja izgradnja infrastrukturnih objektov. Na tem področju je bil dosežen znaten napredek zlasti pri oskrbi z vodo in pri urejanju kanalizacije. Največji zaostanek pa je pri izvajanju rekonstrukcije obalne ceste, kar hromi promet za izredno pomembni prometnici. Prometu je bil izročen samo en objekt, po programu, pa bi morali biti še zgrajeni tudi priključek Koper, nadvoz Smedela in odsek do Kopra.

IV. KLJUČNI PROBLEMI IN STRATEŠKI CILJI RAZVOJA 1976—1980

Oblikovanje ciljev družbeno-ekonomskega razvoja obalnega območja za obdobje 1976—1980 izhaja iz določil nove ustave, družbenih dogovorov, stališč družbenopolitičnih dejavnikov na obalnem območju, dosežene ravni razvoja in problemov, ki jih je dosednji razvoj navrgel, ter iz uresničevanja take razvojne politike, ki bo zagotavljal nadaljnjo afirmacijo delovnega človeka in vsestranski razvoj njegove osebnosti.

Pri vsebinskem opredeljevanju izhodišč gospodarskega razvoja je primarnega pomena samoupravni položaj delovnega človeka kot edinega odločujočega subjekta. Zato je samoupravni položaj delovnega človeka temeljno izhodišče plana. Od stopnje neposrednega odločanja o vsebinskih procesih razvoja je odvisno tudi, koliko bo srednjeročni plan razvoja za obdobje 1976—1980 resnično izraz volje in hotenj delovnih ljudi.

1. Nadaljnje uveljavljanje socialističnih samoupravnih odnosov

Z novo ustavo smo v Jugoslaviji stopili na pot revolucionarnih sprememb v družbeno-ekonomski ureditvi, ki uveljavlja delovnega človeka kot osnovni subjekt združevanja in povezovanja dela in sredstev ter odločanja o pogojih in rezultatih dela.

Zato je ena od temeljnih nalog srednjeročnega plana za obdobje 1976—1980, da v organizacijah združenega dela, v drugih samoupravnih organizacijah, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih ter družbenopolitičnih skupnostih na obalnem območju razvijamo samoupravne odnose, samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje ter prakso samoupravnega sistema planiranja.

V skladu z zakonom o združenem delu bodo delovni ljudje v organizacijah združenega dela preverili sedanjo organiziranost po temeljnih organizacijah in si prizadevali uveljavljati vsebino »delavske male ustave« kot stalen proces. Organizacije združenega dela bodo preučile ustreznost samoupravne organiziranosti. Nove investicije v novo tehnologijo bodo terjale stalno preverjanje samoupravne organiziranosti, da bodo delovni ljudje dejansko odločali o pogojih in rezultatih dela. Komunalno gospodarstvo, cestni in zemljiški skladi so že začeli s pripravami, da se organizirajo na novih samoupravnih osnovah, priprave pa je potrebno pospešiti, da se nova samoupravna organiziranost čimprej izpelje.

V krajevnih skupnostih delovni ljudje in občani zadovoljujejo svoje skupne potrebe in interese, kot so stroške, socialno in zdravstveno varstvo, vzgoja in izobraževanje, prosveta in kultura, telesna kultura in rekreacija, komunalne dejavnosti, varstvo okolja, varstvo interesov potrošnikov, splošni ljudski odpor in samozaščita ter druga področja skupnega življenja in dela. To so cilji, da bi jih dosegli, je potrebna skupna aktivnost ter ureditev sistema financiranja krajevnih skupnosti. Z »Družbenim dogovorom« o usklajevanju meril za razporejanje dohodka in za delitev osebnih dohodkov za območje občin Izola, Koper, Piran in Sežana« je opredeljen eden izmed instrumentov financiranja krajevnih skupnosti. V obdobju 1976—1980 pa je potrebno opredeliti in utrditi še druge instrumente za financiranje potreb krajevnih skupnosti. Z družbenim dogovorom pa bodo opredeljene manj razvite krajevnih skupnosti ter politiko za hitrejši razvoj le-teh.

2. Nadaljnji vzpon gospodarske rasti

V obdobju 1971—1975 je gospodarska rast na obalnem območju postopoma upadala in je bila na republiškem poprečju oz. celo pod

njim. To je bila posledica gospodarske strukture in upadanja realnih investicij v poslovanje, zlasti v osnovna sredstva, kakor tudi razdrobljenosti na gospodarskem in negospodarskem področju. Premalo je bila prisotna težnja po združevanju sredstev za investicijska vlaganja (industrija, trgovina, gostinstvo) in po integraciji znanja oz. koristni izrabi obstoječih intelektualnih potencialov na obalnem območju, v obalnem območju obstajajo realne možnosti, da se doseže ponovni vzpon gospodarske rasti.

a) Pomorsko gospodarstvo in industrija

Obdobje 1976—1980 mora postati prelom in prinesiti dokončno orientacijo za razvoj pomorskega gospodarstva. Dosedanji razvoj slovenskega gospodarstva ni potekal skladno s funkcionalnim povezovanjem s pomorstvom. Prihodnji razvoj bo moral upoštevati ta element v razvoju, saj bo tako Slovenija kot celota izkoristila prednosti, ki jih daje morje. Osnovna zasnova prihodnjega razvoja gospodarstva na obalnem območju temelji na spoznanju, da ne smemo več odlašati z odločitvami o razvoju maritimizacije gospodarstva in družbenih služb. Vsako odlašanje bi imelo daljnosežne vplive tudi na mednarodnih tokovih blaga. Geografska lega pa daje Sloveniji možnost, da izkoristi komparativne prednosti ter tako poveča celotno družbeno produktivnost dela. Pomorsko gospodarstvo z industrijo opredeljujemo kot prioriteto področje razvoja.

V obdobju 1976—1980 je potrebno etapno realizirati luško industrijski koncept, kot je opredeljen in je zanj z urbanističnim načrtom rezerviranih 1.600 ha površine. V razvoju luške infrastrukture in superstrukture bodo imeli terminali za les, razsute tovore in kemikalije, kontejnerski terminal in drugi objekti osrednje mesto. Program samoupravne interesne skupnosti za železniški in luški promet opredeljuje v samoupravnem sporazumu temeljne smeri razvoja luških kapacitet.

Samoupravna interesna skupnost za nafto in plin pa v samoupravnem sporazumu o osnovah plana za energetiko predvideva tudi pričetek gradnje rafinerije v Kopru.

V razvoju luško-industrijskega kompleksa je programiran tudi razvoj »Sermina« in v okviru tega razvoj rafinerije s sodobno tehnologijo, ki ne onesnažuje okolja. Na razvoj rafinerije je vezana proizvodnja aromatov, ki je vitalnega pomena tudi za Slovenijo in njeno preskrbljenost s surovinami. Bazna kemija na podlagi proizvodnih programov Iplasa pa bo dobila nov zagon ravno z novo rafinerijo.

V konceptu razvoja pomorskega gospodarstva do sedaj nista imela pravega mesta, razvoj ribištva in druga predelava na podlagi izkoriščanja surovin, ki jih morje nudi. V svetu ravno v tej smeri izredno hitro napredujejo. Z uvajanjem nove tehnologije bo na področju morskega ribištva dosežen kontinuiran ulov ter omogočen lov tudi na Sredozemlju in Atlantiku. Z obnovitvijo starih ladij pa se bo povečal ulov predvsem bele ribe. Riba je pomemben vir prehrane in zlasti zaradi proteinov pomembna za izboljševanje strukture prehrane.

V obdobju 1976—1980 je potrebno začeti proučevati razsoljevanje morske vode, v kombinaciji z novim načinom pridobivanja morske soli v kompleksno izrabo toplotne energije. Pri tem se bo potrebno povezati tudi z drugimi republikami. Raziskovalna samoupravna interesna skupnost pa bo to nalogo vključila v svoj program.

Kovinsko predelovalna industrija se je že dosedaj uveljavila na domačem in zahtevnih tujih tržiščih (Tomos, Mehanotehnika). Uvajanje sodobne tehnologije in novih programov, večja opremljenost delovnih mest z manjšo stopnjo zaposlovanja pa je pot za večjo produktivnost dela, bolj konkurenčen nastop na tujih tržiščih in večjo akumulativnost.

b) Gostinstvo in turizem

Ugodna lega in klima, kulturna in zgodovinska značilnost ter za centralno Evropo najbližji izhod na morje omogočajo nadaljnji razvoj turistične dejavnosti na Slovenski obali. V turizmu si je treba bolj prizadevati, da se dopolnijo obstoječe kapacitete in kapacitete v gradnji ter izpelje sanacija starih mestnih jeder. Razvijati je treba kompletno turistično ponudbo tudi s kvalitetnejšo organizacijo kulturnih prireditel in rekreativnih dejavnosti.

Sedanja stopnja razvoja turističnih zmogljivosti (število postelj, kampingov, počitniških domov), izgradnja Bernardina in bodoče naložbe v Marino v Izoli narekujejo nadaljnjo projektno obdelavo ideje povezave Jadran—Kras—Alpe.

c) Kmetijstvo in ribištvo

Visoka stopnja deagrarizacije na obalnem območju (le še okoli 7 % kmečkega prebivalstva, ter možnosti, ki jih daje vpliv mediteranske klime, stavlja v ospredje potrebo po večji skrbi za nadaljnji razvoj kmetijske dejavnosti. Zato je treba sprejeti ukrepe; s katerimi bi omilili

deagrarizacijo. Obalno območje se vključuje v širše družbene napore z načrtovanjem večje proizvodnje hrane. Zato kmetijstvo in ribištvo prištevamo med prioritete dejavnosti.

Kmetijstvo in ribištvo prištevamo med prioritete dejavnosti.

Smotrno izkoriščanje kmetijskih površin, projektna obdelava Sečoveljske doline, melioracije pri Vanganelu, razvijanje kooperacije z individualnimi kmetijskimi proizvajalci ter razvoj mešanih kmetij so cilji, ki bodo vplivali na to, da bo kmetijska dejavnost dobila pomembnejše mesto v družbenoekonomskih naporih. Razvoj kmetijstva in znižana stopnja deagrarizacije bosta prispevala k gospodarskemu aktiviranju notranjosti obalnega območja. Intenzifikacija razvoja zasebnega kmetijstva bo pri tem nujno potrebno podpreti z ustreznimi ukrepi.

V skladu z zelenim planom bodo investicijske naložbe usmerjene predvsem v vinogradništvo in sadjarstvo. Z naložbami bo pridobljenih 422 ha novih vinogradov (od tega 177 ha v kooperaciji z zasebnim sektorjem). Povečane bodo tudi predelovalne kletne kapacitete.

V načrtih hitrejšega razvoja kmetijske proizvodnje igra kmetijska pospeševalna služba izredno pomembno vlogo. Poleg osnovne razvojne službe je potrebna tudi specializirana kmetijska pospeševalna služba, da bo na podlagi programa dela, ki ga bodo sprejeli koristniki in sofinancerji, čimbolj učinkovito izvajala naloge. Poleg uvajanja sodobne tehnologije tudi pri individualnih kmetijskih proizvajalcih — nekooperantih bo morala specializirana kmetijska pospeševalna služba svetovati glede izbora kmetijske mehanizacije na obalnem območju. Pri svojem delu se bo povezovala s kmetijskim veterinarskim zavodom v Novi Gorici. Pripravljen bo osnutek družbenega dogovora o ustanovitvi skupne kmetijske pospeševalne službe za obalno območje, o katerem bodo razpravljali koristniki in sofinancerji.

V naporih, da bo v prihodnje ustvarjena skrbna zemljiška politika, ter pri aktiviranju obalnega zaledja imajo izredno pomembno vlogo kmetijske zemljiške skupnosti Izola, Koper in Piran, ki so že ustanovile skupno strokovno službo.

Na področju razvoja ribištva mora nastopiti delovna organizacija Delamaris iz Izole, kot nosilec programske naloge. Program Delamarisa ima družbeno podporo, zlasti na področju ulova in predelave rib.

Uspešen razvoj kmetijstva na obalnem območju bo odvisen tudi od sodobnejše in učinkovitejše organizacije agroživilskega kompleksa, ki se bo povezoval v širšem prostoru.

d) Infrastruktura

Doseženi in načrtovani gospodarski razvoj zahtevata, da se v obdobju 1976—1980 rekonstruira obalna cesta po sprejetem programu, ker sedanje stanje zavira razvoj obalnega območja kot celote. Z izgradnjo izogibalšč in uvajanjem snopnega sistema se bo propustnost železnice povečala toliko, da bo skupaj z rekonstruirano obalno cesto zadostila potrebam blagovnih in potniških tokov.

Ena izmed osnovnih strateških nalog v razvoju obalnega območja je preskrba s pitno in tehnološko vodo. Rižanski vodovod bo tudi v prihodnje skrbno načrtoval nove zmogljivosti z izgradnjo II. etape višinskega vodovoda. Projektno pa se vključuje v izgradnjo brkinskih zajetij kot dolgoročne naloge pri oskrbovanju obalnega območja s pitno vodo.

Izgradnja bolnice v Izoli se je že začela, v obdobju 1976—1980 bo zgrajena I. etapa (kirurgija, poliklinika). Sredstva dotekajo namensko na osnovi solidarnostnega zbiranja ter soudeležbe zdravstvene skupnosti SR Slovenije.

Razvoj PTT prometa bo z modernizacijo zadostil potrebam prebivalstva tudi s postavitvijo rajonskih central v novih zazidalnih kompleksih.

Komunalno gospodarstvo ima zahtevne naloge: odpravljanje najbolj kritičnih točk na področju kanalizacije, postavitve kolektorja za čiščenje voda ter izpeljava kanalizacije v morje, tako da bodo zaščitene obalne vode pred onesnaževanjem.

e) Spreminjanje gospodarske strukture

Opredeljeni strateški cilji bodo spreminjali gospodarsko strukturo obalnega območja, da bo bolj zagotavljala realno rast življenjskega in družbenega standarda delovnih ljudi in občanov.

Sekundarni sektor, v katerem je industrija vodilna, bo povečal svoj delež v ustvarjanju družbenega proizvoda. Z modernizacijo in uvajanjem novih programov na osnovi nove tehnologije bosta kovinskopredelovalna in prehrabena industrija, ob notranjih stabilizacijskih naporih, prebrodili težave ter dosegli bolj akumulativno proizvodnjo. V kemični industriji pa se Iplasi v Kopru razvija v pomembnega proizvajalca; realizacija njegovih investicijskih programov ga vključuje tudi v mednarodno blagovno menjavo.

Malo gospodarstvo žema pomembno vlogo, v prihodnje pa bo njegova vloga še pomembnejša kot dopolnilna dejavnost gospodarskim vejam, zlasti industriji in turizmu. Brez razvijanja malega gospodarstva ne bo možno doseči dinamične in skladne družbeno gospodarske rasti na obalnem območju. Na podlagi začrtane srednjeročne politike razvoja malega gospodarstva bodo skupščine občin Izola, Koper in Piran sprejele ukrepe v skladu z družbenim dogovorom o razvoju malega gospodarstva v SR Sloveniji.

Bolj uravnotežen odnos med sekundarnim in terciarnim sektorjem v ustvarjanju družbenega proizvoda bo pomenil tudi večjo socialno varnost delovnih ljudi na obalnem območju.

V obdobju do leta 1980 se bo gospodarstvo, zlasti industrija ter pomorski in luški promet aktivno z drugimi dejavniki, vključilo v iskanje ekonomskih poti za realizacijo svobodne industrijske cone v Sežani.

3. Oblikovanje sredstev za razširjeno reprodukcijo

Ugodnejša delitev družbenega proizvoda v korist gospodarstva, racionalnejše obračanje sredstev v organizacijah združenega dela, integracijska gibanja ter predvideni ukrepi na področju kreditne in monetarne politike so elementi, ki bodo vplivali na oblikovanje sredstev za gospodarske naložbe. Za gospodarske naložbe na obalnem območju bodo organizacije združenega dela, da bi realizirale lastne razvejane cilje, usmerile napore v kvalitativne spremembe na področju gospodarjenja. Povečanje učinkovitosti poslovanja z obstoječimi materialnimi sredstvi (znižanje zalog, povečanje koeficientov obračanja) bodo dosegle, če bodo smotrno iskale možnosti racionalnega povezovanja tudi z drugimi organizacijami združenega dela. Pomembno vlogo bo odigralo samoupravno povezovanje med proizvodnjo in trgovino.

Racionalno zaposlovanje spričo dejstva, da je na obalnem območju možnost dotoka delovnih ljudi manjša in uvajanje sodobne tehnologije bosta povečevala produktivnost in tudi njen delež v ustvarjanju družbenega proizvoda. Povečevanje osebnih dohodkov pod nivojem povečevanja produktivnosti bo prisotno tudi v obdobju 1976–1980.

Takšna prizadevanja so skladna s stabilizacijskimi cilji, gospodarstvo si z lastnimi naporimi povečuje sredstva za razširjeno reprodukcijo.

V okviru oblikovanja sredstev za razširjeno reprodukcijo imata izvoz in uvoz zelo pomembno vlogo. Gospodarstvo obalnega območja se intenzivno povezuje z državami v razvoju z višjimi oblikami menjave (Tomos, Delamaris, Sermin, Splošna plovba, Luka), na drugi strani pa ima pomemben izvozni kanal na razvita zapadnoevropska tržišča. Prizadevali si bomo, da bo maloobmejna blagovna menjava z Italijo doživela v blagovnih listah spremembo, tako da bodo le-te prilagojene gospodarski strukturi obmejnega gospodarstva. Prehod od uvoženih na domače surovine bo v precejšnji meri prispeval k zmanjšanju uvoza (Delamaris, Tomos). Z regionalno diverzifikacijo in zlasti večjo usmeritvijo zunanjetrgovinske aktivnosti v države v razvoju si obalno gospodarstvo zagotavlja surovinsko osnovo in tržišča za povečano gospodarsko aktivnost ter se vključuje v realizacijo ciljev naše celotne družbe, da doseže pozitivne učinke v plačilni bilanci.

V prizadevanjih za povečevanje učinkov dela z izboljševanjem tehnologije proizvodnje in dela ima obalna raziskovalna skupnost izreden pomen. V primerjavi z dosedanjim precejšnjim zaostalostjo na tem področju ima na Obali odgovorno nalogo, da utrdi tudi raziskovalno-inovacijsko dejavnost v sodelovanju s komisijo za inventivno dejavnost pri Medobčinskem odboru Gospodarske zbornice v Kopru.

V tem okviru je za obalno območje pomembno, da se opredelimo tudi za računalniški center, ki bo obdeloval podatke tako za potrebe gospodarstva kot negospodarstva.

Ti naporji pomenijo izrabo obstoječih možnosti in so istočasno pomemben prispevek k stabilizaciji s povečevanjem lastnih učinkov dela.

4. Skladnejši razvoj socialnega področja

Med temeljnimi cilji, ki jih sprejemamo z družbeno ekonomskim razvojem, je odprava nekaterih najbolj perečih problemov, ki so nastali zaradi relativnega zaostajanja socialne sfere za gospodarsko. Ta razkorak je tolikšen, da zavira nadaljnji razvoj družbeno-ekonomske strukture na obalnem območju.

Da bi odpravili oz. omilili nekatere najbolj pereče probleme s socialnega področja, bodo potrebni naporji v dveh smereh: znižati stopnjo zaposlovanja in deagrarizacije ter povečati materialne naložbe. V obdobju 1971–1975 je bilo v socialno področje investiranih 559 milijonov din ali 4 % družbenega proizvoda. Predvidevamo, da bomo v obdobju 1976–1980 investirali v socialno področje 1.791 milijonov din ali okoli 9 % družbenega proizvoda.

Negospodarske naložbe bodo v obdobju 1976–1980 usmerjene predvidoma takole

	v 000 din
— stanovanjska gradnja	1.000.000
— gradnja šol in vrtcev	327.000
— ostalo	463.000

Urejanje vprašanj družbenega standarda posredno zvišuje tudi produktivnost dela. Vlaganje v družbeni standard ne pomeni zgolj izločanje sredstev iz gospodarstva, temveč je vzročno povezano s prizadevanji za večjo produktivnost dela.

S samoupravnimi sporazumi in družbenim dogovorom o razporejanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov za območje občin Izola, Koper, Piran in Sežana pa so se delovni ljudje v temeljnih organizacijah in občani v krajevnih skupnostih opredelili glede programov samoupravnih interesnih skupnosti in sredstev za financiranje teh programov.

a) Šolstvo, otroško varstvo

Občani so se na referendumu izrekli za samoprispevek in s tem hitrejšo reševanje problemov osnovnih šol in otroškega varstva. Program predvideva izgradnjo 4 novih šol in 7 vrtcev ter dograditev 6 osnovnih šol in 3 vrtcev. Na obalnem območju je zaposlenih 41 % žensk. Podatek kaže, kako nujna je rešitev tako perečega problema, kot je pomanjkanje vrtcev in osnovnih šol. Prizadevali se bomo za organizacijo celodnevne šole in celotne male šole v čimvečjem obsegu.

b) Srednje šole

V obdobju 1976–1980 je potrebo izpolniti mrežo srednjih šol v skladu z zahtevami usmerjenega izobraževanja. V tem planskem obdobju bo zgrajen dom za učence v Kopru.

c) Visokošolski študij

V skladu s potrebami po strokovnih kadrih je na obalnem območju začeto načrtno organiziranje študija na višjih in visokih šolah z odpiranjem nekaterih oddelkov višjih in visokih šol, kot so oddelek fakultete za strojništvo iz Ljubljane, oddelek pedagoške akademije, načrtovani oddelek ekonomske fakultete in drugih smeri, predvsem za potrebe pomorskega gospodarstva.

Z odpiranjem nekaterih oddelkov višjih in visokih šol dobiva obalno območje pomembno funkcijo, ki bo močno vplivala na nadaljnji razvoj. Potrebno pa bo razviti tudi ustrezne povezave med oddelki višjega in visokošolskega študija z ustreznimi srednjimi šolami.

Primanjkljaj strokovnih kadrov resno zavira nadaljnji razvoj, zato je potrebno, da se naslonimo na lastne sile in ob pomoči ljubljanske in mariborske univerze postavimo temelje bodočemu razvoju specializiranih smeri razvoja visokošolskega študija na Obali.

Pri strokovnem in družbeno ekonomskem usposabljanju kadrov, pri čemer je izobraževanje ob delu zlasti pomembno, nosijo delavske univerze izredno pomembne družbene naloge. Zato je treba napore te ustanove vsestransko podpreti.

d) Stanovanjska gradnja

Pomanjkanje stanovanj je dobilo takšen obseg, da je v obdobju 1976–1980 nujno zgraditi 10 stanovanj na 1000 prebivalcev ali okoli 3.500 stanovanj. S takšnim tempom gradnje bi do leta 1980 ublažili stanovanjski problem. Večjo skrb pa bo potrebno posvetiti tudi reševanju stanovanjskih problemov na podeželju.

Da bi realizirali takšno dinamiko gradnje stanovanj, je potrebno v stanovanjskem gospodarstvu preiti na stroškovne stanarine, odprodajo starega stanovanjskega fonda in na usmerjeno stanovanjsko gradnjo ter pritegniti sredstva organizacij združenega dela in povečati prispevek od bruto osebnih dohodkov od 6 na 7 %.

e) Področje zdravstva

Na tem področju bodo naporji usmerjeni predvsem v izgradnjo prve etaže nove bolnišnice v Izoli. Sredstva za izgradnjo se zbirajo že od leta 1972. Stroški za prvo fazo prve etape, v kateri bo zgrajena kirurgija s polikliniko, bodo znašali predvidoma 178 milijonov din.

V obdobju do leta 1980 je potrebno preventivni zdravstveni negi in organiziranju službe za nego bolnikov na domu posvetiti posebno pozornost. Preučiti je potrebno tudi potrebo po funkcionalni in organizacijski povezavi celotne zdravstvene službe.

f) Področje kulture

Nadaljnji razvoj kulture na Obali bo tekel vzporedno s celotnim razvojem obalnega območja in s povečanjem izobrazbene oz. celotne kulturne ravni prebivalstva.

Kulturne ustanove si bodo prizadevale za večjo pestrost in množično namembnost svoje dejavnosti. V ta namen se bodo tesneje povezale s krajevnimi skupnostmi in z organizacijami združenega dela.

g) Področje telesne kulture

Politika na področju telesne kulture bo težila k množičnosti, za te potrebe bomo na podlagi družbenega dogovora zgradili športnorekreativski center v Kopru, ki bo služil tudi za kulturno-zabavne prireditve, športne objekte v Luciji, plavalne bazene ter prostore za potrebe rekreacije v krajevnih skupnostih. Razvrstitev prioriteten športov in organizirana podpora amaterskim dejavnostim bodo ukrepi, ki bodo poleg objektov in prostorov za rekreativno dejavnost v krajevnih skupnostih prinesli razmah telesnokulturne dejavnosti.

f) Socialno skrbstvo

V obdobju 1976—1980 bomo zgradili dom za ostarele ljudi, prav tako pa bomo uredili delavnico za usposabljanje prizadetih občanov.

i) Področje pokojninsko-invalidskega zavarovanja

Naše območje bo vključeno v republiški program, ki je v izdelavi.

5. Nadaljnji razvoj občin

Temeljni cilji razvoja gospodarskega in socialnega področja omogočajo nadaljnji celovit razvoj obalnih občin, posamezno in obale kot celote. Realizacija dohodka kot družbene kategorije ter družbenoekonomska uveljavitev krajevnih skupnosti zagotavljata hitrejši razvoj občin ob povečanju učinkov dela in sredstev v organizacijah združenega dela ne glede na njihovo lokacijo.

Obalno območje ima stične točke na področju družbenoekonomskega razvoja s sosednjimi občinami, zlasti z občino Sežana. To je pripeljalo do tesnejše povezave, ki jo bo potrebno v obdobju 1976—1980 še poglobiti. V družbenem planu za obdobje 1976—1980 bodo opredeljeni skupni interesi na področju kovinskopredelovalne industrije, industrije gradbenega materiala, kmetijstva, obrti, infrastrukture, šolstva in drugod. Ker je ustanovljen medobčinski svet za obalno kraško regijo, bo te skupne cilje lažje uresničiti.

6. Varstvo okolja

Zaščita in izboljšanje kvalitete okolja na obalnem območju ima v prihodnjem planskem obdobju pomembno mesto. Novelacija urbanističnega programa, ki je pred nami, mora upoštevati preventivne ukrepe za zaščito okolja, kajti ta vprašanja imajo dolgoročni infrastrukturni pomen.

7. Splošna ljudska obramba in družbena samozaščita

V srednjeročnem obdobju bo krepitev vseh dejavnikov za splošno ljudsko obrambo med osrednjimi nalogami. V ta namen bodo zagotovljena materialna sredstva.

8. Politika regionalnega razvoja

Med pomembnimi dejavniki za skladnejši in učinkovitejši družbeno-ekonomski razvoj obalnega območja je dolgoročneje gospodarjenje s prostorom. Zato je potrebna novelacija urbanističnega programa za obalno območje, s katero morajo biti usklajene zahteve družbeno-gospodarskega razvoja in naravnega ravnotežja ter zdravega in humanega okolja. Osnovna opredelitev namenske uporabe površin bo izdelana v letu 1976 ter bo sestavni del družbenega plana za obdobje 1976—1980.

Z realizacijo temeljnih ciljev družbeno-ekonomskega razvoja obalnega območja bomo dosegli ponovni vzpon gospodarske rasti, ki se bo kazala v višji poprečni stopnji rasti družbenega proizvoda, v nižji stopnji rasti zaposlovanja, v spreminjanju gospodarske strukture, ugodnejši kvalifikacijski strukturi zaposlenih, kar bo pripeljalo do odpravljanja razkoraka med razvojem gospodarske in razvojem socialne sfere. Višja raven gospodarske in družbene razvitosti bo istočasno osnova za hitrejše reševanje še preostalih problemov na gospodarskem in socialnem področju.

V. PROJEKCIJA RAZVOJA ZA OBDOBJE 1976—1980

A. SPLOŠNA ZASNOVA DRUŽBENEGA RAZVOJA

Zasnova družbeno-ekonomskega razvoja obalnega območja temelji na:

- dogovoru o temeljih družbenega plana SR Slovenije 1976—1980,
- konceptih razvojne politike družbe do leta 1980 oz. 1985,
- družbenem dogovoru o usklajevanju meril za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov ter obsegu in strukturi skupne porabe, družbenem dogovoru o kadrovski politiki ter družbenem dogovoru o usmerjeni stanovanjski gradnji,
- zasnovi dolgoročnega koncepta razvoja obalnega območja do leta 1985,

— »Izhodiščih za sestavo družbenega plana razvoja obalnega območja v letih 1976—1980«,

— cilji, ki so jih temeljne organizacije združenega dela opredelile v minimalnih kazalcih razvoja za obdobje 1976—1980,

— prvih zasnovah srednjeročnih planov 1976—1980 samoupravnih interesnih skupnosti na obalnem območju,

— nekaterih kazalcih razvoja krajevnih skupnosti ter

— na stališčih družbenopolitičnih organizacij v obalno-kraški regiji.

B. PROJEKCIJA GOSPODARSKEGA RAZVOJA PO SEKTORJIH IN DEJAVNOSTIH

1. Temeljna izhodišča gospodarskega razvoja

Dosedanji razvojni procesi v gospodarstvu so nekdanj zaostalo obalno območje uvrstili med razvita območja v Sloveniji. Razvojni procesi so navrgli nekatere probleme: neustrezna gospodarska struktura, neugodna kvalifikacijska struktura strokovnega kadra, visoka stopnja zaposlovanja ob slabši opremljenosti delovnih mest, dokajšnja odvisnost proizvodnje od uvoza surovin in zaradi tega vpliv zunanje inflacije na pogoje gospodarjenja, ki je zmanjševala učinke poslovanja, in drugo, kar vse je v obdobju 1971—1975 povzročilo relativno stagnacijo v gospodarski rasti.

Tendence v preteklem razvoju so analizirane v II. in III. poglavju. Ko projiciramo razvoj v prihodnje, nastaja vsebinski problem, kajti s kategorijami (zaposlenost, investicije, družbeni proizvod idr.) le merimo procese.

Organizacije združenega dela na obalnem območju so v opredeljevanju lastnih temeljnih ciljev za obdobje 1976—1980 iskale poti za realizacijo kvalitativnih razvojnih procesov. Z vidika tržnih možnosti so prilagodile proizvodne programe, v katere so vnesle tudi strukturne spremembe, ter novemu obsegu proizvodnje prilagodile strukturo investicij. Na podlagi uvajanja sodobne tehnologije hitreje naraščajo investicije v delovne priprave. Cilj takšne razvojne politike je hitrejša povečava opremljenosti delovnih mest, ob nižji stopnji zaposlovanja, ter hitrejša rast produktivnosti dela. Večja produktivnost dela bo omogočila organizacijam združenega dela tudi bolj konkurenčen nastop na razvitih svetovnih tržiščih. Največje organizacije združenega dela s področja industrije (Tomos, Delamaris, Mehanotehnika) so si že dosedaj utrle pot na zahtevna zahodnoevropska tržišča. V zadnjih letih iščejo večje delovne organizacije, kot npr. Tomos, Delamaris, Luka, Splošna plovba, možnost organiziranja višjih oblik menjave s partnerji v državah v razvoju.

Tomos je z organiziranjem mešane družbe Tomos—Gana prišel najdlje, saj je že stekla proizvodnja mopedov in koles v Gani. Sodobnejša tehnologija in boljša tehnična struktura investicij pa bo v obdobju 1976—1980 navezavo gospodarskih stikov z državami v razvoju še okrepila.

Gospodarstvo obalnega območja načrtuje, da bo do leta 1980 izravnalo oziroma doseglo pozitivno območno trgovinsko bilanco s pomočjo:

- večje usmeritve zunanjetrgovinske menjave v države v razvoju,
- poglobljanja maloobmejne blagovne menjave z Italijo, pri čemer je potrebno realizirati pobude in predloge obmejnega gospodarstva, da se vsebina blagovnih list prilagodi sedanji gospodarski strukturi, v brezcarinsko listo C—izvoz in D — uvoz pa vključi tudi industrijska kooperacija,
- novih investicij (Delamaris, Tomos) za večjo izrabo domačih surovin.

To bo pripeljalo do naslednjih pozitivnih odnosov, ko bo izvoz naraščal poprečno letno za 11 %, uvoz pa za 8 %.

Takšna orientacija gospodarstva je realna ter upošteva tudi širše družbene interese.

Načrtovani razvoj do leta 1980 bo spreminjal tudi gospodarsko strukturo. V sedanji gospodarski strukturi je terciarni sektor zastopan z največjim deležem v družbenem proizvodu. Srednjeročni plan za obdobje 1976—1980 pa na podlagi programov organizacij združenega dela postavlja cilj, da bo sekundarni sektor povečal delež v družbenem proizvodu od 37 % v letu 1975 na okoli 38,5 % v letu 1980. Nove investicije v rafinerijo surove nafte, predelovalne kapacitete Delamarisa, Iplasa in Tomosa, Mehanotehnike, Luke so le ključne v tem sektorju gospodarstva.

Nov vzpon gospodarske rasti, kot enega izmed temeljnih strateških ciljev razvoja obalnega območja do leta 1980, bomo dosegli le z napotom celotnega gospodarstva in negospodarstva.

Program delovne organizacije Delamaris iz Izole se vključuje v povečanje proizvodnje prehrane (večji ulov in povečane predelovalne

kapacitete za ribje konzerve in druge instantne), zato je njen program potrebno družbeno podpreti. Prizadevali si bomo, da bo ribištvo vključeno v zeleni plan.

Ob rafineriji nafte v Kopru se načrtuje tudi proizvodnja določenih aromatskih (orto-ksilen, meta-ksilen, toluen) kot pomembnih surovin, ki jih potrebuje razvoj petrokemije v Sloveniji; rafinerija pomeni tudi neposredno ekonomsko sodelovanje z državami v razvoju. Razvojni programi Iplasa so že usklajeni z bodočo rafinerijo.

Na podlagi prizadevanja gospodarstva, da doseže ponovni vzpon, organizacije združenega dela v medsebojnem koordiniranju razvojnih naporov iščejo pota, da bi se v obdobju 1976—1980 hitreje razvijale. Ti naporji se kažejo v opredeljevanju ciljev v povezavah: Sermin — Luka — Splošna plovba, Tomos — Cimos (fazna realizacija programa izvenkrmnih motorjev, črpalk, stabilnih motorjev in specialnih vozil), Mehanotehnika — Tomos — Iplas — Lama (glede livarne in orodjarne). V okviru obrtne storitvene dejavnosti opredeljuje Center Koper z drugimi obrtnimi organizacijami združenega dela možnosti povezovanja dela in sredstev, da bi v čimvečji meri izpolnili potrebe obalnega območja po storitvenih dejavnostih. Storitvena obrt postaja že v sedanjih gospodarskih strukturi ozko grlo, ki ga je potrebno z načrtnim razvojem v obdobju 1976—1980 omiliti, če že ne odpraviti.

Tako na področju industrije kot obrti je potrebno v srednjeročnem planu 1976—1980 izkoristiti možnosti, ki jih daje povezovanje z

ustreznim gospodarstvom v občini Sežana. Poleg povezovanja med organizacijami združenega dela s področja kmetijstva in trgovine ter poleg opredeljevanja skupnih razvojnih ciljev, obstajajo realne možnosti povezovanja tudi z organizacijami združenega dela na področju občine Sežana.

V srednjeročnem obdobju je potrebno uveljaviti načela ustave glede samoupravnega povezovanja proizvodnje s trgovino. Samoupravno povezovanje dela in sredstev teh gospodarskih dejavnosti bo pomenilo istočasno rušenje klasičnih odnosov. Proces razširjene reprodukcije bo potekal bolj nemoteno, ker bo v skupnem interesu tako proizvodnje kot plašmanske funkcije, da se sredstva obračajo čimbolj racionalno, investicije pa usmerjajo na tiste točke, ki bodo gospodarsko učinkovite. Prve korake v tej smeri je napravil Tomos; nujno je, da razreševanje tega vprašanja dobi svoje mesto tudi v srednjeročnih planih v ostalih organizacijah združenega dela.

a) Zaposlovanje

Temeljni cilj politike zaposlovanja v prihodnjem petletnem obdobju mora biti smotrno zaposlovanje novih delavcev. Obalno območje lahko zaposluje vse ljudi iz naravnega prirastka prebivalstva (okoli 1,5 % leno). To pa pomeni, da je potrebno razliko do dejanskih potreb kriti s prilivom od drugod. Zato so se nosilci načrtovanja dogovorili, da letna stopnja zaposlovanja ne sme presegati 3 %.

Zaposleni	1975	1976	1980	Indeks 1980—75	Stopnja rasti v % 1975—80	
					Obala	SRS
1. Gospodarstvo	24.278	25.082	28.020	115,4	2,9	2,7
2. Negospodarstvo	5.050	5.200	5.700	113	2,5	3,4
3. Skupaj	29.328	30.282	33.720	115	2,9	2,9
4. Zasebni sektor	796	818	910	115	—	—
SKUPAJ (3 plus 4)	30.124	31.100	34.636	115	—	—

Na področju gospodarstva bo stopnja zaposlovanja rastla za 2,9 % letno. V drugi anketi minimuma kazalcev je zlasti industrija načrtovala visoko stopnjo rasti zaposlovanja. V usklajevalnem postopku pa je bilo dogovorjeno, da zlasti Tomos Koper in Mehanotehnika Izola precej znižata načrtovana predvidevanja.

Glede na izkoriščene možnosti dnevne migracije iz sosednjih občin, bo potrebe pri načrtovani stopnji zaposlovanja priliv okoli 2.300 delavcev iz drugih krajev SR Slovenije in iz drugih republik.

Že sedanje težave zaradi stanovanj, zdravstvenih storitev, otroškega varstva in drugo opozarjajo, da mora biti rast zaposlovanja racionalna.

Število zaposlenih v družbenem sektorju se bo od 29.328 v letu 1975 povečalo na 33.720 v letu 1980.

Zlasti večje organizacije združenega dela v industriji ne bi smele povečevati števila zaposlenih v prvi polovici planskega obdobja, razen v primerih, kot o terjajo nove investicije (Iplas).

Politiko zaposlovanja usklajujemo tudi z gibanji zaposlovanja v SR Sloveniji, kjer bo predvidoma naraščalo število zaposlenih z letno stopnjo rasti 2,9 %. Na obalnem območju imamo te možnosti, ker so tudi načrtovane nove investicije predvsem kapitalno intenzivne, kar pomeni, da bodo šle predvsem v povečevanje opremljenosti delovnih mest. Takšna politika je nujna, ker je delna rezerva delovne sile le v ženskah, če se reši varstvo otrok v širšem obsegu.

Na področju negospodarstva je nujno z ukrepi doseči, da bo zaposlovanje raslo počasneje (2,5 %) kot na področju gospodarstva.

Načrtovalci dajejo poudarek spreminjanju kvalifikacijske strukture zaposlenih. Načrtujejo tudi sredstva za izpopolnjevanje ob delu in tako ustvarjajo možnosti za dvig znanja kot najpomembnejšega faktorja pri povečevanju produktivnosti dela in realiziranju sprejetih razvojnih ciljev.

b) Energija

Razvoj gospodarstva, predvsem industrije, in rast števila prebivalstva, bosta pospešila porabo potreb po različnih vrstah energije.

Potrošnja		1975	1980	Indeks
Električna energija	MWh	134.400	175.000	130
Goriva	ton	99.300	131.800	133
od tega bencin	ton	59.000	77.500	131

Industrija obalnega območja ni intenzivni potrošnik energije: gospodarstvo potroši okoli 60 % vse električne energije, gospodinjstva pa 40 %.

Elektro Koper ima program distribucijske mreže, ki krije potrebe gospodarstva. TOZD elektro Koper si prizadeva, da bi čimbolj zadostila potrebam po elektrifikaciji podeželja in pri tem sodeluje s krajevnimi skupnostmi.

Potrošnja goriv, v okviru katerih zavzema bencin največji delež, terja povečanje ustreznih kapacitet, zlasti skladiščnih.

c) Investicije

Gospodarstvo načrtuje investicije za rekonstrukcije obstoječih ter postavitev novih kapacitet.

Temeljni cilji investicijske politike so:

- uveljavitev pomorskega gospodarstva (pomorski, luški promet in drugo),
- pričetek gradnje rafinerije v Kopru,
- realizacija projekta za anhidrid ftalne kisline v Iplasu,
- saniranje obstoječe industrije (Tomos, Mehanotehnika, Delamari): izpopolnitev obstoječe tehnologije ter usmeritev investicij v nove proizvodne programe,
- dokončanje Bernardina in portoroškega turističnega kompleksa,
- naložbe v kmetijstvo ter
- zlasti naložbe v prometno infrastrukturo (cesto, železnico, PTT, letališče Sečovlje).

Načrtovane naložbe kažejo na bolj ekspanzivno investicijsko politiko, kot smo jo imeli v preteklem petletnem obdobju.

	Naložbe 1971—1975	Delež v DP 1976—1980	Delež v DP 1971—1975	Delež v DP 1976—1980	Indeks deleža v DP
Gospodarske	3,250.000	10,539.318	23,0	54,0	235
a) osnovna	2,360.000	9,455.651	16,0	49,0	306
b) obratna sredstva	890.000	1,083.667	6,5	5,0	77

Glavni delež investicij odpade na promet, in sicer 44 %; sledita industrija ter gostinstvo in turizem.

Naložbe so usmerjene tako, da bi se povečeval delež sekundarnega sektorja v ustvarjanju družbenega proizvoda.

	Naložbe 1976—1980		
	Osnovna sredstva	%	Delež v DP
Primarni	172.281	1,8	19
Sekundarni	2.358.364	24,9	27
Terciarni	6,925.006	73,3	64
Obala	9,455.651	100	100

Nabava ladjevja in nadaljnja gradnja Luke Koper zavzemata velik delež v celotnih gospodarskih investicijah v osnovna sredstva.

Lokacija investicij v osnovna sredstva pa je naslednja:

občina Izola	7,7 %
občina Koper	42,5 %
občina Piran	49,8 %
Obala	100 %

Investicije v Luko in Iplas v Kopru ter Splošno plovbo Piran povzročajo, da odpade na obe občini glavni delež gospodarskih investicij v osnovna sredstva.

Z vidika usmerjanja investicij je potrebno, da organizacije združenega dela Delamaris, Mehanotehnika, Tomos pripravijo sanacijske programe, ki bodo osnova za dokončno opredelitev investicij.

Od celotnih naložb v osnovna sredstva v višini 9,6 milijarde dinarjev je zagotovljenih le 4,3 milijarde dinarjev.

Gospodarstvo računa na 3,7 milijarde dinarjev bančnih posojil. Načrtovane investicije niso v skladu z materialnimi možnostmi. Po presoji možnosti za usklajitev virov financiranja med organizacijami združenega dela in bankami bodo dokončno določene investicije. Ta usklajitev mora biti opravljena do oktobra 1976.

Pri usklajevanju je med drugim potrebno dati prednost tisti industriji, ki se vključuje v izvoz izdelkov in v proizvodnjo hrane.

2. Sektorske projekcije

Spričo nezadovoljive gospodarske strukture glede akumulativnosti kakor tudi spričo nezadostnega izkoriščanja komparativnih prednosti, ki jih dajejo geopolitična lega in klimatske razmere, bo potrebno v prihodnjem obdobju te elemente v največji meri izkoristiti.

Poleg delovnih naporov, čimbolj racionalnega izkoriščanja obstoječih možnosti, združevanja dela in sredstev na osnovi programov bodo potrebne znatne naložbe v posamezna gospodarska področja.

Sektor gospodarstva	Družbeni proizvod		Delež v %		Število zaposlenih		Delež v %	
	1976	1980	1976	1980	1976	1980	1976	1980
Primarni	152.977	206.746	4,75	4,54	1.424	1.608	5,79	5,78
Sekundarni	1.178.233	1,753.250	36,63	38,48	11.734	13.039	47,68	46,85
Terciarni	1,886.211	2,595.135	58,62	56,98	11.453	13.184	46,53	47,37
Skupaj	3,217.421	4,555.131	100	100	24.611	27.831	100	100

Eden izmed ciljev v prihodnjem petletnem obdobju je spreminjanje gospodarske strukture. Sekundarni sektor povečuje delež v ustvarjanju družbenega proizvoda od 36,6 % v letu 1975 na 38,5 % v letu 1980. Zniža pa se delež zaposlenih v tem sektorju: od 47,7 % na 46,9 % v letu 1980.

Večje uravnoteženje sekundarnega in terciarnega sektorja pri ustvarjanju družbenega proizvoda daje osnovo, da bo ekonomika Slovenske obale manj občutljiva za dogajanja v svetu.

Primarni sektor obdrži skoraj isti delež v ustvarjanju družbenega proizvoda v letu 1980 kot v letu 1975, to je 4,54 %. V tem obdobju bo primarni sektor že odigral del vloge pri gospodarskem aktiviranju obalnega zaledja.

Gospodarski položaj sektorjev bodo opredeljevali tudi drugi procesi, kot so spreminjanje kvalifikacijske strukture zaposlenih, povezovanje dela in sredstev na podlagi programov ter notranji napori za učinkovitejšo izkoriščanje obstoječih materialnih možnosti.

Dinamična rast gospodarskih sektorjev bo zagotovljena le ob

- uveljavljanju in izkoriščanju kvalitetnih faktorjev,
- večji izvozni usmerjenosti,
- povezovanju organizacij združenega dela na osnovi programov.

3. Primarni sektor

Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, vodno gospodarstvo, proizvodnja soli in pridobivanje kamna so gospodarske panoge na obalnem območju, ki spadajo v primarni sektor. Pripisujemo jim poseben družbeni pomen, saj bomo le tako uresničili zamisel, da čimveč hrane pridelamo doma.

Panoge primarnega sektorja potrebujejo v primerjavi z drugimi mnogo več površin, da bi ustvarile enak družbeni proizvod. Obseg površin za kmetijsko proizvodnjo se zmanjšuje na eni strani zaradi pozidave in infrastrukturnih objektov, na drugi strani pa zato, ker ima sodobna kmetijska proizvodnja zaradi novih tehnologij mnogo strožje zahteve glede le-teh.

V družbenem proizvodu gospodarstva Obale ima primarni sektor razmeroma majhen delež. V obravnavanem planskem obdobju se bo njegov delež v družbenem proizvodu še zmanjšal, četudi bo absolutna vrednost zrasla. Primarni sektor je imel leta 1975 4,6 % deleža, leta 1980 pa bo po predvidevanjih gospodarskih organizacij njegov delež v družbenem proizvodu 4,0 %. Predvidevajo, da se bo družbeni proizvod povečeval od leta 1975 do 1980 (po ocenah leta 1975) po 8,3 % letno.

Poprečno število zaposlenih v družbenem sektorju kmetijstva pa bo naraščalo za 3,0 % letno. Hitrejše naraščanje družbenega proizvoda kakor zaposlovanja, bo posledica na eni strani izboljšanja in modernizacije proizvodnje, na drugi strani pa povečanja produktivnosti dela.

Važnejši kazalci razvoja kmetijstva na obali so: v 000

Kazalci	1975	1976	1980	Indeks	Pop. l. stop.
Poprečno število zaposlenih	1.389	1.424	1.608	116	3,0
Celotni dohodek	701.594	760.387	1.030.060	147	8,0
Bruto dohodek	138.354	152.977	206.746	149	8,3
Amortizacija	19.084	21.510	32.084	168	10,9
Bruto OD	79.940	89.541	115.920	145	7,7
Poslovni skladi	11.565	13.763	20.500	177	12,1

Stopnje rasti važnejših kazalcev razvoja v obravnavanem planskem obdobju, ločeno po občinah, so razvidne iz tabele:

Kazalci	stopnja rasti v %			
	Obala	Izola	Koper	Piran
Poprečno število zaposlenih	3,0	3,2	3,0	2,7
Celotni dohodek	8,0	10,9	7,1	13,8
Bruto dohodek	8,3	8,7	8,0	11,3
Amortizacija	10,9	8,7	11,1	10,9
Bruto OD	7,7	11,3	6,5	13,9
Poslovni skladi	12,1	10,5	13,1	35,1

Podatki kažejo, da so predvidevanja o izboljševanju stanja kmetijstva v občini Piran najboljša, kar je tudi razumljivo glede na nadaljnji razvoj Kmetijske zadruge Lucija, ki bo še pospešen z njenim povezovanjem z ostalimi organizacijami združenega dela agroživilskega kompleksa na obali.

Da bi gospodarske organizacije lahko dosegle zastavljene cilje, predvidevajo vrsto ukrepov, med katerimi so najpomembnejši naslednji:

- uvajanje novih tehnologij v proizvodnjo,
- pridobivanje novih za intenzivno kmetijsko proizvodnjo sposobnih površin z agromelioracijami, še posebej s hidromelioracijami,
- aktiviranje zasebnega sektorja,
- investicijska izgradnja v družbenem kot zasebnem sektorju,
- povezovanje organizacij agroživilskega kompleksa na Obali in
- izpopolnitev organizacije odkupa kmetijskih pridelkov.

S hidro in agromelioracijami, ki sicer v večini primerov v tem petletnem obdobju ne bodo zaključene, bomo v Vanganelški dolini, Sečoveljski dolini, srednjem delu doline Dragonje, dolini Drnice, dolini Cereja, dolini Pradisioda in Strunjanski dolini, usposobili zemljišča za intenzivno kmetijsko proizvodnjo. Najobsežnejši projekt je hidromelioracija Sečoveljske doline, ki bo zajemala 600 ha površin; druga večja tovrstna investicija pa bo v Vanganelški dolini. Z melioracijami pridobljena zemljišča so pomembna za kmetijstvo predvsem zato, ker je na njih mogoče organizirati večje obdelovalne table, zaradi dolinskega značaja uporabljati sodobnejšo mehanizacijo, zaradi zajezev namakati in s tem doseči višje pridelke na enoto površine.

Na površinah, predvidenih za agromelioracijo, bo v večini primerov razvil proizvodnjo družbeni, pa tudi zasebni sektor.

Družbeni sektor bo še naprej pospešeno uvajal nove tehnologije predvsem v vinogradniško in sadjarsko proizvodnjo.

Fizični obseg sadjarske in vinogradniške proizvodnje družbenega sektorja se bo v tem planskem obdobju povečal, kot kaže tabela:

	Sedanje stanje	Obnova 1976—1980	Stanje ^x 1980
sadovnjaki	221	343	438
vinogradi	444	427	865
Skupaj	665	770	1.303

^x upoštevano krčenje starih nasadov

V tem planskem obdobju predvidevajo vse tri kmetijske organizacije, še posebej intenzivno Agraria Koper, da bodo pospeševale razvoj proizvodnje v zasebnem sektorju. V ta namen so se koristniki in financerji pospeševalne službe dogovorili, da službo, ki je bila v letošnjem letu organizirana pri Agrarii, razširijo za potrebe celotnega obalnega območja. Z aktivnostjo pospeševalne službe bodo kmetijske organizacije ob pomoči ukrepov iz zakona o kmetijskih zemljiščih, zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč, zakona o združevanju kmetov, dolgoročne in srednjeročne koncepcije razvoja, spremenile dosedanje prakso v odnosu do zasebnega kmetijstva. Razvijale bodo organizirano blagovno proizvodnjo na dohodkovni osnovi. Pri delu s stroji bodo dajale prednost skupni rabi, podpirale skupinsko obnovo ter usmerjanja kmetij. V te cilje bodo vključena sredstva hranilnokreditnih služb, kmetijskega sklada, občin, kmetov, krediti bank ter kmetijskih organizacij. Občinske skupščine pa bodo z letnimi plani sprejemale ukrepe za realizacijo srednjeročne kmetijske politike.

Kmetijske zemljiške skupnosti bodo ob pomoči njihovih skupnih strokovnih služb z delom in sredstvi reševale enotno zemljiško politiko na obalnem območju, da bi čimbolj pripomogle k organiziranju večjih proizvodnih enot ne le v družbenem, pač pa tudi v zasebnem sektorju.

S predvidenimi naporji se ne bo povečal le fizični obseg zasebne kmetijske proizvodnje, pač pa tudi njena kvaliteta; s tem se bo izboljševal materialni položaj kmetov.

Fizični obseg zasebne proizvodnje se bo v največji meri povečal v vinogradništvu in zelenjadarstvu, nekoliko manj v sadjarstvu. V obdobju 1976-1980 je predvidena obnova v organizirani kmetijski proizvodnji zasebnega sektorja 177 ha vinogradov in 30 ha sadovnjakov; letno bo na razpolago okoli 5000 ton zelenjave.

V tem planskem obdobju je predvideno povečanje obsega oljčnih nasadov in rekonstrukcija že obstoječih.

Organizirana zasebna proizvodnja se bo razvijala v načrtani smeri le, če bo vzporedno z že navedenim bistveno izpopolnjen odkup kmetijskih pridelkov in promet z njimi, na drugi strani pa zagotovljena sprotna preskrba z vsem reprodukcijskim materialom. Kmetijska zadruga Izola predvideva gradnjo centra za oskrbo kmetovalcev in gradnjo skladiščnih prostorov ter prostorov za odkup kmetijskih pridelkov.

Kljub vsemu pa ugotavljamo, da so predvidevanja o večjih pridelkih v zasebnem sektorju po večini boljše dodelana kakor program, kako zagotoviti čim uspešnejšo oskrbo z reprodukcijskim materialom in čimboljši odkup pridelkov. Agraria Koper predvideva, da bo organizirala drevesničarsko proizvodnjo, saj je oskrba s sadilnim materialom danes zelo pomanjkljiva.

Temeljne organizacije agroživilskega kompleksa na obali in tovrstne organizacije na širšem območju bodo v tem petletnem obdobju preučile možnosti za koordinacijo med proizvodnjo in predelavo. V ta namen je prišlo do prvih dogovorov med OZD Delamaris Izola in kmetijskimi organizacijami na obali o proizvodnji zelenjave za predelovalno industrijo. Tovrstne dogovore bo treba pospešiti in vnesti v program pospeševalne službe proizvodne usmeritve, ki bodo izhajale iz teh dogovorov.

V primarnem sektorju ima velik pomen na obali tudi ribištvo, katerega nadaljnji razvoj bo pospešila obnovev in razširitev ribiške flote. S tem bo mogoče razširiti lov tudi izven Jadrana in obenem izboljšati asortiman ulova.

Proizvodnja soli se bo nadalje razvijala v glavnem v sečoveljskih solinah, ki jih nameravajo modernizirati, da bodo pridobivanje soli tehnološko izpopolnili. Hidro projekt zajema poleg že opisanih hidromelioracij predvsem še urejevanje hudournikov in vodotokov.

Pridobivanje v kamnolomih ne bo doživljalo večjih sprememb, le novo odprt v Kubežu-Grižah.

Iz doslej navedenih programskih usmeritev izhaja investicijska izgradnja, predvidena za tri obdobja. V ta namen bodo investicijska sredstva, potrebna za obravnavano plansko obdobje, namenjena predvsem za:

Investicije	v 000			
	Obala	Izola	Koper	Piran
nasadi	31.133	1.016	19.017	11.100
rastlinjaki	500	—	—	500
ribogojnica	1.000	—	—	1.000
skladišča — lope	25.147	8.942	14.005	2.200
kmetska oprema	18.317	962	16.355	1.000
nakup in pripr. zemlj.	6.362	—	6.162	200
melioracija	13.500	—	—	13.500
Skupaj	95.959	10.920	55.539	29.500

Za kmetske investicije potrebna sredstva bodo izvirala iz:

Namen investicije	v 000			
	Skupaj	Sredstva TOZD	Sredstva DO	Drugih virov
nasadi	31.133	10.380	356	20.397
rastlinjaki	500	450	—	50
ribogojnica	1.000	400	—	600
skladišča — lope	25.147	7.202	2.221	15.724
kmetska oprema	18.317	7.620	962	9.735
nakup in pripr. zemlj.	6.362	2.779	—	3.583
melioracija	13.500	—	—	13.500
Skupaj	95.959	28.831	3.539	63.589

Napori za reševanje začrtane kmetske politike, predvidena investicijska vlaganja ter izvajanje kmetskega prostorskega načrta so osnova za izpolnitev tega načrta.

4. Sekundarni sektor

Načrtovani cilji razvoja sekundarnega sektorja, ki ga tvorijo industrija, gradbeništvo in proizvodna obrt, bodo pripomogli, da bo sekundarni sektor povečal delež v ustvarjenem družbenem proizvodu gospodarstva od 37 % v letu 1975 na 38,5 % v letu 1980.

Najpomembnejši predstavnik sekundarnega sektorja je industrija. V zadnjih letih pa so zlasti večje organizacije združenega dela, kot Tomos, Mehanotehnika in Delamaris (v delu ulova in predelave rib) ter Cimos zašle v gospodarske težave, ki so med drugim posledica manj akumulativnih programov. Iz teh razlogov je tudi položaj sekundarnega sektorja v gospodarski strukturi v neugodnem gospodarskem položaju.

Načrtovani programi bodo odločilno pripomogli, da se bo gospodarski položaj industrije in s tem sekundarnega sektorja v obdobju do leta 1980 izboljšal. Delamaris, Mehanotehnika ter Tomos načrtujejo v prvi fazi sanacijske programe, ki bodo v prvi vrsti sanirali težaven gospodarski položaj in ustvarili solidno osnovo za nadaljnjo ekspanzijo v razvoju.

V tem okviru ima še poseben pomen ulov in predelava rib z vidika vključevanja obalnega območja v povečevanje proizvodnje hrane. Naložbe na podlagi teh sanacijskih programov, kot izhodišča za nadaljnjo realizacijo načrtovanih programov, imajo velik pomen pri doseganju pozitivnih gibanj na področju zunanjetrgovinske menjave. Delamaris, Mehanotehnika in Tomos načrtujejo skupno letno rast izvoza za 23,8 %, uvoz pa naj bi se v obdobju 1976-80 letno zmanjševal po stopnji 2,3 %. Pomembno vlogo pri tem ima Tomos — TOZD Tovarna motorjev Koper, ker izvaža industrijske proizvode višje stopnje predelave.

Načrtovane naložbe v sekundarnem sektorju pa pomenijo tudi:

- realizacijo programov, ki uveljavljajo primerjalne prednosti ter zadovoljevanje potreb na domačem in inozemskih tržiščih;
- začetek gradnje prve faze (5 milijonov ton) rafinerije v letu 1979, potem ko bodo končane tehnične, ekonomske in ekološke študije; rafinerija, ki bo pričela obratovati leta 1983, je predvsem pomembna za razvoj petrokemije v Sloveniji in za povečanje izvoza;
- podporo družbenim prizadevanjem, da se z učinkovitejšim izkoriščanjem obstoječih materialnih možnosti poveča celotna družbena produktivnost dela;
- izboljšanje akumulativnega položaja sekundarnega sektorja;
- učinkovitejšo gradnjo stanovanj;
- naložbe v proizvodni obrti se vključujejo tudi v dopolnjevanje proizvodnje ostalim gospodarskim panogam;
- za učinkovitost naložb pa bo potrebno večje usklajevanje programov zlasti v kovinsko-predelovalni, kemični in tudi prehrabeni industriji ter koordinacija delovnih procesov v širšem jugoslovanskem prostoru.

Načrtovane naložbe pomenijo kvalitetne spremembe v sekundarnem sektorju, ki jih bo možno realizirati z naporom delovnih ljudi in z izboljševanjem kvalifikacijske strukture zaposlenih.

a) Industrija

Je vodilna gospodarska panoga, a je v zadnjih petih letih relativno stagnirala. Vse večje organizacije združenega dela (Delamaris, Mehanotehnika, Cimos, Tomos) so bile v stalnih gospodarskih težavah. To jim je onemogočalo, da bi z investicijsko dejavnostjo uvažale sodobno tehnologijo ter dosegale bolj akumulativno proizvodnjo.

Odločnejši korak industrije k načrtovanju bolj ekspanzivne investicijske politike tudi na podlagi nekaterih sanacijskih programov je umesten. Izgradnja obrata za proizvodnjo anhidrida ftalne kisline v Iplasu, ki se programsko navezuje na surovine iz bodoče rafinerije, rekonstrukcija kapacitet za predelavo in ulov rib ter proizvodnjo instantov v Delamarisu, izgradnja obrata za proizvodnjo izvenkrmnih motorjev, črpalk in drugih agregatov v Tomosu, rekonstrukcije v Mehanotehniki, rekonstrukcija obrata mavčnih izdelkov v Gabrovici ter naložbe za pridobivanje morske soli ter proizvodnjo začimb v Drogi Portorož — vse to bo pospeševalo rast družbenega proizvoda v sekundarnem sektorju. Na podlagi načrtovanega programa naložb, ki jih je potrebno uskladiti tudi z banko, bo industrija iz dosedanje relativne stagnacije prešla v ponovno gospodarsko rast.

Indeksi gibanja družbenega produkta in zaposlenih v industriji in gospodarstvu obalnega območja za obdobje 1975-1980:

	Izola		Koper		Piran		Obala	
	DP	zaposlenih	DP	zaposlenih	DP	zaposlenih	DP	zaposlenih
Industrija	174	109	160	113	157	114	165	111
Gospodarstvo	167	111	160	113,4	149	123,3	158	114,8

Dinamika gibanja družbenega proizvoda in zaposlenih v industriji kaže ugodnejšo sliko v primerjavi s celotnimi gospodarskimi gibanji na obali. Po posameznih občinah se ta gibanja delno razlikujejo.

Načrtovani cilji so osnovni strateški cilji razvojnih gibanj na področju industrije, od katerih bo odvisna dinamika rasti ne samo sekundarnega sektorja, temveč tudi celotnega gospodarstva obalnega ob-

močja. Iz tabele 2 in tabele 5 a je razvidno, da je v industriji zaposlenih največje število delavcev, po ustvarjenem družbenem proizvodu pa je takoj za prometno panogo. Takšne rezultate je možno načrtovati predvsem na podlagi povečevanja produktivnosti dela.

V obdobju 1976-80 kaže največjo rast družbenega proizvoda kemična industrija (nosilec je Iplasi Koper z indeksom 813) po zaslugi

realizacije projekta za anhidrid ftalne kisline. Sledita ji kovinskopredelovalna industrija ter prehrabena industrija. V kovinskopredelovalni industriji bo potrebno posvetiti posebno pozornost ne le sanacijskim programom v Tomosu in Mehanotehniki, ampak tudi Cimosu v Kopru. V Cimosu je potrebno vložiti napore, tudi s pomočjo zunanjih dejavnikov, za samoupravno in gospodarsko ureditev njegovega položaja. V okvir teh prizadevanj sodi vprašanje skupnega načrtovanja programskih usmeritev med Cimosom in Tomosom.

Ponovna gospodarska rast v industriji obalnega območja bo odvisna tudi od usklajevanja investicijskih naložb v orodjarnah, livarnah in vzdrževalni službi. V tem okviru je potrebno koordinirati naložbe med organizacijami združenega dela Tomos, Cimos, Iplas, Lama, Mehanotehnika in 2. oktober. V lesnopredelovalni industriji, ki ima osnove za nadaljnji razvoj prav zaradi lokacije ob Luki, je potrebno delovati v okviru Slovenijalesa, da pride do ustreznije samoupravne organiziranosti in koordiniranja v programih proizvodnje med Stilom, Tropleksom in Opremo iz Izole. Industrija načrtuje skoraj eno petino (tabela 13) vseh gospodarskih naložb v osnovna sredstva na obalnem območju. Glavni delež industrijskih naložb odpade na opremo, kar pomeni, da je temeljni cilj investicijske politike večja opremljenost delovnih mest s sodobnejšo tehnologijo. Od tega bo v veliki meri odvisno, ali bo obalno območje doseglo cilj, da bo delež produktivnosti v stopnji rasti družbenega proizvoda znašal 69 % (v SRS 57 %). Zato je vsekakor potrebno industriji posvetiti posebno pozornost.

Strukturo financiranja naložb je potrebno dokončno uskladiti tudi z banko, po drugi strani pa zagotoviti večji delež sredstev prav iz združevanja le-teh med organizacijami združenega dela.

Posebno mesto ima naložba Delamarisa v mešano jugoslovansko-poljsko podjetje za atlantski ribolov. Ta investicija je odvisna tudi od poteka dogovorov s Poljsko, zato je vgrajena v družbeni plan obalnega območja variantno.

Glede na to, da je ulov in predelava rib pomemben vir hrane, je nujna pri realizaciji naložb v Delamarisu, tudi širša družbena podpora.

b) Gradbeništvo

Gradbeništvo je odvisno od splošnega socialno-ekonomskega razvoja regije. Na obalnem območju delujejo tri tukajšnja gradbena podjetja (Stavbenik, Invest-biro in Studio) ter pet iz drugih regij (Gradis, SGP Primorje, SGP Gorica, IMP in Slovenija ceste). Tukajšnja podjetja imajo zaposlenih okrog 950 ljudi, podjetja od drugod pa nekaj več kot 1000. Gradbeno tržišče na obalnem območju je izredno zanimivo tudi za izvenregijske organizacije združenega dela. Glavni vzrok so ugodne klimatske in druge razmere za delo, kar bo še naprej privabljal gradbena podjetja iz drugih regij in povečevalo konkurenco.

Gradbena podjetja predvidevajo v srednjeročnem obdobju takle razvoj:

Tabela 1 — Nekateri važnejši kazalci o razvoju gradbeništva na obalnem območju: v 000

	1975	1976	1980	Indeks 1975—80	Povprečna st. rasti
Povprečno število zaposlenih	1.818	1.908	2.141	118	3,4
Celotni dohodek	719.233	783.517	1.048.404	146	7,9
Bruto dohodek	256.235	269.395	401.166	157	9,4
Amortizacija	7.915	9.009	13.988	177	12,1
Bruto OD	142.733	151.270	229.106	161	10,0
Poslovni skladi	35.661	42.536	68.951	193	14,1
Izdatki za družbeni standard	11.824	14.158	19.937	169	11,1
Izvoz	—	5.000	10.000	—	—
Uvoz	—	—	—	—	—

Po predvidevanjih organizacij združenega dela s področja gradbeništva bo znašala poprečna letna stopnja rasti družbenega proizvoda 9,4 %. Glede na velike možnosti, ki jih daje tej panogi gospodarstva intenzivna investicijska politika v srednjeročnem obdobju, je ta stopnja rasti dopustna. V primerjavi s predvideno poprečno stopnjo rasti gospodarstva na obali (9,6 %) je nekoliko visoka, višja pa je tudi od predvidene poprečne stopnje rasti te panoge v Sloveniji (7,7 %).

Poprečna stopnja zaposlovanja bo v gradbeništvu obale 3,4 %, kar je nekoliko več od predvidenega zaposlovanja celotnega gospodarstva na obali (2,9 %) in od predvidene stopnje rasti gradbeništva v SR Sloveniji (2,6 %).

Intenzivna investicijska dejavnost, ki jo predvideva srednjeročni program, daje gradbeništvu in gradbeni industriji velike razvojne možnosti. Na obalnem območju je v srednjeročnem obdobju predvidenih za 12 milijard dinarjev gospodarskih in negospodarskih naložb. Nekatere važnejše so: začetek gradnje rafinerije nafte, novi turistični objekti, izgradnja železniške postaje in potniškega terminala, rekonstrukcija obalne ceste po programu skupnosti za ceste, nadaljevanje gradnje nove bolnišnice, gradnja in rekonstrukcija novih šol, vzgojno-varstvenih zavodov in dijaškega doma, gradnja višinskega vodovoda in novih stanovanj — vse to bo teklo po programu, za katerega smo se odločili na referendumu.

Surovinska baza za proizvodnjo gradbenih elementov je slaba, zato bo potrebno zgraditi apnenico in pospeševati razvoj industrije montažnih gradbenih elementov.

Gradbeništvo razpolaga z večjimi tehnološkimi rezervami kot druge dejavnosti. Rezultat tega je stalno napredovanje montažne in industrijske gradnje, ki bi morala prispevati k zniževanju visokih stroškov v tej dejavnosti.

Zaradi povečanja obsega del bodo gradbene TOZD v srednjeročnem obdobju povečale porabo cementa za 12.834 ton, opečnih izdel-

kov za 78 tisoč kosov NF in prefabriciranih elementov na bazi cementa za 2820.

Tabela 2 — Investicije gradbeništva na Obali: v 000

Investicije	Gospo- darstvo	V obratna sredstva	Delež inv. v DP pan.	Delež invest. v inv. Obale
Vse v obdobju 1976—80	135.947	55.993	11,2 %	1,8 %
Lastna sredstva	88.240	21.200		
Posojila domačih bank	44.557	34.793		
Druga posojila	3.150	—		

Predvidenih 135 milijonov dinarjev investicij namenjaajo gospodar-ske organizacije za: izgradnjo skladišč, izgradnjo in rekonstrukcijo kamnolomov, izgradnjo in modernizacijo servisnih delavnic, nakup gradbene mehanizacije in transportnih sredstev, izgradnjo poslovnih prostorov in nakup opreme.

Glavni predstavnik gradbeništva na obali je Stavbenik, ki ima največ zaposlenih in ustvari največ družbenega produkta. Zaradi vse večjih potreb po gradbenih delih naj organizacije združenega dela čimboli koordinirajo delo. Glavni nosilec sodelovanja, povezovanja ter uskla-jevanja programov dela temeljnih organizacij združenega dela grad-beništva na obali, bo moral postati Stavbenik. Preučiti bo potrebno možnosti za organiziranje skupnosti gradbenih organizacij združenega dela. Prav tako se bo gradbeništvo moralo povezovati in sporazumevati

s stanovanjsko skupnostjo (v skladu z družbenim dogovorom o racionalizaciji gradnje in oblikovanju cen v stanovanjski gradnji), z zemljiškimi in krajevnimi skupnostmi, projektanti, urbanisti, bankami itd.

Le tako delo bo privedlo do večje učinkovitosti, racionalizacije in kvalitete gradenj ter zniževanja stroškov, ki povzročajo visoke cene stanovanj.

c) Obrt — proizvodna in storitvena

Razvojne možnosti obrti so bile že v preteklosti zelo ugodne, ukrepi, ki naj bi pospeševali njen razvoj, pa premalo učinkoviti. V družbenem sektorju je na obalnem območju 21 obrtnih podjetij z okrog 500 zapo-

slenimi. Potrebe po več in kvalitetnejših storitvah so velike in bodo zaradi zastavljenih razvojnih ciljev vedno večje, še zlasti zaradi:

- naraščanja števila prebivalstva in s tem porabnikov obrtniških izdelkov in storitev,
- povečanja stanovanjske izgradnje,
- naraščanja osebnega in družbenega standarda,
- večjih potreb gospodarskih dejavnosti po specialnih obrtniških storitvah in dopolnjevanja industrije s proizvodi, ki za industrijsko proizvodnjo niso primerni,
- naraščanja turističnega prometa.

Organizacije združenega dela družbenega sektorja predvidevajo v srednjeročnem obdobju naslednji razvoj:

Tabela 1 — Nekateri važnejši kazalci razvoja obrti:

	1974	1975	1976	1980	Stopnja rasti
	v 000				
Poprečno število zaposlenih	1.412	1.498	1.515	1.882	4,6
Celotni dohodek	286.940	376.273	393.462	570.914	8,6
Bruto dohodek	99.987	133.309	144.188	219.501	10,5
Amortizacija	7.790	8.643	10.871	15.167	11,8
Bruto OD	60.414	79.491	88.139	122.104	8,9
Poslovni skladi	10.895	15.184	17.650	29.531	14,2
Izdatki za družb. standard	9.366	12.903	14.055	20.915	10,1
Izvoz	7.591	555	6.000	10.000	
Uvoz	5.045	6.660	7.060	15.130	17,8

	v 000			
Investicije	Gospo- darske	V obratna inv. sredstva	Delež v DP panoge	Delež v inv. Obale
Vse v obdobju 1976—80	97.497	31.911	15,07 %	1,21 %
Lastna sredstva	46.675	24.211		
Domača posojila	49.296	7.700		
Skupna vlaganja drugih OZD	1.526	—		

Obrt	Indeks družbeni produkt	Poprečna stopnja rasti družbeni produkt	zaposleni	zaposleni
Obala	165	124	10,5	4,4
Izola	146	117	7,9	3,2
Koper	159	120	9,7	3,7
Piran	242	181	19,3	12,6
Gospodarstvo Obala	181	121	12,6	3,9

Družbeni produkt obrti je rasel na obali nekoliko počasneje kot družbeni produkt celotnega gospodarstva. To je bila posledica zaostajanja obrtnih storitev po obsegu in po kvaliteti. Počasnejša rast družbenega produkta pa ni predvidena v obdobju do leta 1980. Družbeni produkt gospodarstva na obali bo po predvidevanjih organizacij združenega dela naraščal s poprečno letno stopnjo 9,6 %, družbeni produkt obrti pa s poprečno letno stopnjo 10,5 %.

Proizvodna obrt, ki je po funkciji dopolnilo drugim gospodarskim panogam, ne sledi dovolj potrebam gospodarstva po obrtnih storitvah. Zato si tudi večje organizacije združenega dela (zlasti s področja industrije) same organizirajo maloserijsko proizvodnjo mnogokrat tudi v primerih, ko je to neekonomično. Zato morajo proizvodna obrt in organizacije združenega dela drugih gospodarskih dejavnosti poenotiti interese ter se dogovoriti za delitev dela, pri čemer mora svojo vlogo odigrati predvsem gospodarska zbornica.

Nosilci razvoja posameznih obrtnih dejavnosti bodo:

- za vzdrževanje stanovanj in gradbenih objektov: Center, Enotnost, Steklo, Komunalno podjetje Piran in Slikoplast;
- za vzdrževanje avtomobilov in kmetijske mehanizacije: Trgoavto, Slovenija avto in Center in TOZD Servisne delavnice Kombinata Agraria Koper;
- za vzdrževanje gospodinjskih strojev, elektronike in akustičnih aparatov: Elmont, Elektromehanika; poleg teh naj to dejavnost pospešujejo tudi proizvajalci sami;
- za osebne in druge obrtne storitve: organizacije združenega dela frizerske stroke v Izoli, Kopru in Piranu, TOZD pralnica in čistilnica Lucija in Kemoteks;
- za zasebni sektor: ONPZ Galeb Izola.

Tabela 2 — Primerjava gibanja družbenega produkta in zaposlenih v proizvodni obrti:

Glavni proizvodi, ki jih proizvajajo OZD s področja proizvodne obrti, so: kosovno pohištvo, kovinske konstrukcije, papirna embalaža, pralna in čistilna sredstva, dimne rozete in drugi izdelki kovinske galanterije. Zaradi potreb gospodarskih dejavnosti po proizvodih, ki niso primerni za industrijsko proizvodnjo, bi morale OZD proizvodne obrti predvideti tudi proizvodnjo takih izdelkov.

Organizacije združenega dela proizvodne obrti nameravajo v srednjeročnem obdobju z 69.450 milijoni dinarjev investicij predvsem povečati delovne prostore, modernizirati in obnoviti stroje in naprave ter zgraditi upravno poslopje. Za uvajanje nove proizvodnje niso namenili investicijskih sredstev.

V preteklem obdobju se je obseg obrtnih storitev stalno zmanjševal. Razvoj so zavirali predvsem manjkajoča sposobna delovna sila, ustrezna kreditna politika, slaba opremljenost delovnih mest; družba pa s svojimi ukrepi ni aktivno usmerjala razvoja obrti.

Družbeni sektor pokriva le okoli polovico potreb po storitvah, zlasti tistih, ki so prebivalstvu potrebne. Zaradi slabih možnosti za razvoj družbenega sektorja obrti je razvila zasebna obrt. Zasebni obrtniki (teh je na obalnem območju 757) zaposlujejo 445 delavcev. Za zasebni sektor obrti je značilna tudi slaba razdeljenost posameznih strok. Veliko pomanjkanje je vidno v čevljarski, krojaški, mizarski, vodnoinštalaterski in električarski stroki.

Obstoječe slabo stanje na področju obrti bo možno odpraviti z nekaterimi ukrepi:

- v stanovanjskih naseljih je treba zagotoviti poslovne prostore za storitveno obrt;
- proizvodni obrti je treba določiti obsežnejše lokacije v obrtnih conah;
- z vsemi olajšavami in ukrepi je treba pospeševati storitveno obrt zasebnega sektorja;

- organizirati je treba knjigovodske centre za vodenje poslovnih knjig zasebnim obrtnikom in manjšim organizacijam združenega dela;
- zaradi uspešnejšega preganjanja šušmarjev je treba okrepiti inšpekcijske službe ter zaostriti kaznovalno politiko.

Tabela 3 — Primerjava gibanja družbenega produkta in zaposlenih v družbenem sektorju proizvodne in storitvene obrti na obalnem območju: v 000

	Družbeni produkt				Indeks
	1974	1975	1976	1980	
Proizv. obrt	58.246	77.717	89.461	143.561	185
Storit. obrt	41.741	55.592	54.727	75.940	137
Gosp. Obale		2.882.994	3.379.239	5.206.878	181

	Zaposleni				Ind.
	1974	1975	1976	1980	
Proizv. obrt	884	878	881	1.107	126
Storit. obrt	568	620	634	775	125
Gosp. Obale		23.656	24.630	28.675	121

Potrebe po obrtnih storitvah so velike, zato je stopnja rasti družbenega produkta za 6,5 % letno občutno prenizka, glede na stopnjo rasti družbenega produkta gospodarstva, predvsem pa glede na povečanje števila prebivalstva; v letu 1980 bo na obalnem območju 73.000 prebivalcev. Ob vseh prizadevanjih organizacij združenega dela storitvene obrti za uspešno delo bodo morale predvsem občine in poslovne banke s stimulatивно davčno ter kreditno politiko pomagati hitreje razvijati zlasti deficitarne storitvene obrti.

V srednjeročnem obdobju namenjajo organizacije združenega dela storitvene obrti 61.878 milijonov dinarjev investicij v glavnem za gradbene objekte, ker so obstoječi prostori premajhni in dotrajani. Več sredstev bi morali investirati v opremo in delovne priprave.

Veliko razdrobljenost, ki prevladuje na področju obrti bo treba v srednjeročnem obdobju odpraviti z večjo povezavo med organizacijami združenega dela in z boljšo organizacijo. Z boljšo organizacijo, boljšo povezavo ter primernejšimi delovnimi prostori in sodobnejšo opremo bodo organizacije združenega dela dosegale boljše poslovne rezultate. Z razširitvijo materialne podlage bo obrt lahko smeje načrtovala zadovoljevanje potreb gospodarstva in občanov.

5. Terciarni sektor

Terciarni sektor ima vodilno mesto po deležu ustvarjenega družbenega produkta. Po letu 1955 sta se začela hitro razvijati luški in pomorski promet kot najpomembnejša dejavnika terciarnega sektorja. Zaradi lege slovenske obale in zaradi klimatskih razmer sta se začeli hitro razvijati tudi gostinstvo s turizmom in trgovina. V okviru terciarnega sektorja sta še obrt (storitvena) in komunala.

Razvoj luškega in pomorskega prometa daje osnove razvoju pomorskega gospodarstva v Sloveniji. Slovenska obala je na križišču mednarodnih transportnih tokov, kar daje možnosti za večjo ekspanzijo v razvoju pomorskega gospodarstva.

Terciarni sektor zavzema prvo mesto tako po deležu ustvarjenega družbenega proizvoda kakor tudi po deležu zaposlenih. V strukturi terciarnega sektorja je promet vodilni, svoj delež pa povečujeta gostinstvo in turizem z izgradnjo Bernardina.

Terciarni sektor bo povečeval družbeni proizvod po povprečni letni stopnji 9,2 %, kar je pod povprečjem rasti na obalnem območju.

V obdobju 1976-80 se bo v okviru terciarnega sektorja začel razvijati navtični turizem z izgradnjo marine v Izoli in športno-rekreacijske cone v Luciji. Ne samo z vidika gostinstva, turizma in trgovine, temveč še zlasti s športnorekreativnega in kulturnega vidika je potrebno začeti gradnjo športnorekreacijskega objekta v Kopru, ki bo služil tudi gospodarskim in kulturnim aktivnostim. V tem okviru je potrebno v večjem obsegu razviti sejemske aktivnosti tudi v smeri specializacije posameznih prireditev. Lega ob meji, sodelovanje jadranskih luk in navtika so nekačera pota za programsko usmeritev OZD Primorska razstavlja (na podlagi dogovorov v okviru Gospodarske zbornice Slovenije).

Programsko usmeritev in vire financiranja pa bo opredelil družbeni dogovor za gradnjo športnorekreacijskega centra v Kopru.

a. Trgovina

Trgovinska dejavnost je zelo razvejana. Na prvem mestu je špedicija; sledijo prodaja nafte in njenih derivatov, zunanjetrgovinska dejavnost in prodaja prehrabnenih proizvodov.

Na obseg povečevanja blagovnega prometa vplivajo:

- razvoj gospodarstva, zlasti turizma,
- bližina meje (maloobmejna menjava),
- gravitacija zaledja zlasti na mesto Koper.

Na obalnem območju je mnogo dislociranih obratov s področja trgovine. Poleg tega imamo trgovino dokaj razdrobljeno; zato moramo doseči večjo učinkovitost poslovanja z ustreznimi oblikami organiziranja združenega dela; strniti moramo delo in sredstva na širšem območju.

Indeksi gibanja in povprečne stopnje rasti DP, zaposlenih in bruto OD trgovine na obalnem območju v obdobju 1975-1980:

	DP	Zaposleni	Bruto OD
Trgovina	145	111	143
Povprečna stopnja rasti	7,7	2,1	7,4

Družbeni proizvod trgovine bo nekoliko pod povprečjem rasti družbenega proizvoda na obali ter nad republiško stopnjo, ki znaša 6,1 % letno. Tudi povprečna rast števila zaposlenih (za 2,1 % letno) je pod obalnim povprečjem, pa tudi pod republiškim (4,4 %). Republiško povprečje vključuje tudi gostinsko dejavnost.

Trgovina načrtuje skoraj 4 % vseh gospodarskih naložb na obali ali 419 milijonov dinarjev. Od tega je zagotovljenih 272 milijonov, v okviru katerih je le 48 milijonov sredstev iz združevanja sredstev med OZD (tabela 12). Trgovina računa na 120 milijonov dinarjev posojil iz domačih bank. Takšna struktura naložb terja ne samo usklajevanje med OZD s področja trgovine in bank, temveč tudi usklajevanje naložb OZD v posamezne objekte. Nekatere naložbe, kot sta samopostrežna trgovina (Jestvina Koper in Emona iz Ljubljane za območje Semele in Žusterne) in blagovnica v Portorožu (Nanos, Emona in drugi), terjajo uskladitev naložb med zainteresiranimi OZD.

Druge naložbe, ki jih trgovina načrtuje, gredo za rekonstrukcijo obstoječih objektov, kot so skladišča (Agraria, Jestvina, Soča, Nanos) ter za gradnjo marketov v Izoli, Portorožu, Luciji in Kopru (Emona Ljubljana — TOZD Trgovina Koper) s površinami od 400 do 600 kv. m. Adriacommerce, Intereuropa, Trgoavto načrtujejo tudi ureditev poslovnih prostorov, Istra-benz pa bencinske servise. Med investicijskimi naložbami je tudi kino dvorana z okoli 280 sedeži, ki jo načrtuje Globus film Koper.

Trgovina naj pri lociranju prodajnih kapacitet nujno računa tudi na notranjost obalnega območja, da bi približala prodajo krajanom, zlasti v bolj oddaljenih krajevnih skupnostih, kot so Raven-Padna, Gradin, Gračišče in nekatere druge. Trgovske organizacije združenega dela so se zato dolžne pri opredeljevanju lokacije prodajnih kapacitet povezati s krajevnimi skupnostmi. Začeta usklajevanja naložb med OZD trgovine je potrebno v nadaljnji fazi dokončno opredeliti tudi na relaciji do banke in krajevne skupnosti.

Indeksi gibanja amortizacije in poslovnih skladov trgovine na obalnem območju v obdobju 1975-1980:

	Amortizacija	Poslovni skladi	Sredstva za reprezent.
Trgovina	157	152	154
Povprečna stopnja v %	9,4	8,7	9,0

Trgovina načrtuje, da bi z 9 % letno rastjo sredstev za reprodukcijo prigospodarila okoli 169 milijonov dinarjev v celotnem planskem obdobju (tabela 6). Ta sredstva pa ji ne omogočajo, da bi povečala lastni delež v investicijskih naložbah.

V obdobju 1976-80 po predvidevanjih trgovine ne bo prišlo do večjih sprememb v strukturi fizičnega obsega prometa. Nafta in derivati

bodo na prvem mestu, sledijo tehniški izdelki (tudi gospodinjstva oprema) in prehrabeni proizvodi. Na podlagi presoje OZD trgovine je organizirana specializirana prodajalna opreme za ribolov v Izoli ob pristanišču za jahte (marini).

b. Gostinstvo in turizem

Obmorska lega regije je že do sedaj dajala s svojo mediteransko klimo in gravitacijo Srednje Evrope na severni Jadran osnove za razvoj gostinsko-turistične dejavnosti. Poleg prirodnih danosti je vključevala še zgodovinske in kulturne značilnosti obalnega območja.

Dosežena stopnja razvoja receptivnih kapacitet terja od organizacij združenega dela v gostinstvu in turizmu, da načrtujejo svoj razvoj za kompleksno gostinsko-turistično ponudbo. To pa pomeni, da morajo programi gostinskih in turističnih organizacij temeljito zajeti tako primarne (ležišča, sedeži) kot zlasti sekundarne naprave (prometne povezave, športnorekreacijski objekti in drugo). Na področju športno-rekreacijskih objektov pa smo sploh v velikem zaostanku.

V obdobju 1976-80 mora gostinsko-turistična dejavnost bolj valorizirati prirodna bogastva z vidika turizma in rekreacije. Doslej niso bile izkoriščene možnosti razvoja kmečkega pa tudi zdraviliškega in delavskega turizma. Z ustanovitvijo marine v Izoli ter njenim programom se odpira perspektiva za razvoj navičnega turizma. Načrtovanje razvoja gostinstva in turizma na obalnem območju se mora vključevati v nadaljnjo projektno obdelavo povezave Jadran-Alpe.

Planirane naložbe v gostinstvo in turizem so rezultat usklajevanja investicij med organizacijami združenega dela, razen načrtovanega hotela v Portorožu ter predvidevajo:

- dokončno izgradnjo Bernardina,
- izgradnjo I. faze pristanišča za jahte v Izoli,
- razširitev in obnovo obstoječih kapacitet ter turističnih infrastruktur ter razširitev hotelskih kapacitet (programi TOZD v OZD Turistično-hotelsko podjetje Portorož),
- asanacijski načrt mestnega jedra Pirana,
- preučitev izgradnje hotela v piranskih vratih in hotelskega kompleksa v Seči,
- izgradnjo in povečanje turističnih kapacitet v Fiesi,
- preureditev bungalovov in izgradnjo novih (hotel Adria),
- izgradnjo bungalovov, povečanje restavracijskih kapacitet ter novo recepcijo (Transturist, TOZD Strunjan),
- preučitev vprašanja izgradnje obrata družbene prehrane v Kopru (več OZD v Kopru).

Osnovni cilj naložb je enotno načrtovanje razvoja sodobne kompleksne gostinsko-turistične ponudbe. Pomemben cilj je tudi racionalno povezovanje dela in sredstev organizacij združenega dela za hitrejši razvoj navičnega, delavskega in kmečkega turizma.

Indeks gibanja amortizacije in skladov na obalnem območju v obdobju 1976-1980:

	Amortizacija	Poslovni skladi
Gostinstvo in turizem	187	213
Gospodarstvo Obale	170	174

Amortizacija in skladi se bodo povečevali hitreje kot v gospodarstvu. Z združevanjem dela in sredstev bo gostinstvo vsekakor dosegalo boljše rezultate.

Indeks gibanja DP, zaposlenih in bruto OD v gostinstvu in turizmu na obalnem območju v obdobju 1976-1980:

	DP	Zaposleni	OD bruto
Gostinstvo in turizem	138	127	171
Poprečna stopnja rasti v %	6,6	4,9	11,3

Načrtovane naložbe in prizadevanja za boljšo organizacijo poslovanja in kvalitetno postrežbo bodo pripomogle k rasti družbenega proizvoda po stopnji 6,6 %. Predvsem zaradi tvoritve Bernardina se je povečalo število zaposlenih, kar povzroča visoko letno rast zaposlenih (4,9 % letno).

c. Promet

Promet je dejavnost, ki ima v družbenem produktu obalnega območja najvišji delež (31 %); sledi mu industrija (25 %). V nadaljnjem razvoju pripisujemo prometu poseben pomen, četudi bo leta 1980 po predvidevanjih organizacij združenega dela zamenjal mesto z industrijo. V prometu obalnega območja so najvidnejši predvsem luški promet, pomorski promet in z njima povezan cestni promet.

Industrija, vezana na morje, se bo v večji meri šele začela razvijati. Zato je zaostajanje prometa za industrijo po deležu v družbenem proizvodu bolj navidezno kakor dejansko. Promet obalnega območja je pomemben s širšega slovenskega vidika, saj le po njem in po industriji, ki je vezana na morje, pripisujemo Sloveniji pomorsko usmeritev. Zaradi ponovnega odprtja Sueškega prekopa bo promet obalnega območja pridobil na pomenu. V preteklem obdobju je bila prometna infrastruktura, predvsem cestna, zapostavljena. Ceste so največje ozko grlo ne le za razvoj te panoge, pač pa tudi za razvoj obalnega območja.

V prometu, ki ga sestavljajo luški, pomorski, cestni in PTT promet, bo imel pomorski promet največji delež v družbenem proizvodu panoge. V obravnavanem planskem obdobju bo po predvidevanjih organizacij združenega dela stopnja rasti družbenega proizvoda 10,5 %, število zaposlenih pa 3,5 %.

Važnejši kazalci razvoja prometa na obalnem območju so:

Kazalci	1975	1976	1980	Indeks	Poprečna st. rasti v 000
Poprečno število zaposlenih	4.403	4.654	5.245	119	3,5
Celotni dohodek	1.069.913	2.204.542	3.013.136	153	8,9
Bruto dohodek	887.923	989.130	1.489.334	165	10,5
Amortizacija	312.610	332.598	525.370	168	10,9
Bruto OD	344.639	382.328	498.693	145	7,7
Poslovni skladi	40.931	46.933	78.159	191	13,8

Po predvidevanjih organizacij združenega dela bodo torej najhitreje naraščali poslovni skladi, saj bo njihova stopnja rasti znašala 13,8 %. To je treba pripisati večji storilnosti dela, počasnejšemu naraščanju osebnih dohodkov v primerjavi z družbenim proizvodom in akumulativnosti panoge.

Promet je izredno pomemben, ker ustvarja visok devizni priliv zaradi izvoznih storitev; to kaže tabela:

Izvoz storitev v 000 din					
Izvoz storitev	1975	Delež v %	1980	Delež v %	Poprečna stopnja rasti 1975-80
Promet	1.399.846	83	2.120.086	82	8,6
Obala skupaj	1.695.428	100	2.597.779	100	8,9

Da bi organizacije združenega dela dosegle zastavljene cilje, predvidevajo vrsto ukrepov, od katerih so najvažnejši:

- hitrejši razvoj luškega prometa, katerega povečanje kaže tabela:

Vrsta blaga	v 000 ton	
	1975	1980
generalno blago	1.775	2.500
razsuto blago	—	1.000
nafta in derivati	700	800
Skupaj	2.475	4.300

Luka Koper se v skladu z razvojnimi programi postopno vključuje v sodobne oblike prevoza blaga, kot sta kontejnerski in ro-ro promet. Da bi pridobljene tokove še naprej razvijali in si pridobivali nove ter tako omogočili slovenskemu gospodarstvu uspešnejše vključevanje v mednarodno menjavo, je nujno, da se Luka usposobi za sodobne načine transporta blaga. V jugoslovanskem gospodarstvu je proces kontejnerizacije v precejšnjem zaostanku glede na druge dežele. V tej fazi je smotrno, da se luke usposobijo za pretovor kontejnerjev in drugih

težkih tovorov v obsegu, ki zagotavlja ekonomsko izrabo opreme. Tako zgrajeni terminali bodo služili za povezavo z zbirnim transkontinentalnim terminalom v Sredozemlju;

- nabava tovornih ladij za pomorski promet, tako da se bo nosilnost povečala od sedanjih 352.000 ton na 627.000 ton v letu 1980;
- povečala se bosta cestni in železniški tovorni promet;
- dela za izgradnjo obalne ceste ter potniškega terminala, železniške in avtobusne postaje pri Slavčku;
- modernizacija in razširitev PTT uslug.

Skupne investicijske naložbe v promet za obdobje 1976-80 bodo po predvidevanjih znašale:

Investicije v 000 din

Občina	V osnovna sredstva	V obratna sredstva
Izola	—	—
Koper	1.191.885	71.749
Piran	3.307.135	21.200
Skupaj	4.499.020	92.949

V investicijah za osnovna sredstva so zajete predvsem investicije za:

v 000 din

Investicije 1976—80	Vrednost investicij	Od tega sredstev		
		TOZD	DO	druga
luška dejavnost	810.000	129.468	8.530	672.002
pomorski promet	3.280.528	—	547.760	2.732.768
cestni promet	198.300	198.300	—	—
PTT promet	137.978	—	87.930	50.048
Skupaj	4.426.806	327.768	644.220	3.454.818

Glavne investicije luške dejavnosti bodo šle za povečanje operativne obale, luško infrastrukturo ter terminale. Investicije pomorskega prometa pa bodo dane za nabavo ladij (tovornih linijskih ladij in dveh tankerjev).

Promet se bo moral razvijati po navedenih smereh, da bi mogli zagotoviti nemoten razvoj z njim povezanih panog, zlasti industrije.

d) Storitvena obrt (obdelana v sekundarnem sektorju pri proizvodni obrti)

e) Komunala

Cilj razvoja komunalnega gospodarstva je v čim večji meri izboljšati oskrbo potrošnikov s komunalnimi storitvami. Načrti krajevnih skupnosti v mestih kakor tudi na podeželju vsebujejo vedno več nalog komunalnega gospodarstva.

Organizacije združenega dela s področja komunalnih dejavnosti bodo pri bodočih načrtih in njihovi realizaciji tesno sodelovale in usklajevale delo s krajevnimi skupnostmi.

Važnejši kazalci razvoja komunalnega gospodarstva (po predvidevanjih organizacij združenega dela) so:

v 000 din

Kazalci	1975	1976	1980	Indeks	Poprečna st. rasti
Poprečno število zaposlenih	389	402	445	114	2,7
Celotni dohodek	61.596	79.666	98.141	159	9,7
Bruto dohodek	42.248	47.408	63.247	150	8,4
Amortizacija	7.180	9.889	11.306	157	9,4
Bruto OD	23.535	26.363	36.603	156	9,3
Poslovni skladi	2.682	1.990	2.933	109	1,7

Družbeni proizvod bo v planskem obdobju naraščal po letni stopnji 8,4 %, to je znatno hitreje kot poprečno število zaposlenih, ki bo naraščalo po letni stopnji 2,7 %. To je treba pripisati največ storilnosti dela, predvsem zaradi izboljševanja organizacije dela in opremljenosti delovnih mest. V tem petletnem obdobju bi bilo treba, poleg samoupravne organiziranosti komunalnih dejavnosti v samoupravnih interesnih skupnostih, z četi združevati delo in sredstva v eni od oblik organiziranosti združenega dela.

Komunalne storitve bodo boljše predvsem zaradi:

- izboljšanja vodne preskrbe na obali,
- preprečevanja onesnaževanja in zaradi čiščenja morja,
- izgradnje objektov za čiščenje odpadnih voda na obali,
- urejanja uličnih zbiralnikov v Izoli,
- izgradnje kanalov v Piranu,
- investicij v stroje in priprave za opravljanje komunalnih storitev,
- ureditve vprašanja odlaganja in uničevanja trdih odpadkov za celotno obalno območje.

Za realizacijo navedenega programa bodo potrebna vlaganja v:

v 000 din

Občina	Osnovna sredstva	Obratna sredstva
Izola	30.360	2.500
Koper	546.347	750
Piran	45.750	3.000
Skupaj	622.457	6.250
Višinski vodovod	55.153 ^x	—
Skupaj	677.610	6.250

^x Dejanski stroški bodo višji zaradi povečanja cen, t. j. 101.732.000 din.

Viri sredstev za navedene investicije so:

v 000 din

Namen investicij	Sredstva 1976—80	Sredstva TOZD	Sredstva DO	Druge sredstva
Oskrba z vodo	486.949	—	20.088	466.861
Kanalizacija	56.206	16.376	—	39.830
Čiščenje odp. voda	10.000	3.195	—	6.805
Stroji, oprema	69.302	23.735	—	45.567
Skupaj	622.457	43.306	20.088	559.063
Višinski vodovod	55.153	—	—	55.153
Skupaj	677.610	43.306	20.088	614.216

V občini Izola bodo naložbe v komunalno dejavnost usmerjene predvsem v nabavo strojev in izgradnjo 2500 m kanalskega omrežja, glavnega kolektorja ter petih uličnih zbiralnikov.

V občini Koper bo največ sredstev namenjenih za ureditev kanalizacije, in sicer 95 % sredstev, ki jih bo v tem petletnem obdobju dal za investicije Komunalni servis Koper. Ostala sredstva so namenjena predvsem obnovitvi strojnega parka.

Glavne naložbe v komunalo občine Piran bodo namenjene izgradnji 7200 m betonskih kanalov, gradnji proizvodnogospodarske stavbe in usedalnikov z gnilišči ter nabavi strojev in voznege parka.

Organizacije združenega dela komunalne dejavnosti morajo zgraditi skupen objekt za odlaganje in uničevanje smeti na obalnem območju.

Občina Izola rešuje komunalne zadeve tudi z družbenim dogovorom o samopriskevku.

V tem obdobju se bodo začele tudi priprave za raziskovanje razsoljevanja morske vode za vire pitne vode.

Na slovenski obali je preskrba z vodo potrebna posebne pozornosti. Poraba vode v planiranem obdobju je izračunana s pomočjo posebne študije. Ob upoštevanju,

— da bo prebivalstvo v obdobju 1976-80 naraščalo na obali po stopnji 2,3 %,

— da se bo dnevna poraba vode na stalnega prebivalca povečala od sedanjih 135 na 150 l,

— da se bo letna poraba vode na delavca v industriji povečala od sedanjih 116 na 140 kub. m,

— da se bo število zaposlenih povečalo od 30.124 na 34.636,

— da se bo glede na načrtovana vlaganja predvsem v nove turistične in druge gospodarske objekte povečala konica porabe vode (dnevna, tedenska, mesečna ter celo sezonska konica),

— da se bo poraba vode povečala tudi na podeželju (ob postopnem dograjevanju višinskega vodovoda), bo povprečna količina porabljene vode v planiranem obdobju rasla po 7,6 %, sicer bo že leta 1980 pri manjkljaj vode znašal prek 130 l na sekundo. Zato predlaga Rižanski vodovod v planiranem obdobju naslednje investicije za vodno preskrbo:

v 000 din

Vrsta investicij	Investicijska vrednost
1. Povečanje vodovodnih zmogljivosti	410.000
2. Dograditev obstoječega sistema	71.200
3. Obnova dotrajanih objektov in naprav	3.000
Skupaj sredstva za preskrbo z vodo	484.200

Za to investicijo ima Rižanski vodovod zagotovljenih 20.500.000 dinarjev sredstev, za kritje ostalih stroškov pa predlaga uveljavitev stroškovne cene, ki bo pripomogla k večji reproduktivni sposobnosti podjetja, poleg tega pa računa na vse možne načine zagotavljanja sredstev za razširjeno reprodukcijo.

Višinski vodovod

V sklop problematike vodne preskrbe na obali spada prav gotovo tudi izgradnja višinskega vodovoda. V letih 1974-75 je bila dograjena I. etapa, ki zagotavlja vodo občanom v Ospu, Gabrovici, Stepanih, Pobegih, Čežarjih in bližnjih zaselkih ter občanom v Dvorih in Maliji.

Načrtovana II. etapa izgradnje vključuje vse primarne objekte in naprave ter razdelilno vodovodno omrežje za naslednje cone:

a) cona Čežarji—Pridvor, v katero so vključeni: črpališče v Čežarjih, tlačni cevovod z rezervoarjem 1000 kub. m do Sv. Antona, nekaj povratnih cevovodov in razdelilno omrežje ter rezervoarji za vasi in naselja Pobegi, Čežarji, Kocjančiči, Kortina, Dolane, Pridvor, Turki, Gregoriči, Tomažiči, Cerej, Bonini, Vanganel v skupni vrednosti 14.596.000 dinarjev;

b) cona Koper—Poljane, v katero so vključeni: črpališče Bošamarin, tlačni cevovod od Šalare do Poljan, rezervoar na Poljanah, povratni cevovodi ter razdelilno vodovodno omrežje s pripadajočimi rezervoarji za vasi in naselja Bošamarin, Grunjan, Šmarje, Grintovec, Gažon, Paderna, Sergaši, Pomjan, Dilici, Fieroga, Manžan v skupni vrednosti 20.030.000 dinarjev;

c) cona Malija, kjer v drugi etapi niso potrebni primarni, temveč samo sekundarni objekti, t. j. razdelilno omrežje in rezervoarji za drugo, tretjo in četrto tlačno cono Parecaga za naselja Dvori, Medošje, Pašljun, Drago, Slame, Krog — Krožera — Sečovlje, Nožed in druge zaselke v skupni vrednosti 14.762.000 dinarjev;

d) cona Črni kal, kjer niso potrebni v drugi etapi primarni objekti, temveč le razdelilno vodovodno omrežje s potrebnimi rezervoarji, in to za odcep Gabrovica—Črni kal, za odcep Stepani — Štrólci — Katinara in za odcep stare Gabrovice v skupni vrednosti 3.180.000 dinarjev;

e) cona Pridvor—Marezige (samo gravitacijski cevovod od Sv. Antona do Marezige) v skupni vrednosti 2.585.000 dinarjev.

Rekapitulacija II. etape

a) cona Čežarji—Pridvor	14.596.000 dinarjev
b) cona Koper—Poljane	20.030.000 dinarjev
c) cona Malija	14.762.000 dinarjev
d) cona Črni kal	3.180.000 dinarjev
e) cona Pridvor—Marezige	2.585.000 dinarjev
Skupaj po cenah iz oktobra 1974	55.153.000 dinarjev
Predvidene podražitve, izdelava tehnične dokumentacije, gradbeni in tehnični nadzor in odškodnine	46.579.000 dinarjev
Vsega	101.732.000 dinarjev

III. etapa ni predmet tega programa; vanjo spada celotna preskrbovalna cona Popetre — Gradin — Gračišče, del cone Poljan s cevovodom od Poljan do Brecev in del cone Malija s tlačnim cevovodom od Bresta do Malije in dovodnim cevovodom od Bresta do Dvorov.

Ta etapa je nakazana samo programsko in ni še dokončno dodelana. Samo primarne naprave te etape bodo po ocenah stale okroglo 21.886.000 dinarjev.

Financiranje izgradnje višinskega vodovoda:

Sredstva za gradnjo II. etape višinskega vodovoda bi zbirali po naslednjem predlogu:

a) 80 % od 1 % prispevka od bruto OD vseh zaposlenih na obali, kar bi letno znašalo	9.300.000 dinarjev
ki bi znašal letno	2.000.000 dinarjev
c) sredstva po posebnih dogovorih	3.000.000 dinarjev
Skupaj	14.300.000 dinarjev
5-letni dotok teh sredstev bi znašal	71.500.000 dinarjev

Razliko do ocenjenih vrednosti bi bilo mogoče nadomestiti z namen-
skim prispevkom vseh porabnikov vode (ne nazadnje) tudi z javnim
posojilom, ki bi pospešilo ter pocenilo gradnjo, a je potrebno zanj še
pred razpisom zagotoviti sposobnost vračanja iz virov pod a), b), c).

6. Gibanje osebnih dohodkov

Novi položaj delovnega človeka v združenem delu, ko se v organiza-
ciji združenega dela neposredno zavzema, da bi v procesu razširjene
reprodukcije dosegal čimboljše rezultate dela, mora prispevati tudi k
povečanju življenjskega in družbenega standarda.

V družbeni plan je vgrajena dogovorjena politika stalne rasti real-
nega življenjskega standarda. Ta cilj mora biti usklajen s povečevan-
jem storilnosti dela v vseh sredinah.

Občina	Družbeni proizvod na zaposlenega		Osební dohodki na zaposlenega v gospodarstvu	
	Indeks 80-75	Poprečna st. rasti	Indeks 80-75	Poprečna st. rasti
Izola	152	8,7	148	8,3
Koper	141	7,1	109	5,2
Piran	123	4,2	119	3,5
Obala skupaj	138	6,6	131	5,5

^x Računano na podlagi bruto OD na zaposlenega.

Osební dohodki na zaposlenega se bodo na obalnem območju pove-
čevali s poprečno stopnjo rasti 5,5 % (v Sloveniji 3,0 %), kar je pod
poprečno rastjo produktivnosti dela (6,6 %). Pri povečevanju produk-
tivnosti dela je potrebno upoštevati nov objekt in sicer Bernardin, ki
prispeva velik delež k družbenemu proizvodu.

Poprečni realni neto osebni dohodki na zaposlenega pa se bodo
povečali od 3392 dinarjev v letu 1975 na 4552 dinarjev v letu 1980 ali
za 34 %.

Poprečna rast osebnih dohodkov na zaposlenega po občinah bo na-
slednja: Izola 8,3 %, Koper 5,2 %, Piran 3,5 %.

Med gospodarskimi panogami so precejšnje razlike glede rasti oseb-
nih dohodkov tudi zaradi porasta produktivnosti dela:

Panoga	Družbeni produkt na zaposlenega v gosp.		Osební dohodek na zaposlenega v gosp.	
	Indeks 80-75		Indeks 80-75	
Industrija	148		146	
Kmetijstvo	129		125	
Gradbeništvo	133		136	
Promet	139		121	
Trgovina	122		120	
Gostinstvo in turizem	101		125	
Obrt	131		126	
Komunala	131		136	

Industrija je pred drugimi panogami tako glede rasti družbenega
proizvoda na zaposlenega (produktivnost) kot glede rasti osebnih
dohodkov na zaposlenega. Najbolj odstopa gostinstvo, ki bo poveče-
valo produktivnost s poprečno stopnjo rasti 0,2 %, osebne dohodke na
zaposlenega pa s poprečno stopnjo rasti 4,6 %.

7. Delitev družbenega proizvoda

Realizacija temeljnih razvojnih ciljev na obalnem območju bo pri-
spevala k hitrejši rasti družbenega proizvoda (9,6 % letno) kot v Slove-
niji (6,1 % letno).

DP obalnega območja v letih 1975 in 1980 ter indeks in poprečna
stopnja rasti:

	v 000 din			Popr. let. st. rasti
	1975	1980	Ind.	
Celotno gospodarstvo	3.092.066	4.806.017	155	9,2
— družbeni sektor	2.882.994	4.555.131	158	9,6
— privatni sektor	209.072	250.886	120	3,7

Poprečna letna rast družbenega proizvoda celotnega gospodarstva
bo znašala 9,2 %, v zasebnem sektorju pa 3,7 %. Zasebni sektor je
znašal v letu 1975 6,8 %, v letu 1980 pa se bo njegov delež v družbenem
proizvodu znižal in bo znašal 5,2 %.

Položaj gospodarstva v delitvi družbenega proizvoda

V prihodnjem obdobju bo v skladu z načeli nove ustave in sprejetimi
stališči na X. kongresu ZKJ naraščal delež družbenega proizvoda, ki bo
ostajal gospodarstvu.

S povečevanjem materialne osnove bo gospodarstvo lažje uresniče-
valo razvojne koncepte življenjskega in družbenega standarda.

Na povečevanje materialne osnove imajo neposreden vpliv tudi
organizacije združenega dela. Z racionalnejšim gospodarjenjem, ki se
kaže v povečevanju rentabilnosti in produktivnosti za 6,6 %, bo
gospodarstvo samo izboljševalo rezultate, kar bo ugodno vplivalo tudi
na delitev družbenega proizvoda med družbo in gospodarstvom.

Kvalitetni procesi znotraj gospodarstva obalnega območja (pri tem
bodo integracijski procesi ter usklajevanje programov in njihovo do-
polnjevanje med organizacijami združenega dela igrali pomembno
vlogo) bodo prispevali k večji udeležbi gospodarstva v delitvi družbe-
nega proizvoda.

Delitev družbenega proizvoda med družbo in gospodarstvom kaže
tabela 7. Delež gospodarstva obalnega območja v delitvi družbenega
proizvoda se bo povečal od 60,8 % v letu 1975 na 62,2 % v letu 1980. V
okviru tega deleža se bodo sredstva za razširjeno reprodukcijo pove-
čala od 26,6 % v letu 1975 na 28,8 % v letu 1980. Znižal pa se bo delež
neto osebnih dohodkov v družbenem proizvodu.

Takšna gibanja, če upoštevamo, da bo produktivnost dela naraščala
hitreje od osebnih dohodkov, ustrezajo stabilizacijskim ciljem.

Osební dohodki in samoupravno dogovorjene obveznosti

V delitvi družbenega proizvoda bo prišlo tudi do sprememb v deležu,
ki ga imajo v njem samoupravno dogovorjene obveznosti. V letu 1975
znaša delež prispevkov iz osebnih dohodkov v družbenem proizvodu
15,2 %, v letu 1980 pa se bodo samoupravno dogovorjene obveznosti
znižale na 14,8 % in bodo v letu 1980 znašale 675.015 tisoč dinarjev.

8. Razvoj občin in sodelovanje s sosednjimi občinami

Poleg planske obdelave razvojnih procesov za obalno območje kot
celote so podani prikazi v obliki tabel za vse najpomembnejše gospo-
darske kategorije tudi po občinah.

Družbenoekonomski razvoj obalnega območja s prioritarnim ciljem
v razvoju pomorskega gospodarstva z industrijo in turizmom omogoča
tudi razvoj posamezne občine.

Indeksi in poprečne stopnje rasti DP in zaposlenih po občinah:

	Družbeni proizvod		Zaposleni	
	Indeks 1980-75	Poprečna st. rasti %	Indeks 1980-75	Poprečna st. rasti %
Izola	167	10,8	111	2,2
Koper	160	9,9	113	2,5
Piran	149	8,3	123	4,2
Obala	158	9,6	115	2,9

Najvišjo stopnjo rasti družbenega proizvoda ima občina Izola
(10,8 %) ob istočasni najnižji stopnji rasti zaposlovanja (2,2 %).

Osnovne usmeritve razvoja po občinah izvirajo iz usmeritev razvoja organizacij združenega dela. Ključni razvojni cilji, za katere se bodo morale občinske skupščine zavzemati, da bodo realizirani na gospodarskem področju, so naslednji:

a) občina Izola:

- realizacija razvojnega programa Delamarisa z usmeritvijo na ulov in predelavo rib; uvajanje sodobne tehnologije ulova mora dobiti svoje mesto v zelenem planu; ulov rib je pomemben vir prehrane;
- programska in ekonomska utrditev Mehanotehnike;
- nadaljnji razvoj ladjedelnice;
- razvoj marine;
- programska povezava organizacij združenega dela;

b) občina Koper:

- začetek gradnje rafinerije Sermin z nadaljnjim razvojem petrokemije in energetike;
- razvoj Luke in njeno vključevanje v sodobne transportne tokove;

- modernizacija kapacitet v gospodarstvu;
- integracija gospodarstva;

c) občina Piran:

- dokončna izgradnja Bernardina;
- realizacija programa Splošne plovbe;
- razvoj solin in proizvodnje začimb;
- povezovanje gostinstva z ostalim gostinstvom na obalnem območju in z gosinskimi organizacijami zunaj obalnega območja.

Sodelovanje z drugimi občinami

Obalne občine se povezujejo zlasti z občino Sežana, s katero imajo stične točke tako na gospodarskem kot negospodarskem področju. V letu 1975 je bil ustanovljen medobčinski svet obalno-kraških občin. Tako je dana osnova za tesnejše obravnavanje skupnih zadev in za enotnejše opredelitve. Takšna potreba se je kazala zlasti na področju kompleksnega načrtovanja.

Povezovanje gospodarstva in negospodarstva med obalno-kraškimi občinami se kaže zlasti na področjih:

- industrije: povezovanje in usklajevanje programov v kovinsko-predelovalni industriji,
- kmetijstva: povezovanje obstoječih organizacij zaradi usmerjanja razvoja v oskrbovanje regije s kmetijskimi pridelki,
- terciarne dejavnosti: povezava gostinstva zaradi nujenja kompleksnejše turistične ponudbe (morje — Lipica — Škocjanske jame),
- infrastrukture: oskrba z vodo, vprašanje vodne akumulacije v Brkinih, cestna povezava in suhozemni terminal,
- šolstva: oddelki srednjih šol v Sežani,
- zdravstva: zdravstveni dom, lekarniška služba, bolnišnica in drugo.

Obalne občine se bodo povezovale tudi s sosednjima občinama Buzet in Umag, zlasti pri prostorskem planiranju.

C. PROJEKCIJA SOCIALNEGA RAZVOJA

Iz globalne ocene dosedanjega razvoja izhaja, da so temeljni problemi sedanjega stanja in obenem strateški cilji bodočega razvoja, v socialni sferi zlasti:

- uskladitev družbenega razvoja, tako da bo socialna sfera močnejše prispevala h gospodarskemu razvoju,
- poudarek na izobraževanju in s tem izboljšanje kadrovske strukture,
- povečanje sredstev za stanovanjsko gradnjo.

Doseči bo treba, da se bodo delovni ljudje zavestno opredeljevali za tako delitev dohodka in osebnega dohodka, ki bo zadovoljevala njihove interese in potrebe na posameznih ravneh življenja in dela (vendar na osnovi delovnih uspehov in solidarnosti).

1. Temeljna izhodišča socialnega razvoja

Dosedanji neusklajeni razvoj med gospodarskim in negospodarskim področjem je povzročil velike probleme.

Za predvideni dinamični razvoj obalnega območja postaja vse bolj pomembno hitro povečanje obsega in kvalitete storitev vseh tistih družbenih dejavnosti, ki omogočajo razreševanje številnih nalog na področju socialne politike ter oblikujejo pogoje dela in življenja delovnih ljudi, s čimer posredno in neposredno vplivajo tudi na povečanje produktivnosti dela. Pričakujemo večjo učinkovitost strokovnega in raziskovalnega dela, vzgojnoizobraževalnega in zdravstvenega dela ter drugih družbenih dejavnosti. Povečati bo treba tudi obseg in kvaliteto storitev ter skladno s tem tudi zmogljivosti, da bi tako zagotovili čim bolj skladne možnosti za družbeno reprodukcijo.

Visoka stopnja doseljavanja in deagrarizacije, ki sta bili že do sedaj največji v Sloveniji, še močnejše pritiskata na potrebe po razvoju področij družbenega standarda.

a) Razčlenitev osnovnih strateških ciljev socialnega razvoja in vloge samoupravne organiziranosti ljudi.

Integralni razvoj obalnega območja zahteva poglobljeno obravnavanje razvoja družbenih dejavnosti na vseh ravneh tako v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih kot tudi v samoupravnih interesnih skupnostih. Delavci v gospodarstvu bodo sprejemali take programe družbenih dejavnosti, ki bodo zagotavljali planirano raven družbenega standarda. Skladno s tem bodo pri delitvi dohodka izločali sredstva za te namene. Samoupravne interesne skupnosti pa bodo morale poskrbeti, da bodo storitve in dobrine s področja njihovega dela enakopravno dostopne vsem delovnim ljudem.

Pomembno vlogo pri poglobljanju odnosov med gospodarsko in socialno sfero bodo imeli delegati. Potrebno bo ustvariti tak informativni sistem, da bodo delegati in vsi občani dobro informirani o delovanju in rezultatih dela na vseh področjih.

V splošni politiki socialnega razvoja je treba doseči ravnotežje med osebnim in družbenim standardom. S povečevanjem osebnega standarda nastajajo večje potrebe zlasti na področjih izobraževanja, varstva otrok, zdravstva in stanovanj. Zaradi tega bo treba poleg sredstev, ki se določajo za izgradnjo bolnišnice ter poleg samopriskevka za gradnjo osnovnih šol in vrtcev, povečati sredstva za izobraževanje na vseh ravneh in za stanovanjsko gradnjo.

b) Projekcija demografskega razvoja 1976-1980

V obdobju 1961-1971 je prebivalstvo obalnega območja naraslo za 16 %. Najbolj je naraslo v občini Koper, in sicer za 19 %; v občini Izola je naraslo za 15 %, v občini Piran za 7 %. Tako je znašal odstotek posameznih občin v skupnem številu prebivalstva:

občina Koper	60,9 %
občina Izola	17,8 %
občina Piran	21,3 %

V tekočem petletnem obdobju se je povečalo število prebivalstva za 9,2 % in je po predvidevanjih konec leta 1975 doseglo 63.680 oseb. Poprečna stopnja rasti je znašala 1,7 %.

Za obdobje 1976-1980 računamo zaradi novih spodbud v razvoju gospodarstva na nekoliko hitrejšo rast prebivalstva, in sicer po poprečni stopnji 2,3 %. Tako bo število prebivalcev konec leta 1980 znašalo 71.380 ali za 12 % več kot leta 1975. Tako povečanje je tudi v skladu s policentričnim sistemom razvoja republike, po katerem naj bi obalno območje leta 1985 štelo okoli 80.000 prebivalcev.

Prebivalstva v starosti 15 do 64 let je bilo 69,6 %. Pričakujemo, da bo v letu 1980 ta delež znašal 69,4 %. Najbolj se povečuje prebivalstvo v starosti od 40 do 49 let. Relativno je padel delež otrok do 9. leta starosti. V planiranem obdobju se bo to gibanje ustavilo.

Kmečko prebivalstvo, ki je štelo leta 1971 6642 oseb, stalno upada. Če bi upoštevali stopnjo nazadovanja 6,48 % iz prehodnih desetih let, bi imeli leta 1980 še okoli 3600 kmečkih prebivalcev. Vendar bodo ukrepi, kot so pospeševanje zasebnega kmetijstva, izvajanje zelenega plana, investiranje v vzorne kmetije, prilagojena davčna politika idr., upočasnili stopnjo upadanja. To je potrebno tudi zaradi narodno-obrambnega, turističnega in drugih vidikov.

Aktivnega prebivalstva bo v letu 1980 okoli 34.250 ali 48 % celotnega prebivalstva. Delovnega prebivalstva pa bo okrog 33.500 (ob približno 750 brezposelnih).

Dnevna migracija bo ostala približno na sedanji ravni, t. j. pri 8 % celotnega prebivalstva v mestih.

Racionalnejše zaposlovanje mora biti v prihodnjem obdobju ena od bistvenih prvin splošne družbene politike in še posebej gospodarske politike.

c) Delež skupne in splošne porabe v družbenem proizvodu

Osnovno vodilo za planirano petletno razdobje glede udeležbe skupne porabe v družbenem proizvodu je v tem, da se bo družbeni standard povečeval hitreje kot osebna poraba oziroma da se bo uskladil z rastjo družbenega proizvoda. Krepitev družbenega standarda, zasnovanega na širši solidarnosti delovnih ljudi, bo prispevala k hitrejšemu zmanjševanju socialnih razlik.

Ključni problem nadaljnjega družbenega razvoja obalnega območja je vprašanje izboljšanja izobraževanja na vseh ravneh tako po kvantiteti kot po kvaliteti. Zaradi tega bo treba na to področje usmeriti nekoliko več sredstev kot doslej.

Spremenjeni sistem oblikovanja sredstev za skupno porabo, po katerem delovni ljudje v procesu svobodne menjave dela v skladu z območ-

nim družbenim dogovorom in samoupravnimi sporazumi ter po načelu solidarnosti združujejo sredstva za pokrivanje skupnih potreb na področju družbenega standarda, bo povečal delež združenih sredstev za skupno porabo.

Na osnovi opredeljenih izhodišč je osnovni instrument za oblikovanje skupne in splošne porabe rast družbenega standarda. Zaradi tega dinamika financiranja splošne porabe ne sme presegati dinamike rasti družbenega proizvoda. Realna stopnja rasti družbenega proizvoda znaša 9,6 % na leto ali skupno za petletno obdobje 58,1 %.

V skladu z družbenim dogovorom o usklajevanju meril za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov ter o obsegu in strukturi skupne porabe bodo sredstva za skupno porabo naraščala nekoliko počasneje kot družbeni proizvod.

Na osnovi teh meril dobimo planirana sredstva za financiranje samoupravnih interesnih skupnosti, in sicer 938.682.000 dinarjev v letu 1980 (609.930.000 dinarjev v letu 1975).

Družbeni proizvod bo naraščal poprečno na leto po 9,6 %, sredstva za skupno porabo pa poprečno po 9,0 %.

Na področju družbenih dejavnosti so predvidene investicije v naslednjih zneskih:

	v 000 din
Samoupravna interesna skupnost	Celotna investicija
— otroško varstvo	70.000
— izobraževanje	86.344
— domovi za učence	93.000
— srednje šole	78.000
— kultura	35.000
— telesna kultura	28.350
— socialno skrbstvo	36.100
Skupaj	790.933

Sredstva za investicije v otroškem varstvu so zagotovljena iz samopriskupka, iz sredstev za neposredno otroško varstvo in prispevkov TOZD v občini Piran.

Investicije v osnovnem šolstvu bodo krite iz sredstev samopriskupka in iz drugih sredstev (investicijska sredstva SIS, amortizacija).

Izgradnja doma za učence v Kopru je v programu Izobraževalne skupnosti Slovenije in bo predvidoma zgrajen že do leta 1978.

Srednje šolstvo financira Izobraževalna skupnost Slovenije. Program investicij še ni sprejet.

Sredstva za investicije na področju kulture in telesne kulture še niso zagotovljena. Prav tako so le delno zagotovljena sredstva za investicije na področju socialnega skrbstva.

Največje investicije planira zdravstvo. Po predlogu samoupravnega sporazuma o osnovah plana zdravstvene skupnosti obalnih občin bo skupnost zagotovila 160.651 milijonov dinarjev za splošno bolnišnico. Del sredstev bo dotekal še iz drugih virov, vendar vse investicije še niso pokrite.

Programi posameznih samoupravnih interesnih skupnosti bodo dokončno usklajeni do 30. septembra 1976.

Splošna poraba se bo večala v skladu z rastjo družbenega proizvoda, to je po poprečni stopnji 9,5 %. Tako se bo splošna poraba povečala za 57,4 % in sicer:

od 84.571.540 dinarjev v letu 1975
na 133.115.604 dinarjev v letu 1980.

Tako bo celotna skupna in splošna poraba z investicijami vred in vključno tudi z osebnimi dohodki znašala v družbenem proizvodu 14,58 %.

Če bo v celotnem procesu samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja upoštevana nakazana globalna projekcija temeljnih kazalcev razvoja kot izhodišče pri oblikovanju politike razvoja na področju porabe v prihodnjem obdobju in če bodo v teh okvirih opredeljeni konkretni programi in plani, se bo materialna baza družbenih dejavnosti le izboljšala; to bo obenem tudi znatno prispevalo k stabilizaciji materialnih odnosov v družbi.

d) Stanovanjska gradnja

Ustavne spremembe, resolucija o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, zakon o programiranju in financiranju graditve stanovanj ter zakon o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu — vse to je prineslo nove kvalitete v stanovanjsko gospodarstvo; bistvo vsega je samoupravno dogovarjanje vseh dejavnikov na stanovanjskem področju.

V planiranem srednjeročnem obdobju bo treba uresničevati dve temeljni nalogi ki sta v teku:

— razvoj in utrditev samoupravne organiziranosti stanovanjskega gospodarstva v okviru obalne samoupravne stanovanjske skupnosti in
— nadaljevanje družbene akcije za pospešitev stanovanjske graditve.

Samoupravna organiziranost stanovanjskega gospodarstva bo morala gradnjo preorientirati v usmerjeno graditev in skrbeti za gospodarjenje z družbenim stanovanjskim skladom, krepi bo morala svoj samoupravni vpliv tako v komunalnem gospodarstvu kakor tudi v razvoju industrije gradbenega materiala.

Obalna samoupravna stanovanjska skupnost, ki jo sestavljajo delovni ljudje, zaposleni v organizacijah združenega dela, bo vodila stanovanjsko politiko na širših družbenih osnovah in bo tako skladno reševala stanovanjske probleme na celotnem obalnem območju. Pomembno vlogo bo še naprej imela samoupravna enota za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu, ki bo reševala stanovanjske probleme določenih socialnih kategorij občanov, kot so delavci z nižjimi dohodki, stari ljudje, borci NOB, upokojenci in nezaposleni užiivalci invalidnin.

Pri ostalih kategorijah interesentov za stanovanja bo treba bolj razviti oblike kreditiranja in družbene pomoči pri reševanju stanovanjskih vprašanj, kar bo omogočilo večjo racionalnost pri izrabi prostora, stavbnih zemljišč in družbenih sredstev ter omogočilo zmanjšanje socialnih razlik, ki nastajajo pri pridobivanju stanovanja. V tem okviru bo treba uvesti premiranje stanovanjskega varčevanja, da bi spodbudili tudi večje vlaganje občanov v stanovanjsko graditev.

Družbeno usmerjena stanovanjska graditev bo postala prevladujoča oblika stanovanjske gradnje in se bo odvijala na treh kompleksih: Šemmedela—Žusterna, Izola in Lucija. Po potrebi bodo vključeni v program družbeno usmerjene stanovanjske graditve še drugi kompleksi pozidave.

Pri reševanju stanovanjskih problemov bodo morali konstruktivno sodelovati tako urbanisti in projektanti kot komunalna in gradbena podjetja ter njihovi kooperanti, seveda v skladu s sklenjenim družbenim dogovorom. Vprašanju organiziranosti in povezovanja vseh udeležencev v stanovanjski graditvi bo treba nameniti posebno skrb, ker bo od tega v znatni meri odvisna ekspektivnost, racionalnost in relativna pocenitev stanovanjske gradnje.

Zdaj se izvaja srednjeročni program stanovanjske graditve za obdobje 1972-1976, ki ga je sprejel obalni svet. Zaradi kombinirane stanovanjske graditve bo treba v letu 1976 sprejeti nov samoupravni sporazum in družbeni dogovor o izločanju sredstev za stanovanjsko graditev in o delitvi teh sredstev na sredstva za družbeno pomoč, združena sredstva in sredstva, s katerimi razpolagajo organizacije združenega dela same. Obalna samoupravna stanovanjska skupnost mora dati pobudo in speljati organizacijo za sprejem teh dokumentov.

Na osnovi sprejetih izhodišč, ki izhajajo iz velikega stanovanjskega primanjkljaja, predvidenega družbenoekonomskega razvoja obalnega območja in povečanja števila prebivalcev, je potrebno graditi letno 10 stanovanj na 1000 prebivalcev. V skladu s tem načelom bomo zgradili v planiranem srednjeročnem obdobju 3500 stanovanj. V strukturi stanovanj se bo zmanjšalo število posebnih sob, garsonjer in manjših stanovanj, povečalo pa se bo število trisobnih stanovanj. Na osnovi tega se bo poprečna stanovanjska površina na enega prebivalca povečala za 4 %.

Glede na to, da zdaj potrebujemo 2000 stanovanj in da bomo potrebovali v petletnem obdobju zaradi naraščanja števila zaposlenih še 2500 stanovanj (torej skupno 4500 stanovanj), bo konec leta 1980 še vedno manjkalo 1000 stanovanj.

Cilj, da bi do leta 1985 odpravili stanovanjski primanjkljaj, je uresničljiv, vendar bo treba sprejeti vse ukrepe za realizacijo planirane graditve. Bistveni element teh ukrepov je ta, da bomo z novim samoupravnim sporazumom izločali za stanovanjsko graditev 7 % od bruto osebnih dohodkov.

Za predvideni obseg stanovanjske graditve bomo potrebovali okoli 1000 milijonov dinarjev. Organizacije združenega dela in druge delovne skupnosti bodo izločile za stanovanjsko graditev 650 milijonov dinarjev ali 65 %. Ta sredstva bo treba obogatiti zlasti z zasebnimi sredstvi in drugimi dopolnilnimi viri.

Pri gradnji stanovanj bo treba upoštevati širše družbene potrebe stanovalcev; to se pravi, da stanovanje ni samo bivalni prostor, temveč vsebuje tudi druge prvine za urejene življenjske razmere. Sem vsekakor sodijo urejeno okolje, urejene ceste, preskrba z vodo in energijo ter druge socialne, kulturne in telesnokulturne dobrine. To morajo

upoštevati tudi vsi načrtovalci, ki sodelujejo pri načrtovanju novih sosesk. Soseska mora biti harmonično zaokrožena celota, ki ustreza vsem normalnim zahtevam stanovalcev.

Obalna samoupravna stanovanjska skupnost gospodari z 10.112 stanovanji. Pereč problem je dotrajani del stanovanjskega fonda: kar 4837 ali 48 % pred letom 1900 zgrajenih stanovanj. V planiranem obdobju bi morali temeljito popraviti okoli 400 stanovanj in 65 stanovanj, ki so neprimerna za bivanje, popolnoma rekonstruirati ali porušiti.

V skladu s samoupravnimi načeli o upravljanju stanovanjskega fonda bomo morali doseči večjo iniciativo hišnih svetov in zborov stanovalcev, da se bo povečala njihova vloga v upravljanju stanovanjskih zgradb. V skladu s tem morajo razpolagati tudi z določenimi sredstvi, da bodo odgovorno izvajali naloge v okviru svojih pravic in dolžnosti. Tudi v družbeno-socialnem pomenu bodo morali hišni sveti izvajati določene naloge, saj bodo glede na svojo funkcijo posegali na področje družbenih odnosov med ljudmi.

Redno in zlasti investicijsko vzdrževanje zahteva posebno ob stanju, kakršno je v obalnih mestih, velika sredstva, ki jih sedanja višina stanarin ne zagotavlja. Zaradi tega bo treba postopno uvajati stroškovne stanarine, kar bo omogočalo normalno vzdrževanje in reprodukcijo stanovanjskega sklada, hkrati pa bo izpopolnjen sistem solidarnosti za socialno varnost tistih stanovalcev, ki imajo najnižje osebne ali skupne družinske dohodke.

2. Projekcija osnovnih in vejnih družbenih dejavnosti

Sprejem nove ustave je prinesel tudi nov način financiranja skupnih in splošnih družbenih potreb, ki se bo v planiranem obdobju dosledno uveljavil. Pri tem je dana tudi jasna razmejitev med sredstvi za splošne družbene potrebe, ki se zbirajo na osnovi davkov v občinskih proračunih, in sredstvi iz prispevkov, ki se zbirajo na samoupravni podlagi za financiranje skupnih potreb. Ta področja so: izobraževanje, kultura, telesna kultura, otroško, zdravstveno in socialno varstvo.

V prihodnje bo na področju skupne porabe izključena vloga države, odločujočo vlogo pa bo dobilo sporazumno dogovarjanje delovnih ljudi, ki bodo v temeljnih organizacijah združenega dela odločali o tem, katere potrebe in kakšne je treba najprej uresničevati in kako. Delovni ljudje se bodo sami sporazumevali tudi o tem, v kakšni meri in kakšnem obsegu je možno te potrebe zadovoljiti. Novi sistem financiranja skupnih potreb bo vsekakor omogočil uveljavitev svobodne menjave dela med delavci na področju družbenih služb in delavci v gospodarstvu.

Učinkovitost vsebinsko novega načina financiranja bo odvisna od tega, v kolikšni meri bo delavcem v temeljnih organizacijah združenega dela dana dejanska možnost presoje programov posameznih samoupravnih interesnih skupnosti ter s tem povezanih materialnih obveznosti. Zaradi tega morajo posamezne samoupravne interesne skupnosti predložiti v razpravo take programe, da bodo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela dobili čim boljšo sliko o razmerah in nalogah posameznih družbenih področij in se bodo na tej osnovi odločali o višini prispevka, ki ga bodo dajali za zadovoljevanje skupnih potreb. To bodo potrdili s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori.

a) Otroško varstvo

Cilj družbenega varstva otrok je, da omogočimo vsakemu otroku v skladu z našimi družbenimi smotri in možnostmi pravičen in popoln osebnostni razvoj. Družbeno varstvo otrok je sestavni del družbeno-ekonomskega razvoja in ne le oblika pomoči družinam pri vzgoji in vzdrževanju otrok.

Spiččo visokega deleža zaposlenega prebivalstva in naraščajočega deleža žensk med zaposlenimi postajajo ta stališča in spoznanja še posebej aktualna.

Na obali so štirje samostojni vzgojnovarstveni zavodi z 9 enotami; 18 enot pa je pri osnovnih šolah. Od skupno 6493 predšolskih otrok jih je v vzgojnovarstvenih zavodih 2274 ali 34,6 % vseh. To je sicer v primerjavi z republiko Slovenijo, kjer je v družbenem varstvu le 19,6 % otrok, precej, vendar pa je glede na to, da je obala območje zelo intenzivnega zaposlovanja, še vedno premalo. Največji delež predšolskih otrok ima v vzgojnovarstvenih zavodih občina Izola, in sicer 41 %, medtem ko imata občini Koper in Piran v družbenem varstvu okrog 33 % otrok. Potrebe pa še vedno niso krite, saj čaka na sprejem v vrtec 1337 predšolskih otrok, kar je 20 % vseh predšolskih otrok, in od tega samo v Smedeli 600. Čeprav je bilo v zadnjih dveh letih odprtih v vrtcih precej novih mest, se je število otrok, ki čakajo na sprejem, povečalo za 200.

Posebno občutno je na obali pomanjkanje mest v jaslih za otroke v starosti od 3 mesecev do 2 let. Teh mest je samo 108, kar je komaj za okrog 6,3 % otrok v tej starosti.

Pereč je tudi problem duševno ali telesno prizadetih predšolskih otrok, ki jih je na obali po oceni okrog 40; zanje nimamo posebnih oddelkov v vzgojnovarstvenih zavodih.

Močno primanjkuje tudi otroških igrišč, ki pa so najcenejši in največ uporabljani objekti pri varstvu in vzgoji otrok.

V obalnih občinah so že nekaj let vključeni v malo šolo otroci pred vstopom v šolo. 64 % otrok je bilo vključenih v celoletne male šole v okviru vzgojnovarstvenih zavodov, 36 % otrok pa v male šole s skrajnim programom (90 do 100 ur) bodisi pri osnovnih šolah ali pri VVZ.

Na obali dela v vzgojnovarstvenih zavodih 145 strokovnih delavcev, in sicer 63 vzgojiteljic, 14 medicinskih sester in 68 varušek. Zasedba delovnih mest ni povsem ustrezna. Stanje se bo spremenilo šele leta 1977, ko bo predvidoma končalo vzgojiteljsko šolo 32 učenk.

V prihodnjem obdobju se bodo potrebe po družbenem varstvu otrok še povečale, saj je stopnja zaposlovanja žensk veliko močnejša kot stopnja naraščanja zaposlovanja vseh delavcev. Poleg tega število rojstev od 1969. leta naprej spet narašča (indeks 1974-1969 je 127, stopnja rasti pa 4,9 %) in lahko pričakujemo, da bo leta 1980 na obali okrog 7900 predšolskih otrok.

Zaradi velikih potreb po objektih otroškega varstva bo skupnost vložila znatna sredstva v obnovo in zidavo vrtcev.

Program investicij:

I. Občina Izola

— adaptacija stare stavbe v VVZ Izola	80 mest
— zidava novega vrtca v zgornjem delu mesta Izola	170 mest
— 1 oddelek za predšolsko varstvo pri osnovni šoli v Dvorih	20 mest
Skupaj v občini Izola	270 mest

V občini Izola bo leta 1980 po oceni 1500 predšolskih otrok. V družbeno varstvo jih bo vključenih 750 ali 50 %.

II. Občina Koper

— vrtec pri osnovni šoli z italijanskim učnim jezikom Koper	28 mest
— vrtec v Smedeli	240 mest
— jasli pri starem vrtcu v Smedeli	40 mest
— vrtec v Olmu	80 mest
— vrtec pri osnovni šoli Hrvatini—Ankaran	60 mest
— predšolski oddelek pri osnovni šoli Vanganel	20 mest
— vrtec pri osnovni šoli Prade v Pobegih	80 mest
— vrtec pri osnovni šoli Prade—Bertoki	80 mest
— predšolski oddelek pri osnovni šoli Marezige	20 mest
— vrtec pri osnovni šoli Dekani	20 mest
— vrtec pri osnovni šoli Rižana	40 mest
Skupaj v občini Koper	708 mest

Vseh predšolskih otrok bo ob koncu planskega obdobja v občini Koper 4700; v vzgojnovarstvenih zavodih pa jih bo 1890 ali okrog 40 % vseh.

III. Občina Piran

— vrtec v Portorožu	100 mest
— I. etapa vrtca v Luciji	120 mest
— jasli pri vrtcu v Luciji	24 mest
— vrtec v Sečovljah	80 mest
— II. etapa vrtca v Luciji	80 mest
Skupaj v občini Piran	404 mest

V občini Piran bo leta 1980 približno 1670 predšolskih otrok. V vzgojnovarstvenih zavodih jih bo 792 ali 47,3 %.

Skupaj bo torej na obali do leta 1980 1282 novih mest v vrtcih. Za te naložbe bi potrebovali okrog 64 milijonov dinarjev.

Tako bo vključenih v družbeno varstvo 3430 predšolskih otrok ali 43,5 %. Potrebe s tem ne bodo povsem krite, saj bo novih mest manj, kot je že zdaj prisilcev za sprejem v vrtec.

b) Vzgoja in izobraževanje

Osnovne šole

Osnovna šola je temelj celotnega nadaljnega izobraževanja in vzgoje, zato je nujno, da jo organiziramo v skladu z materialnimi in kadrovskimi možnostmi čimbolj ustrezno.

Na tem področju smo pred pomembnimi nalogami. Gre predvsem za uvajanje celodnevne šole, celoletne male šole, za postopno zboljšanje

vanje izobrazbene sestave učiteljev, za odpravljanje zaostajanja osebnih dohodkov, za izboljšanje materialnega stanja šol idr.

Namen male šole je priprava otrok na šolo in delna izravnava razlik, ki nastanejo v predšolskem obdobju zaradi različnih kulturnih in socialnih sredin, v katerih živijo otroci.

V malo šolo so vključeni vsi otroci, ki so pred vstopom v šolo (1027). 64 % jih je v oddelkih v rednem varstvu, 36 % pa v dodatno organiziranih oddelkih, ki imajo skrajšan program (90 do 120 ur). Leta 1980 bo v dodatno organiziranih oddelkih le še 15 % vseh otrok, vendar pa bodo imeli tudi ti program z do 120 urami.

Na obali je 31 osnovnih šol (18 centralnih in 13 podružničnih) s 7104 učenci. Leta 1980 bo po predvidevanjih 32 šol z 8400 učenci (povečanje za 19 %). Samo 1,4 % učencev ima kombiniran pouk. Prek 1000 učencev se vozi v šolo z avtobusi, kar gotovo močno otežuje njihovo šolsko delo.

V oddelku je povprečno 22,8 učencev, leta 1980 pa jih bo nekoliko več – 23,4.

Oddelke osnovne šole pri delavski univerzi obiskuje 220 odraslih. Leta 1980 to število ne bo bistveno večje.

V oddelkih podaljšanega bivanja je 11,2 % vseh učencev, leta 1980 pa jih bo 17,9 %. Poleg tega pa bo po predvidevanjih v petletnem obdobju vključenih v celodnevno šolo 11,5 % vseh učencev. Skupaj bo torej v oddelkih podaljšanega bivanja in v celodnevni šoli okrog 29,4 % vseh učencev.

V glasbenih šolah se je število učencev doslej zelo hitro večalo (indeks 1975-74 je 119). Zaradi pomanjkanja prostorov naj bi število učencev v prihodnjih petih letih naraslo le za 4,5 % (na približno 700), število učiteljev pa za 11 %.

Na obali imamo tri šole za razvojno motene otroke.

V vzgojnem zavodu Elvire Vatovec je bilo v šolskem letu 1974-75 206 otrok; od tega 125 z obale. V prihodnjih petih letih bodo lahko zaradi novih učilnic povečali število učencev na 250.

V Zavodu za korekcijo govora in sluha v Portorožu je v šolskem letu 1974-75 58 otrok. To število se že nekaj let domala ne spreminja. Do leta 1980 predvidevajo precejšnje povečanje – na 80 otrok. V tem planskem obdobju bi bilo treba rešiti novo lokacijo in izgradnjo novih prostorov s soudeležbo republiških sredstev.

V posebni osnovni šoli pri Ortopedski bolnišnici Valdoltra se šolajo šoloobvezni otroci, ki se zdravijo v bolnišnici. V glavnem so to otroci iz drugih predelov Slovenije. Na šoli je že nekaj let okrog 87 otrok, v prihodnjih petih letih pa je predvideno majhno povečanje.

Na osnovnih šolah na obali dela 446 učiteljev. Kljub naporom, da bi odpravili kadrovski primanjkljaj, je stanje še vedno precej kritično. V šolskem letu 1974-75 manjkajo: 3 razredni učitelji, 4 učitelji za podaljšano bivanje, 11 učiteljev za matematiko in fiziko, 7 učiteljev za slovenski jezik, 7 učiteljev za glasbeni pouk, 8 učiteljev za telesno vzgojo, 6 učiteljev za zgodovino in zemljepis, 5 učiteljev za italijanski jezik in 3 učitelji za angleški jezik in biologijo – torej skupaj 54 učiteljev.

Da bi krili te potrebe ter zagotovili učitelje za 48 novih oddelkov, za oddelke celodnevne šole in nove oddelke podaljšanega bivanja, bi morali zaposliti 138 novih učiteljev (indeks 1980-75 je 130).

Za razredne učitelje bodo potrebe v glavnem pokrite z diplomanti oddelka pedagoške akademije za razredni pouk v Kopru. Na predmetni stopnji potrebe še ne bodo povsem krite, čeprav obalna izobraževalna skupnost štipendira prek 50 študentov v Ljubljani in Mariboru.

Osnovne šole obalnega območja uporabljajo 36 stavb z 261 učilnicami.

Šolskega prostora je premalo, saj je izmenski količnik 1,50, na nekaterih šolah pa bodo morali uvesti že tretjo izmeno (Semedela). Poleg tega veliko šolskih prostorov ne ustreza pedagoškim in zdravstvenim normativom.

Slaba je tudi opremljenost, saj je kar v 21 % učilnic oprema dotrajana in zastarela. Program investicij v osnovnošolske objekte je bil sprejet ob uvedbi samoprispevka. Predvidena je zidava oziroma obnova ali preureditev tehle šolskih objektov:

- dograditev učilnic pri osnovni šoli v Izoli in ureditev igrišč,
- zidava šole v Dvorih nad Izolo,
- zidava I. etape osnovne šole v Dekanih,
- zidava osnovne šole v Škofijah,
- zidava telovadnic pri osnovni šoli Hrvatini,
- zidava osnovne šole Za gradom,
- ureditev osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom v Bertokih in Semedeli,
- ureditev dodatnih prostorov pri osnovni šoli Marezige,
- popravila na osnovnih šolah v Gračišču, Pradah in Šmarjah,

- zidava I. faze na osnovni šoli Piran,
 - dozidava kuhinje in jedilnice na osnovni šoli v Sečovljah,
 - zidava novih učilnic in drugih prostorov v vzgojnem zavodu Elvire Vatovec,
 - sofinanciranje obnove in preureditev glasbene šole v Kopru.
- Za te investicije bi potrebovali skupaj 86.344.000 dinarjev.

Viri sredstev pa bodo:	dinarjev
— iz samoprispevka	58,926.581
— investicijska sredstva obalne izobraževalne skupnosti	14,533.000
— drugi viri (kredit, amortizacija, prispevki OZD)	12,884.419
Skupaj	86,344.000

Srednje šole

Na obali je 11 srednjih šol. Od teh so 4 za učence v gospodarstvu, 3 tehnične oziroma druge strokovne šole in 4 gimnazije, 4 šole so z italijanskim učnim jezikom. Skupaj je bilo v šolskem letu 1974-75 na vseh srednjih šolah 3442 učencev; od teh 1029 ali 29 % iz drugih občin (samo s Krasa pa 735 ali 21 %). Na gimnazijah je 11 % vseh učencev (v SRS 25 %), na 4-letnih strokovnih šolah 39 % (republiško poprečje 28 %) in na poklicnih 33 % (republiško poprečje 47 %). Leta 1975 se je število učencev povečalo za 6 %. Po predvidevanjih pa bo v prihodnjih letih stopnja rasti veliko manjša – le okrog 2 % na leto.

V obdobju do leta 1980 bo prišlo do reforme srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Bistvena sprememba bo v poenotenju programa prvih dveh let sedanjih srednjih šol, kar bo omogočilo načrtnejše usmerjanje v določene poklice, in tesnejša povezanost z združenim delom v drugi fazi usmerjenega izobraževanja. Pri izdelavi konkretnega načrta (mreže) razvoja šol usmerjenega izobraževanja bo treba odstraniti neskladja, ki so nastala v dosedanjem razvoju srednjih šol.

Spričo hitrega razvoja srednjih šol in neurejenega sistema zbiranja sredstev za gradnjo teh šol so nastale velike potrebe po investicijah.

V naslednjem obdobju bi bile potrebne predvsem tele nove zidave, dozidave in preureditve:

- dokončna ureditev gimnazije z italijanskim učnim jezikom v Kopru,
- dozidava novih učilnic in delavnice na PKAŠ,
- dograditev novega trakta na EAŠC,
- preureditev prostorov na poklicni šoli z italijanskim učnim jezikom v Izoli,
- preureditev stavbe na ekonomski šoli z italijanskim učnim jezikom v Izoli,
- dozidava učilnic in telovadnice na gostinskem šolskem centru v Izoli,
- preureditev učilnic na srednji zdravstveni šoli Piran,
- preureditev stavbe gimnazije v Piranu,
- dograditev novih učilnic in telovadnice na tehniški pomorski, strojni in elektro šoli v Piranu.

Za vse navedene investicije bi morali zagotoviti 78 milijonov dinarjev.

Program investicij bo sprejet v okviru Izobraževalne skupnosti Slovenije.

Domovi za učence

Približno petina učencev srednjih šol na obali je iz drugih občin. Večina stanuje v domovih za učence.

V domove za učence smo v vsem povojnem obdobju premalo vlagali. Zato so domala vsi dotrajani oziroma imajo premalo mest.

V najslabšem stanju je dom za učence v Kopru. Po planu Izobraževalne skupnosti Slovenije bo zgrajen nov dom s 480 ležišči do leta 1978. V naslednjih letih bi bilo potrebno zgraditi še dom pomorskega centra z okrog 200 ležišči, dom gostinskega šolskega centra, v okviru splošne bolnišnice v Izoli pa dom za medicinske sestre z okrog 160 ležišči. Za te naložbe bi potrebovali okrog 93 milijonov dinarjev. Poleg sredstev Izobraževalne skupnosti Slovenije bo treba zbrati tudi sredstva iz drugih virov.

Visokošolski študij na obali

Na obalnem območju kot tudi na območju vse južne Primorske najbolj primanjkuje delavcev z višjo in visoko izobrazbo s področja ekonomije, prava, strojništva, pomorstva, zdravstva in šolstva.

V skladu s temi potrebami se razvijajo in se bodo razvijale tudi v prihodnjem obdobju nekatere smeri visokošolskega izobraževanja na obali.

— Na višji pomorski šoli v Piranu (na navtičnem in ladijskem strojnem oddelku) se bo v prihodnjih letih vpisovalo približno enako število

študentov kot doslej, le da se bo vpisalo sorazmerno več študentov iz Slovenije.

Na šoli se bo razvil še pomorskogospodarski oddelček kot tretji redni oddelček te šole. Še naprej pa bo ostal za to smer študij ob delu.

— Na oddelček Pedagoške akademije iz Ljubljane za razredni pouk v Kopru se bo vpisovalo vsako leto okrog 20 slušateljev. Na oddelku bo organiziran tudi študij ob delu za razredni pouk in za matematiko in fiziko. Treba bi bilo preučiti možnosti za organiziranje rednega študija tudi za matematiko in fiziko. V skladu s preobrazbo srednješolskega in visokošolskega študija v usmerjeno izobraževanje se bo oddelček na ustrezen način povezal s sedanjo pedagoško gimnazijo in vzgojiteljsko šolo.

— Oddelček fakultete za strojništvo bo ostal v prihodnjem obdobju približno v sedanjem obsegu. Glede na zahteve usmerjenega izobraževanja se bo tesneje povezal z ustreznimi srednjimi šolami. V pedagoški proces na oddelku se bodo postopno vključevali tudi učitelji z obalnega območja.

— Zaradi velikih potreb po (diplomiranih) ekonomistih in (diplomiranih) pravniki bomo poskušali organizirati v prihodnjih letih na obali redni študij teh smeri.

Pomembno mesto pri družbenem izobraževanju, pri izobraževanju ob delu za pridobitev kvalifikacije oziroma ustrezne izobrazbe kot tudi pri drugih vrstah izobraževanja ima obalna delavska univerza.

Štipendiranje

Štipendiranje je eden najpomembnejših elementov kadrovske politike, saj z njim najuspešneje odpravljamo socialne razlike med študirajočo mladino ter usmerjamo učence in študente v skladu s kadrovskimi potrebami združenega dela.

Po samoupravnem sporazumu o štipendiranju učencev in študentov združujejo vsi delavci sredstva v višini 0,5 % od bruto osebnih dohodkov na ravni obale. V letu 1975 so tako združili nekaj več kot 700 milijonov dinarjev. Iz združenih sredstev prejema štipendijo v celoti 880 učencev in študentov, poleg tega pa še socialno razliko 432 učencev in študentov. Zanimanje za štipendije iz združenih sredstev je izredno veliko, zaradi česar sredstva, zbrana na obali, ne zadoščajo in prejemo približno tretjino sredstev iz solidarnostnega priliva.

V prihodnjem obdobju bo treba doseči, da bo čimveč učencev in študentov prejelo kadrovske štipendije (t. j. iz OZD in SIS). Iz združenih sredstev naj bi prejeli štipendijo le tisti, za katere združeno delo še ni zainteresirano, vendar predvidevamo, da bodo taki poklici na obali potrebni.

c) Kultura

Kultura je bistvena sestavina socialistične samoupravne družbe, ustvarjalnosti delovnih ljudi, njihovega vsestranskega napredka in splošnega družbenega razvoja.

Zaradi skromne kulturne dediščine in relativnega zaostajanja kulture za razvojem gospodarstva in tudi nekaterih družbenih dejavnosti, kultura na obali še vedno ni dosegla tistega mesta, ki bi ga morala.

Povezanost kulturnih ustanov prek samoupravne interesne skupnosti ter načrtovani gospodarski in družbeni razvoj bosta ustvarila ugodnejše razmere za skladnejši in hitrejši razvoj kulture na obali.

Kulturna dejavnost je na obali organizirana v okviru amaterskih kulturnih skupin in poklicnih ustanov. Nosilci amaterske dejavnosti so: DPD Svoboda v Izoli, Zveza kulturnoprosvetnih organizacij v Kopru in KUD Karel Pahor v Piranu. Poklicno kulturno dejavnost pa opravljajo: Ljudska knjižnica v Izoli, Mestna knjižnica v Piranu, Osrednja knjižnica v Kopru, Pokrajinski arhiv v Kopru, Pomorski muzej Sergej Mašera v Piranu, Obalni galerijski zavod in Pokrajinski muzej v Kopru.

V naslednjem obdobju bo potrebno težiti k večji pestrosti in množičnosti amaterske dejavnosti, k njeni hitrejši in kvalitetnejši rasti. Še posebno skrb bo treba nameniti širjenju te dejavnosti na podeželje in v organizacije združenega dela. Prav tako bo potrebno tesnejše sodelovanje med nosilci amaterske dejavnosti, poklicnimi kulturnimi ustanovami in šolami.

Temeljna naloga na področju knjižničarstva je oblikovanje teh ustanov kot kulturnih centrov in s tem preseganje vloge knjižnic kot zgolj ustanov za sposojanje knjig. Še naprej bo potrebno širiti knjižničarsko dejavnost na podeželje in v organizacije združenega dela ter tesneje sodelovati z vzgojno-izobraževalnimi organizacijami.

Pokrajinski muzej v Kopru bo preučeval kulturo in zgodovino (arheologija, umetnostna zgodovina, etnologija in zgodovina) na območju obalnih občin ter postavil zbirke, ki bodo pomembne za širši, slovenski kulturni prostor. Skrbel bo tudi za popularizacijo svoje dejavnosti in s tem razvijal kulturne potrebe delovnih ljudi. Pomorski

muzej Sergej Mašera bo nadaljeval delo na področju arheologije, etnologije in zgodovine pomorstva.

Obalni zavod za galerijsko dejavnost bo poenotil galerijsko dejavnost na obali in poskrbel za večjo dostopnost te dejavnosti delovnim ljudem.

Pokrajinski arhiv bo nadaljeval konserviranje in restavriranje arhivskega gradiva.

Medobčinski zavod za spomeniško varstvo Piran bo nadaljeval inventarizacijo kulturnih spomenikov, praktično in pravno varstvo ter popularizacijo kulturnih spomenikov.

Založba Lipa bo preraščala v zahodnoslovensko založniško institucijo.

Revija »Obala« bo še naprej razvijala sodelovanje z drugimi primorskimi revijami. Usmerila se bo bolj na obravnavanje pomorske problematike.

Pri organiziranju gostovanj gledaliških, glasbenih in drugih skupin bo treba poenotiti programe. Pri oblikovanju kinematografske politike pa bo treba zagotoviti večji družbeni vpliv.

Kadrovska problematika v kulturi bo treba reševati z načrtnim štipendiranjem in z reševanjem stanovanjske in druge problematike.

V planiranem petletnem obdobju bi morali za potrebe kulture poskrbeti predvsem za:

- ureditev prostorov vseh treh knjižnic,
- usposobitev arhivskih prostorov v Kopru,
- adaptacijo gledališke dvorane v Kopru,
- adaptacijo kulturnega doma v Izoli,
- ureditev prostorov za potrebe amaterske dejavnosti v Piranu,
- zagotovitev prostorov za Medobčinski zavod za spomeniško varstvo v Piranu,
- ureditev razstavnega prostora v Izoli,
- ureditev stavbe Besenghi v Izoli za kulturne potrebe,
- ureditev prostorov v Pomorskem muzeju Sergej Mašera v Piranu,
- izgradnjo kinodvorane v Piranu,
- izgradnjo večnamenske dvorane v Kopru,
- najnujnejša dela, adaptacije in rekonstrukcije kulturnih domov na podeželju.

Za naložbe v navedene kulturne objekte bi potrebovali 35 milijonov dinarjev. Viri sredstev še niso zagotovljeni.

d) Telesna kultura

Telesna kultura je pomemben dejavnik hitrejšega in skladnejšega družbenoekonomskega razvoja. Pozitivno vpliva na razvijanje delovnih sposobnosti ljudi, na dvig zdravstvene ravni, obrambno pripravljenost prebivalstva ter na zблиževanje med narodi.

Z razvojem družbe, z industrializacijo in urbanizacijo se hitro spreminja način življenja. S tem nastajajo drugačne potrebe in tudi drugačne možnosti za razvoj telesne kulture, ki mora postati vse bolj množična in vse bolj povezana z združenim delom.

Razvoj telesne kulture je močno zaostal za razvojem gospodarstva in tudi za razvojem drugih družbenih dejavnosti tako na obali kot v vsej Sloveniji. Posebno nezadovoljivo je stanje v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih.

Na obalnem območju se razvija veliko športnih panog, in sicer: plavanje, jadrnanje, veslanje, vaterpolo, nogomet, rokomet, košarka, atletika, karate, namizni tenis, gimnastika, odbojka, kegljanje, balinanje, strelstvo, tenis, judo, planinstvo, šah, podvodne dejavnosti, go-kart, avto-moto šport ter občasno boks in lokostrelstvo.

Med najbolj množične športne igre spadajo nogomet in rokomet ter morski športi. Med temi pa staja na prvem mestu veslanje in jadrnanje. Morski športi spadajo po kvaliteti na prvo mesto in jim bo treba dati zaradi klimatskih in geografskih razmer tudi v bodoče prednost.

Na Obali deluje skupaj s šolskimi športnimi društvi 78 telesnokulturnih organizacij, leta 1980 pa jih bo 95 ali za 22 % več. Število se bo povečalo predvsem zaradi ustanavljanja športnih društev v krajevnih skupnostih in šolskih športnih društev.

Število tekmovalcev bo spričo večjega števila osnovnih telesnokulturnih organizacij močno narastlo. Treba je tudi upoštevati, da so tekmovalca najmočnejši motiv za aktivno ukvarjanje s športom. Zato bo skupnost še naprej podpirala vrhunski šport ter mu omogočala nastope na kvalitetnih domačih in mednarodnih prireditvah.

Največjo skrb pa bo telesnokulturna skupnost namenila množičnim telesnokulturnim dejavnostim, saj se ukvarja s to dejavnostjo le okrog 20 % zaposlenih, medtem ko je republiško povprečje prek 30 %. Zato se bo tudi močno povečalo število aktivnih članov telesnokulturnih organizacij, in sicer od okrog 5.000 na 7.400 ali za 47 %.

V telesnokulturnih organizacijah dela 48 strokovnih delavcev, a od teh samo en poklicni trener. V prihodnje bo treba nameniti temu problemu večjo skrb. Po predvidevanju se bo število strokovnih delavcev do leta 1980 povečalo za prek 50 %, stalno pa bodo zaposleni štirje strokovni delavci.

Na Obali je zelo pereče vprašanje športnih objektov. Skupna športna površina je npr. v Sloveniji 2,34 kvad. m na prebivalca, na Obali pa le 1,59 kvad. m. Zato bo treba nameniti razvoju mreže športnih objektov na Obali v prihodnjem obdobju posebno skrb.

Spričo zaostajanja za drugimi območji Slovenije in naraščajočih potreb ter zanimanja za telesno kulturo je treba nameniti naložbam v telesnokulturne objekte še posebno skrb. Potrebni bi bili predvsem tile objekti:

- atletska steza na stadionu v Izoli,
- delavski športno-rekreacijski center Arigoni v Izoli,
- rokometno igrišče v športnem parku v Izoli,
- TRIM kabinet v telovadnici Partizana v Izoli,
- zimska veslarna v Izoli,
- strelšče za vojaško in malokalibrsko puško v Izoli,
- športnorekreacijski center na Bonifiki v Kopru,
- pokrit plavalni bazen pri novi osnovni šoli v Smedeli,
- rokometna igrišča priosnovnih šolah Gračišče, Šmarje, Prade, Marezige, Hrvatini in Dekani,
- nogometno igrišče v Vangelu,
- športni stadion v Piranu (dokončna izgradnja, atletske naprave in drugo),
- rokometno in košarkaško igrišče v Ravnu,
- odprti bazen pred Mehanotehniko v Piranu,
- izgradnja prostorov v okviru športnorekreacijskega centra v Luciji za jadralce in veslače (sofinanciranje),
- nogometno igrišče v Strunjanu (rekonstrukcija),
- TRIM kabinet in centralna kurjava v telovadnici Partizana v Piranu.

Za te naložbe bi potrebovali 28,350.000 dinarjev. Viri sredstev še niso zagotovljeni.

e) Socialno skrbstvo

Naloga socialnega skrbstva je, da zagotavlja socialno varnost tistim posameznikom, družinam ali skupinam občanov, ki jim zaradi različnih vzrokov ni zagotovljena v zadostni meri. Vse bolj pa socialno-skrbstvena funkcija prerašča v celoten sistem dejavnosti, ki naj omogočijo enakovredno vključevanje vseh ljudi v delovne in medčloveške odnose.

Hiter razvoj obalnega območja, neusklajen razvoj gospodarskega in socialnega področja, migracija in naglo večanje števila prebivalstva, hitro spreminjanje socialne strukture, deagrarizacija, pomanjkanje stanovanj in drugo — vse to povzroča številne socialne probleme.

S poglobljenim analitičnim delom bo potrebno raziskovati vzroke raznih socialnih pojavov. Prizadevati si bo treba za dovolj zgodnje odkrivanje in pravočasno preprečevanje socialnih problemov.

Naloge socialnega skrbstva so predvsem: skrb za otroke, za katere ne skrbijo starši, skrb za osebnostno neprilagojene mladoletnike, pomoč pri zaposlovanju nekaterih kategorij odraslih, delo z asocialnimi in antisocialnimi skupinami ljudi, skrb za umsko prizadete in duševno manj razvite osebe, preventivna in kurativna dejavnost v zvezi z alkoholizmom, varstvo ostarelih ljudi in druge dejavnosti za usposabljanje občanov za življenje in delo.

Leta 1975 je bilo v vzgojnih zavodih 62 otrok, v vzgojno-poboljševalnih zavodih 14, v posebnih šolah 134. Rejencev je bilo 50, 34 učencem je skupnost regresirala prehrano, na letovanju pa je bilo 165 otrok.

Denarno pomoč je prejelo 667 občanov ter 69 socialno šibkih kmečkih družin.

V zavodih za odrasle je bilo 234 občanov, v tujih družinah pa 4. Na območju skupnosti je bilo 210 zdravljenih alkoholikov.

Do leta 1980 se bo zlasti povečalo število otrok, za katere skrbi skupnost, medtem ko bodo druge dejavnosti ostale v glavnem na isti ravni, kot so sedaj.

Na obalnem območju potrebuje pomoč socialnoskrbstvene sužbe najmanj 5 % prebivalcev (republiško poprečje 4,2 %). Delež ljudi, ki potrebujejo "neinstitucionirane oblike socialnega dela, pa je najmanj 4-krat večji.

V obdobju 1976—1980 bo skupnost socialnega skrbstva investirala v tele objekte:

- dom upokoјencev s 150 posteljami,
- delavnico pod posebnimi pogoji za umsko manj razvite odrasle osebe,
- mladinsko sprejemališče v okviru novega doma za učence v Kopru,
- ureditev prostora za skupnost socialnega skrbstva.

Viri sredstev:

— za dom upokoјencev se bo zbralo do leta 1980 od pokojninskega prispevka za stanovanjsko izgradnjo pri SPIZ 16 milijonov dinarjev; obalna samoupravna stanovanjska skupnost naj bi dala 17 milijonov dinarjev kredita;

— za adaptacijo delavnice pod posebnimi pogoji bo treba zbrati 2,5 milijona dinarjev; po predlogu skupnosti socialnega skrbstva naj bi zbrali ta sredstva s posebnim prispevkom iz osebnega dohodka;

— za sofinanciranje mladinskega sprejemališča bo potrebno zagotoviti 600.000 dinarjev; sredstva naj bi zagotovili s posebnim prispevkom.

f) Zdravstvo

Zdravstveno varstvo je sestavni del družbene reprodukcije in važen dejavnik produktivnosti dela ter obrambne sposobnosti naroda. Zato sodi med bistvene elemente življenjske ravni delovnih ljudi in občanov.

Koprska zdravstvena regija obsega obalno območje in Kras. Deloma pa težijo k tej regiji tudi prebivalci goriškega in ljubljanskega območja ter območja Buj, Umaga in Buzeta.

Kljub sorazmerno visoki ravni in velikemu obsegu zdravstvenih storitev imamo v zdravstvu vrsto problemov, ki jih bo treba reševati v prihodnjem planskem obdobju.

Zaradi spreminjanja načina življenja in sestave prebivalstva (starostne, izobrazbene, socialne) se spreminja tudi zdravstveno stanje prebivalstva. Upadajo npr. pljučna tuberkuloza, nalezljive bolezni in umrljivost otrok ter mladine, naraščajo pa rakova obolenja, bolezni srca in ožilja, diabetes, psihonevroze in alkoholizem. Naraščajo tudi poškodbe in še posebej poškodbe v cestnem prometu.

Zdravstveno varstvo v obalni regiji izvajajo Zavod za socialno medicino in higieno Koper, Obalni zdravstveni dom Koper, Splošna bolnica Koper, Ortopedska bolnica Valdoltra in Mladinsko zdravilišče Debeli rtič.

Preventivno epidemiološko zdravstveno varstvo izvaja za celotno zdravstveno regijo Zavod za socialno medicino in higieno Koper. Na zavodu dela 45 strokovnih delavcev, do leta 1980 pa se jih bo zaposlilo še 9.

Z osnovno zdravstveno varstvo skrbi Obalni zdravstveni dom, ki ima enote v Izoli, Kopru in Piranu ter v drugih krajih na Obali. Osnovno zdravstveno varstvo izvaja 109 strokovnih delavcev. Število zdravnikov bo treba povečati, ker je sedanje razmerje med zdravniki splošne medicine in zdravniki specialisti nepravilno. Do leta 1980 se bo število strokovnih delavcev povečalo za 110, od tega za 17 delavcev z visoko izobrazbo.

Za bolnišnično zdravstveno varstvo skrbijo Splošna bolnica Koper, Ortopedska bolnica Valdoltra in Mladinsko zdravilišče Debeli rtič, ki ima zaradi manjšega otroškega oddelka tudi status bolnice. Na Obali je skupaj 18 bolnišničnih enot, kar kaže na veliko razdrobljenost bolnišničnega zdravstvenega varstva na tem območju.

V obeh bolnišnicah je 884 postelj, leta 1980 pa jih bo po predvidevanjih 974 ali za 10 % več. Leta 1974 je bilo v bolnišnicah 18.313 bolnikov, čez pet let pa se bo to število povečalo za 31 %.

V bolnišnicah dela skupaj 390 strokovnih delavcev. Do leta 1980 pa se jih bo zaposlilo še 133.

V naslednjem obdobju si bo skupnost zdravstvenega varstva prizadevala zlasti za:

- odpravo razlik v možnostih za uresničevanje pravic iz zdravstvenega varstva med delavci in kmeti,
- za okrepitev preventivnega zdravstvenega varstva aktivnih zavarovancev ter za čimboljšo zaščito delovnih ljudi na delovnem mestu,
- posebno skrb za zdravstveno varstvo borcev NOV,
- okrepitev preventivnega, sistematičnega zdravstvenega in zobozdravstvenega varstva žensk, otrok in mladine,
- sistematično odkrivanje kroničnih obolenj prebivalstva in za dispanzersko spremljanje le-teh,
- večje sodelovanje in povezavo med patronažno službo, službo splošne medicine in socialno službo,
- za okrepitev kadrovske zmogljivosti zdravstvene službe, s čimer bomo dosegli večjo kakovost zdravstvenih storitev in zmanjšali porabo časa ob čakanju na zdravstvene storitve.

V naslednjem planskem obdobju planira skupnost tele investicije:

- Ortopedska bolnica Valdoltra: diagnostični center, posebna šola in bolnišnični paviljon, obnova bolnišničnih objektov, rekreacijski objekt, plaža za bolnike, medicinska oprema;
- Mladinsko zdravilišče Debeli rtič: bazen, nov paviljon, oprema, ozelenitev;
- Obalni zdravstveni dom Koper: ambulantna splošne medicine, nov zdravstveni dom v Portorožu, ambulate na Škofijah in v Smededli, sanacija zdravstvenega doma v Izoli;
- Splošna bolnica Koper: nova bolnica, adaptacija, oprema;
- Zavod za socialno medicino in higieno oper: nova gradnja;
- Obalne lekarne Koper: adaptacije.

Za te naložbe bo treba zagotoviti 364.139 milijonov dinarjev.

Po predvidevanjih zdravstvenih delovnih organizacij naj bi sredstva dotekala iz teh virov:

	v 000 din
— lastna sredstva zdravstvenih delovnih organizacij	24.944
— sredstva zdravstvene skupnosti	303.475
— drugi viri	35.720
Skupaj	364.139

Za investicije bodo predvidoma na razpolago sredstva za Splošno bolnico Koper: 160.651 milijonov dinarjev iz sredstev Regionalne zdravstvene skupnosti, 50.000 milijonov dinarjev iz sredstev za solidarnostne, vzajemne in skupne naloge v SR Sloveniji, okrog 30.000 milijonov dinarjev iz drugih virov. Nadalje: 13.500 milijonov dinarjev za B program, 9.000 milijonov dinarjev iz zasebnega sektorja in pokojnin ter okrog 25.000 milijonov dinarjev iz lastnih sredstev zdravstvenih delovnih organizacij; skupaj torej okrog 235.000 milijonov dinarjev.

Vsa druga sredstva še niso zagotovljena.

3. Krajevne skupnosti

Delovni ljudje in občani, organizirani v krajevni skupnosti, bodo samostojno odločali ali soodločali prek svojih delegacij o vseh vprašanjih, ki se tičejo življenja in razvoja v krajevni skupnosti.

Na osnovi ustave delovni ljudje in občani v krajevni skupnosti odločajo o uresničevanju svojih skupnih interesov in o solidarnostnem zadovoljevanju skupnih potreb na naslednjih področjih: medsebojni odnosi v naselju, urejanje naselij in drugega prostora, upravljanje stanovanj prek zbora stanovalcev, otroško varstvo in socialno skrbstvo, zdravstveno varstvo, vzgoja in izobraževanje, prosveta in kultura, javno obveščanje, telesna kultura ter rekreacija, komunalne in druge dejavnosti za neposredno zadovoljevanje potreb občanov ter potreb družin in gospodinjstev, varstvo interesov potrošnikov in uporabnikov, splošna ljudska obramba in družbena samozaščita, varstvo človekovega okolja, kulturnih in zgodovinskih spomenikov, upravljanje stvari v družbeni lastnini ter druga področja skupnega življenja in dela. Zaradi tega sprejemajo krajevne skupnosti srednjeročne plane, s katerimi nakazujejo potrebe po posameznih dejavnostih in jih usklajujejo na raznih ravneh.

Ko bodo ustanovljene še samoupravne komunalne skupnosti, bodo krajevne skupnosti večino zadev reševale prek svojih delegacij v okviru samoupravnih interesnih skupnosti. Zaradi tega bo potrebna še večja iniciativa krajevne skupnosti, dobro preučeni programi in sodelovanje z lastnimi sredstvi in sredstvi občanov.

Za realizacijo večjih programov, kot je višinski vodovod, bodo zainteresirane krajevne skupnosti morale osnovati posebno enoto v okviru samoupravne komunalne skupnosti ali pa se medsebojno povezati v posebno skupnost. Za izgradnjo višinskega vodovoda sta predvidena dva glavna vira sredstev. Prvi vir so sredstva, ki bi jih na osnovi družbenega dogovora združevale organizacije združenega dela; teh sredstev bo predvidoma okoli 45 milijonov dinarjev. Drugi vir so sredstva krajevnih skupnosti oziroma zainteresiranih občanov (v denarju in delu). Od teh dveh virov bo ovisen obseg del na višinskem vodovodu v planiranem srednjeročnem obdobju.

Vrtci in šole se bodo gradili po programih samoupravnih interesnih skupnosti iz sredstev samopriskupka in po projektih, ki jih bodo osvojile tudi prizadete krajevne skupnosti.

Za financiranje krajevnih skupnosti bodo v glavnem trije viri sredstev: sredstva organizacij združenega dela kot prispevek za razvoj krajevnih skupnosti na podlagi družbenega dogovora o usklajevanju meril za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov, lastna sredstva krajevnih skupnosti in občanov ter sredstva iz proračunov.

Proračuni bodo zagotovili normalno funkcioniranje krajevnih skupnosti, to je sredstva za osebne in materialne izdatke za poslovanje krajevne skupnosti in za potrebe ljudske obrambe in družbene smozaščite.

Pri tem je treba opozoriti, da so sedanji stroški za funkcioniranje organov krajevnih skupnosti in za oblike neposrednega odločanja delovnih ljudi in občanov izredno majhni. V prihodnje bodo občinske skupščine zagotovile več sredstev za uresničevanje tistih nalog krajevne skupnosti, brez katerih je nemogoče njeno enakopravno vključevanje v funkcioniranje družbenopolitičnega sistema. Sem sodijo zlasti pogoji za delo delegacij krajevne skupnosti, sklicevanje zborov občanov, organiziranje javnih razprav in podobno. Za vse večje krajevne skupnosti bo treba namestiti tajnike s polnim delovnim časom.

Nekatere krajevne skupnosti, kot na primer Žusterna, Gračišče, Pobegi, sploh nimajo nobenega prostora. Tudi v drugih krajevnih skupnostih so prostori večinoma slabi in slabo opremljeni; nimajo sejnih dvoran ali dvoran za kulturne prireditve. V tem petletnem obdobju bi morale občinske skupščine poskrbeti, da bodo imele vse krajevne skupnosti primerne delovne prostore.

Obseg investicij v raznih družbenih dejavnostih, ki jih bodo izvajale krajevne skupnosti za potrebe občanov in družin, bo odvisen od sredstev, ki jih bodo odvajale organizacije združenega dela za potrebe krajevnih skupnosti, in sredstev krajevnih skupnosti oziroma prebivalcev v krajevnih skupnostih. Računamo na skupne prispevke organizacij združenega dela v petletnem obdobju v višini 20 milijonov dinarjev in v isti višini na sredstva krajevnih skupnosti in prebivalcev v denarju in prostovoljnem delu. Tako bi imeli skupno za investicije v petih letih 40 milijonov dinarjev ali poprečno na eno krajevno skupnost brez višinskega vodovoda 1,5 milijona dinarjev. To je poprečno 300.000 dinarjev na leto.

S prostovoljnimi prispevki v denarju, materialu in delu se bodo urejevali zlasti manjši krajevni problemi, kot so krajevne ceste, postajališča, otroška in športna igrišča, javna razsvetljava, zelenice, hortikulturna ureditev in podobno.

Krajevne skupnosti niso uskladile programov s programi samoupravnih interesnih skupnosti, ker le-te še nimajo sprejetih samoupravnih sporazumov o osnovah plana. Ta naloga bo realizirana do 30. septembra 1976.

Pomembna naloga, ki je pred krajevnimi skupnostmi in drugimi nosilci načrtovanja, je priprava družbenega dogovora o financiranju razvoja manj razvitih krajevnih skupnosti. Osnutek družbenega dogovora bo pripravljen do 31. 12. 1976.

D. SPLOŠNA LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

Pomembno področje uveljavljanja samoupravnih odnosov je uresničevanje zasnove ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Krepitev ljudske obrambe in družbene samozaščite je sestavni del celotnega družbeno-ekonomskega razvoja občine, krajevnih skupnosti, temeljnih organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti ter vseh delovnih ljudi in občanov na obalnem območju.

Treba bo nadaljevati s podružbljanjem ljudske obrambe, tako da bo vsak delovni človek in občan uresničeval svoje dolžnosti in pravice, s čimer se bo krepila obrambna sposobnost naše družbe.

V okviru priprav s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite bomo izvajali predvsem naslednje naloge:

- organiziranje, opremljanje in urjenje enot in štabov teritorialne obrambe, enot milice in narodne zaščite,
- organiziranje, opremljanje in urjenje enot in štabov civilne zaščite ter službe za opazovanje, javljanje, obveščanje in alarmiranje,
- utrditev sistema vzgoje mladine in prebivalstva,
- dopolnitev priprav civilnega sektorja s posebnim poudarkom na delu krajevnih skupnosti.

V letu 1976 bo ustanovljena obalna skupnost za varstvo pred požarom kot pomembna institucija civilne zaščite.

Izhajajoč iz načel družbene samozaščite in varnostnih razmer bodo temeljne in druge organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti in občine Izola, Koper, Piran ter Obalna skupnost izobli-

kovale sistem zaščitnih kriterijev, načrtov, ukrepov in nalog za varovanje ustavnega reda, ljudi in premoženja in organizirale delovne ljudi in občane za izvrševanje teh nalog.

E. PROSTORSKA PROJEKCIJA RAZVOJA

V procesu družbenega planiranja je prostorski vidik razvoja poleg gospodarskega in socialnega bistveni del celotnega družbenega planiranja. Vsa družbeno-ekonomska dogajanja se kažejo tudi v prostoru; zaradi tega morajo vsi nosilci planiranja poznati značilnosti prostora, njegove primerjalne prednosti in možnosti ter procese v njem.

Vsaka družba mora svoj razvoj v prostoru usmerjati zlasti z zemljiško, stanovanjsko in komunalno politiko in ne nazadnje s svojo splošno socialno in gospodarsko politiko. Osnove za uporabo in opremljanje prostora so načela nove ustave, po katerih ima vsak občan pravico do enakih pogojev za življenje, šolanje in delo ter družbeni položaj ne glede na to, kjer dela in kje prebiva.

Načrtovalci vseh vidikov družbenega planiranja na Obali bodo morali v prihodnje tesno sodelovati in doseči popolno vsebinsko, operativno in metodološko koordinacijo. Zaradi tega bo treba poiskati novo organizacijsko obliko, ki bo zagotavljala uspešno izvajanje integralnega planiranja.

Razreševanju te naloge se bosta morala posvetiti v prvi vrsti planska služba Obalne skupnosti in Invest-biro.

Prostor ni samo osnovni element v strukturi družbenega planiranja, ampak je zaviralni ali pospeševalni dejavnik srednjeročnih planov temeljnih organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in družbenega plana obalnega območja v celoti.

Da bi postalo prostorsko načrtovanje čimbolj uspešno, bodo načrtovalci preučevali razvojne tokove in ugotavljali njihove pozitivne in negativne učinke, ki se kažejo v prostoru. Za obalno območje je značilen obalni pas, kjer se nenehno koncentrirajo dejavnosti in prebivalstvo, in zaledje s procesom razseljevanja prebivalstva. To bi lahko preprečili tako, da bi ob novelaciji urbanističnega programa začrtali smer policentričnega razvoja znotraj obalne regije in po tej usmerjali nadaljnji razvoj v prostoru. Zato bo osnovno vodilo v prostorskem planiranju prizadevanje, da se zmanjšujejo razlike med mesti in podeželjem.

1. Temeljna izhodišča prostorskega razvoja in samoupravna organiziranost ljudi

Temeljni cilji razvoja in novi objekti, ki bodo posegali v prostor, so podani v smernicah gospodarskega in socialnega vidika razvoja. Širši značaj v opremljanju prostora pa imajo infrastruktura, voda, odplake in energetski prenosni sistem.

Temeljni cilji razvoja in novi objekti, ki bodo posegali v prostor, so podani v smernicah gospodarskega in socialnega vidika razvoja. Širši značaj v opremljanju prostora pa imajo infrastruktura, voda, odplake in energetski prenosni sistem.

Vsekakor moramo ugotoviti, da svojstva obalnega prostora pospeševalno vplivajo na razvoj pomorskega gospodarstva z ustreznimi industrijo in na razvoj turizma. Zato se bo tudi v bodoče ta prostor razvijal v tej smeri, s tem da se bo prostor med Ankaranom in Lazaretom ter Izolo in Dragonjo opremljal za turistično dejavnost.

S širšega vidika je treba pri opremljanju obalnega prostora upoštevati policentrični urbani sistem, na osnovi katerega se bodo obalna mesta razvijala v somestje, ki bo postalo regionalno razvojno središče in z določenimi storitvami in dobrinami oskrbovalo tudi širše zaledje. V tem smislu so tudi nakazane razvojne smeri v zdravstvu, šolstvu, kulturi, trgovini, servisih in podobnih dejavnostih.

Pomembnost prostora se vidi tudi v tem, da je to izredno dragocen prostor tudi za Slovenijo v celoti, saj je to njen edini izhod na morje. Obmorski položaj daje še posebne komparativne prednosti za razvoj pomorstva, industrije, energetike in za stik različnih prometnih sistemov pa tudi za turistične in rekreacijske možnosti za vso Slovenijo.

Pri prostorskem planiranju bomo izhajali iz inventarizacije in kategorizacije kmetijskih in gozdnih površin. Zaradi posebne vrednosti kmetijskih zemljišč, zlasti na urbaniziranem območju, ker so tu najboljše kmetijska zemljišča, je opredelitev namembnosti uporabe zeml-

jišč v kmetijske namene v prostorskem planu obalnega območja izredno pomembna za nadaljnji razvoj kmetijstva. Gozd bo tudi pridobil na gospodarskem pomenu.

Razporeditev strnjenih naselij v obalnem prostoru je prirodno in zgodovinsko pogojena in bo tudi v planskem obdobju ostala; menjala pa se bo funkcija naselij. Zaradi tega je vprašanje medsebojnega komuniciranja v naselitveni mreži, kot na primer promet, eden izmed bistvenih elementov nadaljnega razvoja podeželja in njegovega vključevanja v celotni organizem regionalnega prostora.

Prostorski vidik integralnega družbenega razvoja bo vprihodnjem obdobju v večji meri vključen v samoupravni sistem odločanja, tako da se bodo delovni ljudje v združenem delu in občani v krajevnih skupnostih že ob nastajanju prostorskih dokumentov opredeljevali za najbolj smotrne rešitve.

Pomembni porabniki prostora so stanovanja in komunalne naprave. Stanovanjsko področje je že povezano v samoupravni sistem, ki bo v bodoče močno pozitivno vplival na racionalno izrabo prostora. Tudi na področju komunalnih dejavnosti se bodo samoupravno povezali tako koristniki komunalnih storitev kot izvajalci, kar bo dalo novo kvaliteto v opremljanju prostora s komunalnimi napravami.

Med drugim bomo zaradi večje učinkovitosti poseganja v prostor oblikovali interesne skupnosti za komunalne dejavnosti, za ceste, za urejanje mestnih zemljišč in druge.

2. Fizična komponenta razvoja

Izraba prostora je v veliki meri odvisna od fizičnih komponent prostora. Te so zlasti:

— Zaradi močne razgibanosti terena je dolin malo, zato pa je toliko večji pritisk različnih porabnikov prostora nanje. Pomorska usmeritev obalnega območja zahteva, da zagotovimo dovolj površin za proizvodnjo, ki je vezana na morje, najpomembnejši je luški kompleks z rafinerijo. Stanovanjsko izgradnjo pa je treba v zasnovanih jedrih zgostiti do dopustne meje, obenem pa izkoristiti v te namene manj kvalitetna zemljišča.

Industrijo, ki ni vezana na morje, locirati v zaledje, da bi v čim večji meri varovali kvalitetna kmetijska zemljišča, ki jih je ob obali največ, obenem pa omogočili oživiti zaledje, kar je pomembno tudi iz narodnoobrambnih razlogov.

— Obseg kmetijskih zemljišč se bo še nadalje zmanjševal, a je treba zagotoviti, da izključno na račun manj kvalitetnih. Za kmetijsko proizvodnjo bo pridobljenih z agromelioracijami, to je predvsem hidromelioracijami, več zemljišč, ki danes za intenzivno kmetijsko proizvodnjo še niso primerna (Vanganeljska dolina, Sečoveljska dolina, dolina Drnice, dolina Cereja in dolina Pradisiole).

— Ugodna klima omogoča razvoj turizma in ohranja mediteranski ambient območja.

— Geopolitični položaj Obale je izredno ugoden za razvoj pomorskega gospodarstva, zlasti ob utrjevanju ekonomskih vezi s prekomorskimi državami.

Najbolj je omejena prostorska zmogljivost urbaniziranega dela obalnega območja. Ta je odvisna od fizičnih faktorjev, ki odredjajo optimalne možnosti zazidave. S tem v zvezi je treba uveljavljati gostejši sistem zazidave.

Obalna mesta imajo zaradi lege ob morju, ugodnih komunikacijskih, toda premalo prepustnih, povezav in zaradi svoje lege ob najbolj odprti meji v Evropi še poseben prostorski pomen v širšem merilu. Vs ti prostorski faktorji imajo poseben vpliv na družbeno-ekonomski razvoj tega območja in na ustvarjanje visokega družbenega proizvoda na prebivalca.

Zaradi ohranitve prirodnega okolja bo potrebno zaščititi obstoječe gozdove in zelene površine ter rekreacijske in kmetijske površine — zlasti tisti, ki so potrebne za preskrbo prebivalstva. V tem smislu bo potrebno revalorizirati nižinske predele ob rekah Rižana, Badaševica in Dragonja. Potrebno pa bo regulirati hudourniške vode in jih speljati v kanale, da ne bodo ob večjih deževjih povzročale škode zaradi stihijskega pretoka po kmetijskih površinah.

3. Uporaba in varovanje prostora

Globalno je uporaba prostora opredeljena na dolgoročni osnovi. V planskem petletnem obdobju bo prišlo do večjih posegov v prostor na področju stanovanjske in komunalne graditve, na področju turizma in

v luškoindustrijskem kompleksu, kjer bo z realizacijo projekta opredeljena namembnost industrijske cone.

Srednjeročni plani krajevnih skupnosti bolj konkretizirajo uporabo prostora z vsemi komponentami, zlasti infrastrukturnimi. Tam, kjer ljudje živijo in delajo, tudi najlaže vplivajo na smotrno uporabo prostora.

Pri uporabi prostora bo treba usklajevati zahteve družbeno-gospodarskega razvoja in tehnološkega napredka z interesi in zahtevami, da se ohrani in izboljša naravno ravnotežje ter zdravo in humano okolje. Zaradi tega sodijo v okvir uporabe prostora tudi varstveni ukrepi v prostoru, kot so:

- varstvo narave in zaščita okolja s posebnim ozirom na morje in morsko obalo,
- varstvo pred onesnaženjem rek, zelenega okolja in ozračja,
- varstvo pokrajine in zgodovinskih značilnosti ter prirodnih znamenitosti.

Naše naravne danosti in možnosti, ki jih imamo kot močno receptivno območje, bomo lahko uporabili v vsestransko korist, če bomo imeli poleg zaščite okolja negovana polja in gozdove, bogato floro in favno ter vsestransko skladne in primerno locirane turistične in druge objekte.

Posebno pa je potencirano vprašanje zaščite morja pred onesnaženjem. Vodna interesna skupnost je po zakonu dolžna uvesti potrebne ukrepe, za zavarovanje morja pred onesnaženjem s škodljivimi snovmi, za kar bo morala biti primerno opremljena. Kot primarno je treba upoštevati zaščito pred izlitjem nafte in mineralnih olj v morje.

Med druge ukrepe spada tudi vzgoja prebivalstva in turistov glede vzdrževanja snage in čistoče ter glede odnosa do živali in rastlin.

Po ustavi je ena temeljnih pravic in dolžnosti delovnih ljudi in občanov ter njihovih asociacij, da zagotavljajo pogoje za ohranitev naravnih in z delom pridobljenih vrednot. Zaradi tega bo morala samoupravna interesa skupnosti za varstvo okolja težišče svojega dela prenesti v organizacije združenega dela in krajevnih skupnosti. Skupščina Obalne skupnosti pa bo v sporazumu z občinskimi skupščinami sprejela enotne smernice za varstvo okolja.

K ohranjanju stopnje čistoče morja bodo znatno pripomogle skupne čistilne naprave v Piranu, Izoli in Kopru.

Če hočemo stanje v okolju izboljšati ali vzpostaviti prvotno stanje ali preprečiti nadaljnje onesnaževanje, moramo v to nekaj vlagati. Zato mora biti ekonomska analiza za potrebe čistega okolja sestavni del vsakega investicijskega programa za objekte, ki so potencialni povzročitelji onesnaženja.

Pri današnji stopnji ekonomskega razvoja in urbanizacije obalnega območja bi morali izločati za varstvene namene okoli 1,5 % družbenega proizvoda. To bi znašalo v planskem petletnem obdobju okoli 300 milijonov dinarjev.

Posebne družbenega pomena je ohranitev naravnega stanja zraka. Pod družbenim nadzorstvom bodo vsi viri, ki onesnažujejo zrak, zato bodo vse organizacije združenega dela vnesle v svoje splošne akte določbe glede varstva zraka. V ta namen bo tudi sestavljen kataster virov onesnaževanja zraka.

4. Projekcija razvoja prostorske infrastrukture

Planirani gospodarsko-socialni razvoj in razporeditev dejavnosti v obalnem prostoru zahtevata primerno povezovalno mrežo vseh komunikacijskih sredstev tako navzven kot v notranjosti prostora.

Najbolj nujna je rekonstrukcija obalne ceste po sprejetem programu skupnosti za ceste SRS. Povezovalno cestno mrežo s podeželjem je treba modernizirati do take mere, da bodo vsa večja naselja povezana z mesti po asfaltirani cesti.

Železnica bo v celoti elektrificirana z napajalno postajo v Rižani; zgrajena bodo izogibalšča za tovorni promet ter zgrajena tir in železniška potniška postaja.

Letališče v Sečoveljah bo v celoti usposobljeno za športne in turistične potrebe.

Tako kot vse ostale dejavnosti, je tudi razvoj telekomunikacijskega omrežja, konkretno PTT storitev, izrednega pomena za nemoteno poslovanje organizacij združenega dela in za normalno odvijanje družbenega življenja. Obstoječo centralo bo treba razširiti in postaviti razijske centrale zlasti v novih zazidalnih kompleksih. Izboljšati je treba tudi telefonsko povezavo s podeželjem in zagotoviti, da bo vsaka krajevna skupnost imela na svojem sedežu dobro telefonsko povezavo.

Elektroenergetsko omrežje je treba ojačati zlasti na podeželju, da bo tudi podeželjskemu prebivalstvu omogočena uporaba sodobnih gospodinjskih in ostalih električnih naprav.

Urejanje morske obale teče vzporedno z gradnjo objektov ob obali. Tako bo del med Slavnikom in Rudo urejen z rekonstrukcijo obalne ceste; notranji del izolskega zaliva bo usposobljen za marino; z izgradnjo Bernardina bo znaten del obale med Piranom in Portorožem vključen v turizem in rekreacijo; z izgradnjo športnih centrov v Luciji in Kopru se bo del obale začel urejati tudi za športne namene. V Kopru bo v zvezi s tem rešeno vprašanje toka Badaševce. Dokončna prestavitve Badaševce bo omogočila rešitev pomembnih vprašanj: mikrolokacija objektov v industrijski coni, urejevanje bonifike in potniškega terminala ter drugo.

5. Razvoj urbanizacije

Osnovni cilj v urbaniziranju je ustvaritev takšnih razvojnih pogojev, ki bodo sloneli na komparativnih prednostih obalnega območja. Pri tem je treba zlasti vključevati prednosti, ki jih nudijo morje, luka, klima in geopolitična lega.

Celotno obalno območje se mora izgrajevati v skladu z urbanističnim programom, urbanističnimi načrti, zazidalnimi načrti in urbanističnim redom. Stara mestna jedra Koper, Izola in Piran imajo svoje sanacijske načrte. Urbanistični program bo noveliran in usklajen s stanjem v prostoru ter z razvojnimi programi.

Usmerjanje fizičnega razvoja mest je stvar urbanističnega planiranja. Na Obali, kjer je ves proces urbanizacije zelo zgoščen na ozek obalni pas v dolžini komaj 20 km in izhaja iz štirih žarišč, pa problematika tudi čisto fizičnega razvoja presega občinske meje; bodisi ko gre za urbano infrastrukturo in komunalne naprave, bodisi ko gre za razporeditev dejavnosti v prostoru, je mogoče stvari locirati v prostor in dimenzionirati le, če jih obravnavamo v celoti. Celotno zaledje je gravitacijsko izrazito navezano na obalna mesta.

Stopnja urbanizacije, to je odnos med mestnim in celotnim prebivalstvom znaša okoli 60 % in se bo še nadalje povečevala: na okoli 70 % v letu 1980.

Poleg urbanizacije se vedno bolj širi prikrita urbanizacija, to je proces koncentracije nekmečkega prebivalstva na obrobem delu urbanega območja. Razlogi za to so zlasti stanovanjska stiska, predraga gradnja v mestnih predelih, želja po dodatnem zaslužku in podobno. V skladu s tem se pojavlja vedno več mešanih kmetij.

VI. PROJEKCIJA BRUTO INVESTICIJ TER BILANCA MATERIALNIH CILJEV IN SREDSTEV RAZVOJA

Projekcija bruto investicij v gospodarstvo in negospodarstvo ter investicij v infrastrukturo je eno od pglavitnih izhodišč za materialne dimenzije tega plana.

V tem obdobju se bo začela tudi izgradnja rafinerije v Kopru.

Projekcija investicij po področjih kaže celotno razvojno politiko na obalnem območju. Njena temeljna značilnost je skladnejši razvoj gospodarske in socialne sfere, nadaljnji razvoj pomorskega gospodarstva in turizma ter izboljševanje delovnih in življenjskih razmer.

Na podlagi projekcij prihodnjega razvoja posameznih sektorjev gospodarstva, družbenih dejavnosti ter infrastrukture in na podlagi projekcije investicij v osnovna sredstva je možno postaviti naslednjo okvirno bilanco ciljev in sredstev v srednjeročnem planskem obdobju:

Bilanca ciljev in sredstev 1976—1980		v 000 din/ struktura	
1. Investicije po namenu skupaj	11,701.737	100	
a) Investicije v gospodarstvo skupaj	9,455.681	80,8	
— kmetijstvo in ribištvo	420.574	3,6	
— industrija	1,876.627	16,0	
— gradbeništvo	135.947	1,2	
— promet	4,499.020	38,4	
— trgovina	419.388	3,6	
— gostinstvo in turizem	1,384.141	11,8	
— obrt	97.497	0,8	
— komunala	622.457	5,3	
b) Investicije v negospodarstvo skupaj	1,790.933	15,3	
— stanovanjska gradnja	1,000.000	8,5	
— izobraževanje — osnovno	86.344	0,7	
— domovi za učence	93.000	0,8	
— srednje šole	78.000	0,7	
— otroško varstvo	70.000	0,6	
— kultura	35.000	0,3	

— telesna kultura	28.350	0,2
— zdravstvo	364.139	3,1
— socialno skrbstvo	36.100	0,3
c) Investicije v infrastrukturo skupaj	455.153	3,9
2. Investicije po virih financiranja		
a) Investicije v gospodarstvo skupaj	9.455.651	100
— lastna sredstva gospodarstva	2.398.178	25,3
— domača vlaganja	594.887	6,3
— tuja vlaganja	328.545	3,5
— domača posojila	4.535.402	50,4
— tuja posojila	1.598.639	16,3
b) Investicije v negospodarstvo skupaj	1.790.933	100
— stanovanjski prispevek	566.400	31,6
— sklad skupne porabe OZD	238.000	13,3
— samoprispevek občanov	78.000	4,4
— solidarnostni prispevek	217.125	12,1
— drugo (SIS, občani, banke)	691.408	38,6

Gospodarske investicije bo gospodarstvo financiralo: iz lastnih sredstev v višini 24,9 %, z domačimi vlaganji v višini 6,2 % ter s tujimi vlaganji v višini 3,4 %.

Velik delež investicij odpade na domača posojila, in sicer 49,5 %. Pomemben delež posojil gre na račun Splošne plovbe Piran, ki že ima podpisano pogodbo o izdelavi in dobavi novih ladij.

Viri za negospodarske investicije pa so iz rednega dotoka, samoprispevka, solidarnostnega prispevka in sklada skupne porabe organizacij združenega dela. Na ostale vire odpade okoli 40 % sredstev, ki jih bodo zbrale samoupravne interesne skupnosti, občani in banka. Tako bodo v obdobju 1976—1980 z viri pokrite planirane investicije v socialno sfero.

VII. RAZVOJNA POLITIKA IN UKREPI

Temeljna težnja v planu razvoja do leta 1980 je, da planirajo vsi osnovni nosilci družbeno-ekonomskega razvoja in da postane ta srednjeročni plan in vsa aktivnost delovnih ljudi ob njem eno od temeljnih sredstev za uveljavljanje položaja delovnega človeka v združenem delu in v celotnem samoupravnem sistemu.

Vsi nosilci planiranja morajo imeti svoje srednjeročne plane in morajo po njih usmerjati enostavno in razširjeno reprodukcijo, kakor tudi celoten razvoj skupne in splošne porabe. Celotno financiranje razširjene reprodukcije ter skupne in splošne porabe lahko poteka samo na osnovi sprejetih srednjeročnih planov.

V bankah mora priti vse bolj do izraza interes upravljalcev, ki bodo uravnavali kreditno politiko v skladu s tem srednjeročnim planom in iz njega izhajajočimi sporazumi in dogovori. Prav tako bo prišlo do preobrazbe bank v skladu z določili nove ustave in zakona.

Zagotavljati bo treba periodične kompleksne bilančne preglede razvoja skupne in splošne porabe ter virov financiranja. To bo omogočalo temeljnim organizacijam združenega dela in občanom pregled tako nad celotno skupno in splošno porabo kakor tudi nad finančnimi računi in osnovnimi usmeritvami razvoja posameznih skupnosti. Tako bodo delovni ljudje lahko ocenili ne samo posamezne vrste skupne porabe, temveč celotno skupno in splošno porabo in s tem povezan položaj organizacije združenega dela in svoj lastni položaj.

V skladu s principi samoupravnega planiranja in spremljanja realizacije plana bo potrebno izoblikovati informacijski sistem, ki bo ustrezal novim nalogam in zahtevam. Tak informacijski sistem mora zagotoviti učinkovitost analitičnega spremljanja in prispevati tudi k vsem drugim prizadevanjem za hitrejši razvoj.

Realizacija srednjeročnega plana bo doživljala tudi različne zunanje in notranje vplive, ki jih bodo prinesli novi dosežki in nova dogajanja na tehnološkem, ekonomskem, političnem, organizacijskem in drugih področjih. Kolikor se bo razvoj odmikal od planirane usmeritve in bodo nastopili nepričakovani elementi in faktorji razvoja, bodo nosilci planiranja predlagali popravke družbenega plana. Zaradi tega bo treba pripraviti ustrezno metodologijo in sistem spremljanja, ki bo omogočal pravočasno ukrepanje v skladu s permanentnim planiranjem.

Zagotoviti bo potrebno spremljanje izvajanja plana na vseh ravneh in v skladu s tem tudi spremljanje samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov; šele na tej osnovi bo mogoče uspešno analizirati odstopanja.

S tem družbenim planom kot najširšim družbenim dogovorom prevzemajo vsi nosilci gospodarske in družbene aktivnosti odgovornost, da

v okviru svoje dejavnosti zagotavljajo uresničevanje ciljev in nalog, ki izhajajo iz njega. Nadalje je treba razvijati sistem samoupravnega planiranja kot nujen element učinkovitega samoupravljanja na vseh področjih združenega dela (zlasti tam, kjer nosilci še nimajo izdelanih programov) in na teh osnovah krepiti zavestno usmeritev naporov delovnih ljudi za uresničevanje svojih lastnih in širših dogovorjenih ciljev razvoja.

Nadaljnje samoupravo organiziranje v temeljnih organizacijah združenega dela in poglobljanje medsebojnih odnosov ter družbeno-ekonomsko uveljavljanje krajevnih skupnosti je naloga, ki pomeni istočasno zagotovilo, da bodo samoupravno sprejeti planski cilji realizirani.

Poleg že vgrajenih stabilizacijskih elementov in nekaterih začetnih integracij je pred organizacijami združenega dela s področja kmetijstva in trgovine, ki se povezujejo, tudi naloga, da usklajujejo svoje programe s prehrabeno industrijo in ustvarjajo pogoje za organiziranje agroživilskega kompleksa.

Pomembna naloga, katere realizacija bo učinkovito vplivala na izvršitev planskih nalog, je samoupravno povezovanje proizvodnje in trgovine na enotnem jugoslovanskem tržišču.

Gonilna sila pri realizaciji temeljnih ciljev plana so samoupravno organizirani delovni ljudje, oboroženi z znanjem. Izvajanje kadrovske politike na podlagi sprejetega družbenega dogovora o kadrovski in stipendijski politiki bo v organizacijah združenega dela in drugih skupnostih zelo hitro oboroževala delavce v združenem delu z znanjem; s tem se bo izboljševala kadrovska struktura zaposlenih. Obvladovanje moderne tehnologije, ki jo v obdobju 1976—1980 uvajamo z modernizacijo kapacitet, pa je osnovna zahteva za učinkovito delovanje teh naprav tako v tehničnem kot ekonomskem smislu.

Dosledno prizadevanje za uveljavitev pomorskega gospodarstva v slovenskem in širšem jugoslovanskem prostoru istočasno pomeni uveljavljanje komparativnih prednosti in enakopravno opredelitev v ekonomskem sistemu. Povezovanje in skupno načrtovanje razvoja severno-jadranskih luk pa je eden izmed dolgoročnih elementov razvoja pomorskega gospodarstva.

Obmejni položaj zahteva, da z ukrepi zmanjšamo stopnjo deagrariacije in aktiviramo zaledje z gospodarskimi posegi, kar je še zlasti pomembno iz obrambnih razlogov. Budno je treba spremljati dogajanja na sosednjih območjih; vsi organi morajo istočasno uvajati potrebne ukrepe za utrjevanje obrambne sposobnosti prebivalstva in njegove samozaščite od krajevnih skupnosti in temeljne organizacije ter samoupravnih interesnih skupnosti navzgor.

Uresničevanje ciljev družbenega plana obalnega območja bo možno ob povezovanju s sosednjimi območji, zlasti še z občino Sežana.

Nosilci planiranja se bodo prek delegatskega sistema tvorno vključili v izgrajevanje sistema družbene reprodukcije in s tem aktivno prispevali tudi k realizaciji ciljev in nalog tega plana.

Angažiranje družbenopolitičnih organizacij, zlasti Socialistične zveze delovnih ljudi kot najširše fronte pri ustvarjanju družbenopolitične klime za izvajanje nalog, ki izhajajo iz samoupravno sprejetega in usklajenega družbenega plana, bo postalo neprestan mobilizacijski faktor.

Skupščine družbenopolitičnih skupnosti na obalnem območju ter njihovi izvršni sveti bodo organizirani tako, da bodo tekoče spremljali izvajanje planiranih ciljev, ugotavljali odstopanja, predlagali ukrepe, ki bodo sprejeti po delegatskem postopku, ter skrbeli za kontinuiran sistem planiranja.

Družbeni plan obalnega območja za obdobje 1976—1980 je temeljno izhodišče za sprejemanje letnih planov občin, ki bodo dejansko postali instrument za izvajanje srednjeročne politike na obalnem območju.

Glede na to, da niso usklajeni;

- programi skupne porabe glede na materialne možnosti in
- gospodarske investicije glede na vire financiranja,

je potrebno, da tako samoupravne interesne skupnosti s področja družbenih dejavnosti kakor tudi organizacije združenega dela s področja gospodarstva uskladijo programe oziroma vire financiranja investicij do konca septembra 1976. Šele po uskladitvah bodo dokončno opredeljeni cilji razvoja obalnega območja.

Pri izpolnjevanju ciljev tega družbenega plana bo treba povečati učinkovitost samoupravne organiziranosti delovnih ljudi in odpravljati elemente, ki ovirajo večje in hitreje povezovanje ljudi pri reševanju prostorske problematike. V ta krog problemov se bodo morale vključiti in se temu primerno organizirati samoupravne interesne skupnosti

— zlasti stanovanjske, komunalne, zemljiška, cestna, vodnogospodarska, energetska skupnost ter skupnost za varstvo okolja in zraka. Da bi uspešno izvedli te in druge naloge, ki so povezane z integralnim planiranjem in združujejo ekonomski, socialni in prostorski vidik planiranja, se bodo morali temu primerno čimpreje organizirati tudi načrtovalci. Zaradi tega je potrebno pospešeno pripravljati ustanovitev obalnega razvojnega centra.

Za boljšo oskrbo obalnega območja z živili, predvsem s kmetijskimi proizvodi, bo Skupščina Obalne skupnosti poskrbela za organiziranje poslovne skupnosti kmetijskih, živilsko-predelovalnih in trgovinskih organizacij. V ta namen bo za uspešno zadovoljevanje potreb potrošnikov z ukrepi podprla ustrezne programe organizacij združenega dela s tega področja in zagotavljala upoštevanje predlogov, ki jih bodo dali delegati potrošnikov prek krajevnih skupnosti ali delegati ustreznih organizacij potrošnikov.

V smislu kontinuiranega načrtovanja bo Skupščina Obalne skupnosti spremljala med drugimi gibanji tudi dinamiko rasti družbenega proizvoda. Ta kazalec je pomemben tudi z vidika rasti sredstev za skupno porabo.

Dinamika rasti družbenega produkta je načrtovana takole:

	1976	1977	1978	1979	1980
Družbeni produkt	8,3	8,3	9,6	10,2	10,8

V skladu s temi stopnjami bomo spremljali letno realizacijo plana glede na realno stopnjo rasti družbenega produkta.

Na podlagi temeljne usmeritve razvoja malega gospodarstva bodo skupščine občin Izola, Koper, Piran sprejele iz svoje pristojnosti konkretne ukrepe (vprašanje lokacij, davčna politika, evidenca idr.) za pospešitev razvoja drobnega gospodarstva.

Št.: 30—3-74

Koper, 20. julija 1976

Skupščina Obalne skupnosti

Koper

Predsednik

BRANKO FURLAN, l. r.

